

DR. OTAKAR TAUBER

*OTÁZKY
CYRILLO-
METODĚJSKÉ*

1928

NÁKLADEM NOVÉHO NÁRODA - VYTISKLA
SPOLEČENSKÁ KNIHTISKÁRNA V PŘEROVĚ

OTÁZKY CYRILOMETODĚJSKÉ

< DR. OTAKAR TAUBER >

OTÁZKY
CYRILOMETODĚJSKÉ

< 1928 >

No. 10453.

IMPRIMATUR

JOSEPHUS VYVLEČKA,
Praeses a. e. Consistorii.

Olomucti, die 22. Junii 1928.

DÍL I

SVATÝ CYRIL A METODĚJ

NAŠI VZOROVÉ A JEJICH ÚCTA

Na oltář naší vlasti postavil Bůh dva svícny planoucí, dva vzory, dva sv. bratry, Cyrila a Metoda. Cyrila, vzor jinochů, vzor čistoty, moudrosti, píle, Metoda, vzor mužů, vzor statečnosti, mužnosti, houževnaté vytrvalosti a zásadnosti. Dva bratry, vzory svornosti a lásky. Dva věrověsty, vzory věrné oddanosti k hlavě církve. Třikrát byl sv. Metod v Římě. Roku 867, 869 z Panonie, a r. 879. I v Cařihradě, kam byl pozván r. 882, hájil primát římského papeže, proň se obětoval i trpěl. Jak rázně a otevřeně se ohradil sv. Cyril proti Fotiovi bludaři, potírajícímu primát papeže, jak pevně a zřetelně tento primát vyznal sv. Cyril v překladě sbírky zákonů, v Nomokanonu: »Není pravda, že sv. Otcové proto přisuzují prvenství a čest prvému Římu, poněvadž je hlavním městem říše. Původ toho je s hůry, milost Boží je toho příčinou. Petr, první z apoštolů, slyšel z úst samého Spasitele Ježíše Krista: »Ty jsi Petr, t. j. skála, a na té skále vzdělám církev svou.« Proto má první místo a první stolec mezi církevními hodnostáři. Je velmi dobře známo, že císařové sídlili v Miláně a v Raveně a jejich paláce se tam dosud nalézají a přec tato města nepřejala prvenství. Neboť důstojnost a prvenství kněžské hierarchie nebyly zřízeny přízní světské moci, nýbrž vyvolením Božím a mocí apoštolskou. Jak by bylo také možné k vůli pozemskému vládci přemístiti dary Boží a apoštolské výsady a zaváděti novoty při ustálenosti neporušené víry. Nezadatelné jsou vskutku až do konce výsady prvního Říma. Proto římský papež jako hlava veškeré církve nemusí se zúčastniti všech obecných sněmů, ale bez účasti jeho zástupců je každý obecný sněm,

jakoby nebyl, a jen on potvrzuje vše, co bylo na sněmu rozhodnuto.»

Tato jasná slova nepřipouštějí žádné pochybnosti. Sv. Cyril a Metod jsou praví synové Říma, a kdo se od Říma odtrhuje, nemá práva zdobiti se jejich jménem a své dílo znamenati jejich pečeti. Snahy cyrilo-metodějské jsou snahy výsostně katolické, jež jako nebeská klenba se pnou nad malicherným sobectvím, ať se jmenuje jakkoli. V prvních 4 stoletích vykládá 17 sv. Otců slova Kristova: »Ty jsi Petr« o primátu Petrově a jeho nástupcích. Sv. Cyril na tomto jediném místě překládá řecké petra slovem původním: »a na sem petrè«. Všude jinde »kámen«. Chtěl proti Fotiovi zdůrazniti dogmatický význam tohoto verše. Fotius proti Římu jal se šířiti blud Theodoretův, že svatý Duch vychází z jediného Otce. Nauka tato byla zavržena již V. sněmem obecným v Cařihradě roku 553, který schválil všeliké učení Cyrila Alexandrijského a roku 641 taktéž sněmem obecným v Cařihradě, který přijal a schválil všechno, čemu učili, co hlásali a obhajovali Cyril Alexandrijský, Hilarius, Augustin, Jeroným a Cyril Jerus. Sv. náš Cyril též jasně učil vycházení Ducha sv. ze Syna, který přece dechl a řekl: »Přijměte Ducha svatého«. Jako dech vychází z úst, tak i Duch svatý vychází i ze Syna. Duch sv. se nazývá v bibli »duchem Ježíšovým« (Filip 1, 19), duchem Kristovým (Gal. 4, 6; Řím. 8, 9), duchem Syna (Gal. 4, 6). Tak tomu učil Tertullian, sv. Augustin, (o Trojici 15, 17), řecký sv. Otec Epifanius (Hed. 69, n. 54), Cyril Alex. (Thes. assert. 34). I Syrové, Arméni i Koptové měli vycházení Ducha sv. ze Syna.

»Kolik bouří nad vlastí se sneslo!« Maďaři, Němci, Tataři, Kuruzi, Švédové, Husité vlast zpusťovali, ale »Velehrad víry bez pohromy

stojí«. Idea cyrilometodějská trvá a září jako maják znova. U příležitosti janovské konference sám francouzský tisk upozorňoval, že Velehrad je nejlepším opěrným bodem snah styků s Východem. O Velehradu platí:

»Sláva Tvoje, Sione náš svatý,
po dalekém světě plynula,
z Tebe proudil v národ pramen zlatý,
s Tebou žila vlast i hynula...«

Ano, když se národ držel víry velehradské, byl velmocí: za Rostislava, Svatopluka, Václava II., Přemysla Otakara III., Karla IV. »Tebou žila vlast.« Abychom získali zase bratry zbloudilé ideí cyrilometodějské, musíme mít velkomyslnou lásku. Zášť se nepřemáhá záští, ale láskou. Láska překonává kulturní rozdíly a tvoří nová kulturní prostředí. Hnutí cyrilometodějské je hnutí universální a pacifistické. Nové vzeptí unionismu je novým vzeptím křesťanské kultury a tím novým zduchovněním kultury vůbec.

Svatí bratři byli uctíváni i na Moravě nepřetržitě. Jejich idea žila v ideí svatováclavské a svatojanské. Lid nezapomněl svatých bratří, ani slovanské liturgie. Je to zřejmo ze zprávy Kosmy, který píše, že při nastolení biskupa Dětmara kněze a velmoži pěli: »Kriste Keynado, Kyrie eleison«, kdežto »sprostější« a nevědomí lidé volali: »Krleš«, t. j. zpívali píseň slovanskou »Gospodi, pomiluj ny! Krleš, Krleš, Krleš«.

Lstivým, úskočným svým jednáním stal se nástupcem sv. Metoděje Wiching. Ten za nepřítomnosti Svatoplukovy, který též nepřál slovanské bohoslužbě, dal pochopy vyvésti její pěstitele za hranice. (Bulharská legenda; Pastřnek, str. 132.)

Nicméně i na Moravě byl sv. Metoděj kanonisován pravděpodobně počátkem desátého sto-

letí. (Snopek »Sv. Cyríl a Metoděj, apošt. slov.« 1920, str. 16.)

Vypuzením totiž učedníků Metodějových nevzala slovanská liturgie na Moravě a v Čechách úplně za své, nýbrž trvala tam alespoň na některých místech. Dokladem toho jsou zlomky kyjevské a pražské; obojí jsou psány hláholici někde v našich zemích.

A vskutku naskytá se zpráva k r. 976, že na synodě moravské, tehdáž právě konané, seděl podle pražského biskupa Dětmara (řádu latinského) biskup moravský, jehož jméno bohužel není zaznamenáno. Byl to asi biskup řádu slovanského, sv. Metodějem zavedeného. (Regesta Erb. Bohemiae et Moraviae I., str. 31) »Máme řadu dokladů, které vydávají svědectví,« dí dr. Pastrnek (»Dějiny slov. ap. Cyrila a Metoděje« 1902, str. 136), »že slovanská liturgie jak na Moravě, tak i v Čechách ještě v X. a XII. století se poněkud udržovala«.

Když kníže český Bořivoj přijal křest na Velehradě, byl mu dán od sv. Metoděje kněz slovanský, jehož staré legendy jmenují Kaichem, manželce pak jeho, sv. Ludmile, bohoslužby konal kněz Pavel, »strážník« (klerik) slovanský. Ten byl i s jinými kaplany svědkem její mučednické smrti a r. 929 byl při slavnosti přenesení jejích ostatků. Byli-li však kněží, pak byli tam též slovanští biskupové, poněvadž biskupové latinského obřadu byli by sotva světili slovanské duchovenstvo. I za doby husitské byli sv. bratři ctěni. To dokazuje formulář mše sv. ke cti jejich z r. 1488 v archivu kroměřížském. Ovšem husitská tradice a cyrilometodějská nikdy se nesrovnají.

Kdo zná náboženské dějiny českého národa a ví nezkaleným světlem rozumu, co je katolicství a husitství, ten uzná, že tu jde o dva silné

kulturně náboženské proudy, které nikdy spolu ruku v ruce nepůjdou, jelikož jeden je zástupcem absolutní náboženské pravdy, druhý má z této pravdy jen úlomky a podle slov Kristových: »Kdo není se mnou, ten je proti mně«, je po stránce náboženské protichůdný prvému. Na tom nelze nic měnit.

Ideově tradice cyrilometodějská v našem národě je a byla, a chceme-li, můžeme ji též nazvat i svatováclavskou, poněvadž všechny ty názvy vyjadřují v podstatě totéž, totiž — katolictví. Sv. Václav i sv. Jan jsou plody, jsou duchovními syny katolické církve, již zaštipili v našich zemích sv. apoštolové Cyril a Metod.

Cisterciáci velehradští se stali upřímnými nositeli myšlenky cyrilometodějské, jak jim to vůbec za jejich doby a za tehdejších okolností bylo možno. Krásné svědectví jim dává Středovský (1679—1713) právě o nich: »O velehradském u nás klášteře cisterciáckém celé Moravě známo, že zcela jest oddán úctě našich apoštolů, ji pěstuje, pro ni horlí, ji rozmnožuje, ji zachovává a z vděčnosti zvláště 9. března uctívá i oslavuje své, té nejlepší pocty hodné, kdysi arcipastýře, nyní vydatné u Svrchovaného patrony Cyrila a Metoděje«. (Sacra Moraviae historia, str. 451.)

Též cisterciák P. Hirschmenzel je důkazem úcty sv. bratří na Velehradě. Naum, žák sv. Metoděje, zřídil monastýr v Ochridě. Nástupci Svatoplukovi byli: Mojmir II., Svatopluk III. a Slavoj, jejichž nesvorností se dšlo sv. Metoděje i říše rozpadla, ale ne navždy. Republikou obnovena říše velkomoravská a znova ožilo dlo sv. bratří. Sv. bratři naši mají i velký význam sociální. Byli prvními slovanskými křesťanskými sociály. Potírali krutosti válečné, rušili otroctví a mnohoženství, hájili svobodu církve, bránili nás proti

expansivnosti německé a stáli vždy při slabých a utiskovaných. Co hlásali, konali. Jen ideální zápal je pudil. Jejich idea určila rozvoj českých dějin navždy, také Holeček v Uh. Hradišti dne 8. září 1906. Byli prvními učiteli českého národa.

Cyril a Metod jsou zakladateli naší kultury a našeho umění. Sv. Cyril byl první slovanský mystik. »Život nám na vše věky zachovali.« Oni nás zachránili, jak dozna! Palacký i Goll (Čas. č. Histor. III.). Palacký praví: »Řím chránil jednotu a tu musí býti uznáno, že v té jednotě byl živěn pocit společného příbuzenství jako jedné velké rodiny« (III., 295). A do této rodiny nás přivedli sv. Cyril a Metoděj. Oni nám dali první slovanskou školu. Písmem nám otevřeli bránu vzdělání. Katolictvím nám otevřeli světové rozhledy, dali základ všeslovanské pospolitosti a národní naší samostatnosti a našeho svérázu. »Kéž proto v apoštolů slavném jménu sejdou se bratři rozvaděných kmenů!« Idea cyrilometodějská »ta nás spojí, rány zhojí«.

Prof. Pastrnek oceňuje tento dalekosáhlý čin slovy: »Vzpomínáme s vroucí vděčností oněch mužů, kteří nám takofka ústa otevřeli, naučivše nás modliti se a psáti našim vlastním jazykem slovanským«.

Svatí bratři dali nám kulturu jazykovou; jejich působení u nás mělo obrovský význam filologický, neboť dialekt slovanský, jež k nám zanesli, obohatil a přetvořil mluvu našich předků po stránce hláskoslovné, tvaroslovné i lexikální. Dialekt ten učil směrnice vývoje našeho jazyka, můžeme směle říci, že položil základy ke staročeštině. Všichni učení filologové považují otázku o činnosti soluňských bratří za úhelový kámen slovanské filologie (Schlözer, Dobrovský, Kopitar, Šafařík, Miklosich, Račke, Jagić a jiní.) Pravověrnost sv. bratří a hlavně lásku

k římské církvi nejlépe potvrdil Pius XII., řka: »Slovánů nechtěli pásti, dokud by jich nepřejali k spasení od Petrových nástupců.« Dodatkem poznamenávám, že obrazy neb sochy sv. Cyrila a Metoda nám podali Mánes, Zálesák, Köhler, Urban, Neuman, Vosmík, Matějko, Levý, Myslbek, Em. Max, Sam. Dvořák, Aleš, Bušek, Hellich a j. Výstavu jejich reprodukcí uspořádal J. M. biskup dr. Podlaha v Praze při sjezdu katolické inteligence. Hodilo by se výstavu uspořádati na Velehradě při slavnostech a kongresu. Jinak nejkrásnější je obraz sl. Thořové v Praze.

Idea sv. Cyrila a Metoda, jejich tradice v národě žije, žije v něm již celé tisíciletí, déle než všechny ostatní tradice a také všechny ostatní přetrvá. Tradice cyrilometodějská je tradicí všeho katolického lidu nejen u nás, nýbrž i u jiných národů a byla zesílena tradicí svatováclavskou, která tvořila prvý československý stát, o němž máme velmi mnoho historických dokumentů. Tyto dvě šly celým našim národním životem, ony nám daly kostely, kláštery, písně, literaturu, umění. S nimi národ srostl, ony se staly národními tradicemi, třeba za mnoho staletí se staly pokusy, aby národu byly vštípeny myšlenky cizí, neslovanské. To však již nejsou tradice. V čem vlastně spočívá tradice Husova? Jaké je její dědictví? Nic zvláštního a památného nám nedala, nic dobrého, velikého a účelného nám nepřinesla. To že byla naše národní tradice? Jak velká část národa se k ní hlásí? K té myšlence rozvratu, násilí, zloville a ničení? Husovy myšlenky byly k nám vnášeny násilím, národ je nepřijal dobrovolně, jako přijímal učení Cyrilovo a Metodějovo, jako přijímal myšlenky Václavovy. A v tom je rozdíl: že Cyrila a Metoděje přijal národ dobrovolně a s láskou, že je do své

země povolal a podrobil se jim, a Hus musel Žižkovými vojsky vtloukati své myšlenky cepy a palcáty. Národ je nechtěl a nepřijal. Vrátil se zase k víře otců.

Stať o sv. bratřích mi nelze líp zakončiti než modlitbou Benedikta XIV.: »Bože, jenž jsi nás skrze sv. bratry Cyrila a Metoda povolal k jednotě sv. víry, spoj opět naše odloučené bratry a sestry se svou církví. Ať jsme v uctívání trojjediného Boha spojeni všichni národové na zemi tak, jako jsou spojeni všichni vyvolenci Boží na nebesích. Za to tě prosíme pro zásluhy Ježíše Krista, na přímluvu přecisté Panny Marie, sv. Cyrila a Metoděje a všech svatých. Amen.

Hospodine, který jsi různé národy sjednotil v úctě svého jména, prosíme tě za křesťanské národy východní. Vzpomínajíc vynikajícího postavení, jež zaujímali ve tvé Církvi, prosíme tě: Vnukni jim touhu, aby je opět zaujali tak, aby byli s námi jedno stádce za vedení téhož pastýře. Učiň, aby se s námi společně zahhloubali do nauky tvých svatých apoštolů, kteří jsou otci též naší víry. Zachovej nás před každou chybou, která by nás mohla od nich oddáliti. Duch svornosti a lásky, který je znakem tvé přítomnosti mezi věřícími, ať uspiší den, kdy se sjednotí naše prosby s jejich prosbami, aby každý národ a každý jazyk poznal a velebil Pána našeho Ježíše Krista, Syna tvého. Amen.« (Bened. XIV. 15. dubna 1926. — Odpustky 300 dní denně. — Plnomocné odpustky získá, kdo se modlí tuto modlitbu denně po celý měsíc, přijme sv. svátosti a pomodlí se v kostele na úmysl sv. Otce.)

NĚKTERÉ ZÁHADY CYRILOMETODĚJSKÉ

Nesmírný význam svatých apoštolů slovanských spočívá v tom, že přinesli na Moravu slovanský překlad evangelia sv. Jana. Na Moravě pokračoval sv. Cyril v díle tom, až sv. Metod všecek překlad dokončil 884, a sv. Dimitriji zasvětil. Sv. Cyril vynalezl 38 písmenek, naučil předky naše čísti a psáti a tím jsme byli vřazeni mezi národy kulturní. Písmenka tato sv. Cyril sestavil důmyslně, dle dr. Vašici dle řecké minuskule (kursivy) s příměsí písma hebrejsko-samaritánského (Vondrák, arch. sl. Ph. XVIII.). — Písmo toto pro slovanské zvuky (hlaholy) je glagolice. Cyrilice je pozdější písmo, jež vynalezl Kliment Chrabr, biskup velický r. 916, jenž složil též »Pochvalné slovo« o sv. Cyrilu a nazval je tak ke cti sv. Cyrila. Cyrilici píší Srbové, Bulhaři a Rusové; hlaholici Dalmatinci. Řeč staroslovanská byla asi stará bulharština, jak tvrdí Dobrovský a prof. Jagič, ale dle Grivce správně byl to dialekt bulharsko-makedonský, kterým se mluvilo v okolí Soluně. Sám prof. dr. Brückner, ač nepřítel našich slovanských věrověstů, nazývá vynález písma slovanského »velikým výkonem jazykovědným«. Svatými bratry začala nová epocha (doba) národní; oni snášeli kamení ke stavbě budovy všeslovanské, chtějíce všechny Slovany přivést pod střechu jedné víry a lásky. My byli jsme temnost, oni osvěcovali nás paprsky víry, pochodili země slovanské křížem a zasévali ve vlasti naši sítě krásných pravd a nebeské moudrosti; místo fantastického Radhoště naučili nás znáti pravého Boha Otce, místo hromovládného Peruna — laskavého Ježíše a místo Morany — Matku Života, Marii, takže můžeme zvolati s písmem: »Nyní jsme

světlem v Pánu«. Kudy sv. bratři chodili, dá se souditi dle podání, studánek, křížů, ovšem nejistě; ale přece můžeme po těchto stopách badati dále, abychom se dopracovali kladných výsledků.

Tak u Vážan je kříž s ornamentem křížkovým z doby Cyrilometodějské, u Dědic studánka zvaná »Strachotka«, ve Slezsku u Břlovce »Cyrillka«, u Podivína též »Cyrilka«, v Přesti je kazatelna s rokem úmrtí sv. Metoda 885 a ve Vítochově kostelík z doby cyrilometodějské. V Pomínovci na Slovensku si vykládají, že tam v noci někdy kostelíček na kopečku se osvětlí a sv. biskup Metoděj tam slouží mši sv. Že leccos z doby cyrilometodějské jistě nevíme, je tím, že Morava byla zdeptána kopyty ořů maďarských a německých, půda pak mnohokrát přeorána, obyvatelstvo se změnilo a mnoho památek odvezeno do ciziny nebo zmařeno.

Dle zpráv dr. M. Procházky, dr. J. Pelezse, Rusa, katolíka v Přemyšlu, byl sv. Metoděj i v Rusku, ubíraje se tam prý na Krakov, Tarnov, Žitomir do Kyjeva a křtil lid na Volyni. To dokazuje i A. Chojnacký. Ale leccos se připisuje sv. Metoději, co na jeho pokyn vykonali učenci slovanští ještě snad za jeho živobytí nebo později. Sv. bratři též všude probudili národní vědomí, princip to velikosti národů a proto patří k našim největším mužům. Patře často na jejich obraz, vidím v tom pokyn Prozřetelnosti, že nám Slovanům Bůh poslal dva bratry, abychom bratrsky a svorně se snášeli, neboť nepomůžeme-li si sami, nebudeme-li státi na vlastních nohou, kdo nám pomůže?

Heslo Pallackého: »Svůj k svému« vždy nám ještě musí býti směrodatno. Nesvornost nás ničila; jsme sami mnoho vinni. Polabští Bodrci, Lutici, Veleti, Srbi proti sobě volávali Dány, Němce. Tak lutický Milgost povolal Ludvíka

(814—50), Svyatopolk se dal r. 894 pod ochranu Němců. Češi a Moravané, Srbi a Chorvati, Rusové a Poláci dosud si nepřáli, a věru třeba vítati, že je dnes akcentován svorný postup všech Slovanů. Jsme haluzemi jednoho kmene — jak říká syn, kněz katolický v Jiráskově díle »Skály« svému otci, evangelíkovi, když se sejdou po letech a poznají: »Nejsme sice jedné víry, ale jsme téže národnosti a proto se máme milovati.«

Věru, kdy prohlédnou ti, kteří mezi nás vrhají jako Herostratové pochodní bratrského záští! Kde bratři proti sobě, tam je začátek konce národa, jak nám ukazují dějiny potomků Makedonských. Hledati máme, co nás spojuje; což se budeme věčně hádati? Náš dějepisec Tomek říká bitvě u Lipan: »Bylo by celému národu prospělo, kdyby se byl vrátil všecel k jedné víře otců«. Víra otců je víra Cyrilmetodějská, víra sv. Václava, sv. Ludmily, víra Arnošta z Pardubic a Karla IV., otce vlasti. Kdo mosty k jednotě staví, je přítelem. Sv. Bernard psal papeži Eugenu IV. 1438, když jednáno o směr Východu se Západem ve Ferrare: »Ani hory, ani doly, ani moře, ani pouště smíru nepřekážejí, ale nedostatek lásky«. Mnoho balvanů předsudků se časem mezi nás nakupilo, jež třeba odstraniti. Příčiny rozkolu Východu byly osobní a politické; byla to žárlivost a ctižádost patriarchů cařihradských a neupřímná politika císařů tamních. Rozkol trvale nastal vlastně teprve, když zřízeno císařství latinské v Cařihradě 1204—1261 při IV. křížácké výpravě, ale Innocenc III. je neschválil, ba proti němu horlil. Řím že byl nepřitelem Slovanů, může říci ten, kdo má od znalosti dějin tak daleko, jako my tu v Československé republice od Říma, což osvětlí toto:

Svatí bratři se z vlastního popudu odebrali v září 867 na Ptuj, Celje, Ljublanju, Akvileju a

Benátky do Říma, aby si dali vysvětití kněze a schváliti dílo. V Benátkách měli učenou hádku s Trojjazyčníky, kteří mysleli, že jen v řeči hebrejské, řecké a latinské lze Bohu sloužiti. Mikuláš I., dovědév se o jejich pobytu tam, pozval je do Říma, Hadrián III., jeho nástupce vyšel jim vstříc se svícemi, protože nesli ostatky sv. Klimenta, schválil užívání slovanské bohoslužby, knihy latinské ráčil položit na oltář ve chrámě P. Marie u Jeslí. Řeč slovanskou nazval rohebnou. List Hadriána III., jímž schválena slovanská bohoslužba, se nezachoval neporušen a možno, že Hadrián II. i více listů sv. apoštolům napsal. Sám od sebe vysvětil Hadrián II. sv. Metoděje na kněze a pak na biskupa a mnoho učeníků na jáhny a kněze. Sv. Cyril chřadnul, duch sfly jeho ztrávil, i vstoupil k Basiliánům a zemřel, jsa stár 42 let, 14. února 869.

Nejstarší obraz sv. bratří lze viděti na Buchlově; pochází z roku 869. Sv. Cyril vždy malován je jako mnich, že dříve mnichem byl a jako mnich zemřel, ale z toho prý nejde, že nebyl biskupem, jak dí prof. Jagič a po něm Vlastivěda Moravská. Věrohodná tradice archeologie římská dle Salkače svědčí, že oba bratři na biskupy posvěcení byli. Dr. Grivec však píše, že pouze sv. Metod byl po smrti sv. Cyrila na biskupa posvěcen. Legenda římská, závislá na leg. o Konst. Cyr. nic neví o vysvěcení Cyrila na biskupa. Též Vajs a Vašica vysvěcení popírají.

Umíraje napomínal sv. Cyril bratra: »Bratře, my dva jako souspřeží jsme byli, jednu brázdu táhnouce: já na líše padám. Ty pak, ač tě touha táhne na sv. horu Olymp, nezanechej učení, nepouštěj dobrých Moravanů.« Skonal modle se: »Bože, chraň stádo věrné, sdruž je v jedinstvo svaté a nadchni Duchem Syna svého!« Sv. Metod se vrátil, byv ustanoven od Hadriána arcibiskupem.

biskupem a nástupcem sv. Andronika ve Sřemu (teď Mitrovice) západně od Segedína při vtoku Sávy do Dunaje. Právní moc německých biskupů tím netknuta. Morava byla zemí misionářskou, do níž chodili misijníci z Pasova, Solnohradu, z Bavor z kláštera zvaného Altau, z Vlach a možná i z Řecka. Právo na Moravu patřilo tedy papeži, jenž všechny země slovanské sloučil a emancipoval, vymanil tak Slované z vlivu německého. Možná, že Metoděj — jak dokazuje Lapotre a prof. Hýbl, šel z Říma ke Kocelovi se dohodnout, aby byla i Pannonie přivtělena pod jednu všeslovanskou metropoli, ač pravdu má P. Snopek, že Kocel jako man Ludvíka krále se nemohl a nesměl příliš domáhat, aby jeho území z obvodu diecese Solnohradské a Pasovské bylo vyňato. Rozezdlení zajali a soudili biskupové němečtí Alvin Solnohradský, Hermanrich Pasovský a Hamo Frisingký sv. Metoda v Solnohradě neprávem, neboť arcibiskup smí býti souzen pouze papežem. Vrhli se naň jako havrani na sokola a půl třetího roku v klášteře švábském věznili od 14. května 870 do půl roku 873. Vězeň Lazar uprchl a zpravil papeže Jana VIII. o trýzni sv. Metoděje; papež poslal na Moravu biskupa jakynského (Ankona) Pavla, jenž suspendoval německé biskupy, kteří do tří let všichni zemřeli; slovanskou liturgii papež r. 873 znovu nedovolil z dobrého úmyslu, ale později r. 880, byv lépe od sv. Metoda zpraven, ji potvrdil. Sv. Metoději bylo však příkoří činěno dále a on obžalován v Římě i z bludu. Dostavil se přes všechny obtíže po druhé do Říma r. 879., kde však papež jej uznal zcela pravověrným, velebil jeho horlivost a jak řečeno, slovanský obřad schválil a sv. Metoděje radostí objal.

Metoděj a dílo jeho slovanské v Římě triumfovalo. Jan VIII. dal po vůli Svatopluka sv. Me-

toději suffragána, Vichinga, benediktina, jenž
 zprvu odporučitelný se spřehal pak s Arnulfem a
 křtížil plány Metodovy. Předešel Metoděje a dal
 Svatoplukovi padělaný list, jímž liturgie slovan-
 ská prý zakázána, on ustanoven dozorem nad ar-
 cibiskupem svým s právem, slovanské kněze i
 vypuditi. Podvod ovšem vyšel, neboť pravda je
 špatným vězněm a unikne i nejlepšimu strážci.
 Viching od Metoda, když nepřestal svého arcibiskupa
 ohrožovati, dán do klatby. Svatopluk
 byl sice smělym jako blesk a chytrým jako had;
 byl válečníkem, ne však politikem prozíravým
 jako Rostislav. Hájil neodvislost státní, ale ne-
 dbal o neodvislost národní a církevní. Nerad měl
 Metoda, že mu nepořádný manželský život vy-
 čítal a byl jako tehdy vyšší vrstvy povznešen
 nad lid; miloval latinu, nemaje smyslu pro slo-
 vanský obřad a měl též u sebe kněze latinské,
 Jana z Benátek a k obřadu řeckému nepřilnul
 pro nechuť k Řekům. Řekové pálili slovanské
 knihy, nenáviděli latinů, znova je křtíli; ale
 Metod praniceho s Řeky neměl. Jan VIII. ač sám
 trpěl od vzbouřenců v Římě, držel našeho Me-
 toděje nad vodou a jej těšil sám jsa sklíčen. Sv.
 Metoděj v létě a na podzim chodil a učil, v zimě
 v klášteře vyučoval žáky své a učennky. Není
 správně, že vysvětil několik suffragánů, tím
 méně metropolitů. Za nástupce k volbě označil
 Gorazda.

Jeho žáci, slovanští kněží byli: Gorazd, Naum,
 Sáva, Vavřinec a Kliment. Životopis Naumův
 našel prof. Lavrov na hoře Athos na poloostrově
 Chalcidike-acte pod Macedonií při moři Egej-
 ském. Na neděli květnou se rozloučil starý
 sv. Metoděj ve chrámě Velehradském a pravil:
 »Ostříhejte mne do třetího dne«, a v úterý od-
 letěla bílá duše jeho do rajských míst za bratrem
 Cyrilem a za dobrou matkou Marií. Zemřel 6.

dubna 885 a pochován na levé straně hlavního oltáře. Na Slovensku v Púchově si vypravují, že tam pod dubem žáci Metodějovi z Moravy vyňatí pochovali tělo sv. Metoděje. Zrádný Viching hned spěchal do Říma, předložil Štěpánu V. padělaný list Jana VIII., předstíral přísahu v Římě složenou, že má hájiti obřad latinský, a zbožný papež špatně jsa informován, zrušil obřad slovanský. Řehoř VIII. nepovolil liturgii slovanskou Vratislavu II., že 150 let již byla zrušena, ale zrušil též liturgii mozarabskou ve Španělsku a Španělové si nestěžují, že je Řím proti nim. Liturgie slovanská trvala na Moravě a Slovensku dále. V Ostřihmově byl obřad slovanský až do roku 1190; poslední klášter slovanský u Ostřihomu zrušen teprve 1570. Na Vyšehradě byla škola slovanská; z kláštera sv. Prokopa na Sázavě vypuzeni mniši slovanští vlivem německým od Břetislava III. r. 1096. V Emauzích (na Slovanéch) trvala liturgie slovanská do r. 1635.

Alexander III. si dal sloužiti liturgii slovanskou 1177. Liturgie slovanská je teď ve Splitu, Zadru, Šibeníku; na Černé Hoře je v Baru slovanský katolický arcibiskup, Lev XIII. „papež Slovanů zvaný, okružníkem »Grande Munus« (Vznešený úkol) zavedl svátek našich apoštolů pro celý svět křesťanský r. 1880, dal si rok na to sloužiti v chrámě sv. Petra oběť mše sv. slovansky, což vyznamenáním neslýchaným; dal si i naši hymnu »Bože co's ráčil« zpívat i a pravil: »Za sjednocení jsem ochoten dáti všem Slovanům liturgii slovanskou«. Hrozil suspensí knězi, který by usiloval orientála převésti k ritu latinskému a polským marchionessám popuzujícím proti Rusům zavřel Vatikán. Žáci Metodějovi odešli do Bulharska a bylo jich na 200. Zákony uherské psány slovansky. Kulturu i křesťanství přijali od Slovanů Maďaři. Vniknouce od Černé-

ho moře do Zátíší, vrazili mezi nás Slovany — severní a jižní, klán. Poslední Mojmírovec zemřel v Soboře v klášteře na Slovensku. Nástupcem sv. Metoda byl Viching, pak Jan, samostatný, neodvislý od Němců se suffragány Benediktinem a Danielem, kteří snad sídli v Kunovicích, Podivíně a v Polešovicích; pak nastoupil Sylvestr.

Na to Morava přidělena k biskupství v Praze, zřízenému r. 973, až Vratislav 1063 zřídil biskupství v Olomouci, jež 1777 povýšeno na arcibiskupství, k němuž lnouti máme celým srdcem, neboť náš arcibiskup olomoucký je nástupcem sv. Metoděje, jenž zvláště Slovácko naše svými šlépějeme posvětil. Pěkně pravil na sjezdě všeslovanském v Praze bulharský profesor red. S. Bobčeva: »Sv. Cyril a Metod, první pracovníci pro ideu všeslovanského kulturního povznesení, vyvýšili jazyk slovanský až k nejvyšší funkci obětí, náboženské. Církev a škola jsou odíkazem jejich a byly ochránkyněmi Bulharů pod asijským ťhem.«

Dnes není sjednocení Slovanů u víře — dtku Bohů již snem, ale začíná se uskutečňovati. Poláci, Rusové, Slovinci jen potřebují více škol, více uvědomění. »Pouhými opravami bankovními nedá se vyvolat velké všeslovanské lidové národní hnutí« dí Mařkov v ruském čas. »Rusk. Znamja«. Každé dílo musí mít podklad. Podkladem díla sjednocení musí býti nějaká společná idea vyrostlá z dějin Slovanstva a tou je idea Cyrílometodějská, věčně mladá, za níž jako za hvězdou máme kráčet. Jádrem idey cyrilometodějské není však, jak vystihl dobře dr. Grívec, jen slovanský obřad, nýbrž oživující víra a z ní plynoucí snaha vzájemného poznání. Arcibiskup dr. Stadler v Sarajevě již roku 1895 poukázal na to, že prvním, co třeba ke sjednocení je, aby se obě strany poznaly. Za tím účelem je třeba,

abychom se rusky učili, s ruskými učiteli si dopisovali, slovem: slovanskou vědu křesťanskou organizovali, neboť prvním požadavkem vychovatele je, aby se vžil do stavu toho, jež má vésti, aby jemu porozuměl. Co do toho, skutečně již se pracovalo a pracuje. U nás již r. 1860 Sušil studoval ruský katechismus, v Římě vychází list »Bessarione« o Rusku, na Slovensku založil r. 1852 biskup Slomšek Bratrstvo Cyrila a Metoděje, na Velehradě r. 1885 založen Apoštolát Cyrila a Metoda, jenž almužnou a modlitbou podporuje misie mezi rozkojnými Slovany. Má-li býti časem vzájemnost Slovanů provedena, třeba, abychom si mnoho odpustili po křesťansku, a mnoho zapomněli a pak přednáškami a tiskem ideu cyrilometodějskou mezi lidem šířili a též ji dle přání Lva XIII. popularisovali.

Kníže Gagarin již před lety pravil: »Není jiné volby pro Rusko, leč mezi katolicismem anebo revolucí«. Poslední čas se ukázalo, že měl pravdu. Sjednocení u nás musí předcházeti sjednocení srdcí a to se stane vzájemností kulturně-charitativní, když budeme se poznávat, vychodní věrouku hlouběji studovati, slovanským řečem se učit, jich knihy čísti, do jejich zemí cestovati, jejich vývoj národní, politický, průmyslový stopovati, s nimi styky literární pěstovati, studovati jich technickou vyspělost. »Alle nebude-li Hospodin stavěti domu, darmo pracují, kteří jej stavějí«. Tajemství ohromných obrátů spočívá v duchu modlitby; proto staňme se členy »Apoštolátu sv. Cyrila a Metoda« a sami apoštolujme pro sjednocení srdcí slovanských, aby byl brzo jeden ovčinec a jeden pastýř a tak vyplníme vůli Kristovu, jenž ve Velekněžské modlitbě prosil Otce, aby všichni jedno byli, »jakož i my jedno jsme«. Jednoho Otce máme na nebi, kéž máme i jednu matku na zemi — cír-

kevl Když se denně modlíme: »Přijď království
 Tvé«, prosíme, abychom my Slované zase všichni
 byli údy jednoho království Božího na zemi.
 Vždyť první papežové byli z Východu. I Fotius
 (zemř. r. 891), jenž první začal rozkol, sám se
 dovolával uznání papeže římského; ještě ve 12.
 století přijímali Rusové naše svaté do kalendáře,
 cti Marii, cti ikony (obrazy), mají 7 svátostí,
 mši svatou, věří v božství Ducha sv., neuznávají
 jen, že Duch svatý vychází i od Syna, ač otcové
 východní, sv. Jan, Basil, sv. Řehoř Nissenský
 vyznávali jako my vycházení Ducha sv. i ze Syna
 neb skrze Syna. Ježíš Kristus sám řekl o Duchu
 svatém: »Z mého vezme a naučí vás.« Ještě po
 Fotiovi světivali římské legáti biskupy východní.
 Sjednocení ve víře by prospělo Slovanstvu, živel
 křesťanský by posílilo, v Rusku by společenské
 poměry lidových vrstev se zlepšily, ruská církev
 byla by svobodnější a ucelenější. Je tam na 70
 sekt. Car Petr I. Veliký roku 1721 spojil moc
 světskou a duchovní v jedné ruce, což ne-
 schvaloval ani tehdejší ruský patriarcha, uče-
 nec, spisovatel Dimitrij. Již Inocenc III. roku
 1215 se pokoušel o smír na sněmu later.
 IV.; roku 1274 v Lyoně jednáno o unii. Ve
 Ferravě roku 1439 bylo 24 sezení o unii,
 která podepsal a uznal patriarcha moskevský
 Isidor. Řehoř XIII. jednal o smír s Ivanem IV.
 r. 1580. R. 1590 přistoupili v Brestu Rusíni z Ha-
 liče, Kyjevská a Chelmu k Unii. V 17. století
 kněz Chorvat, Krizanič, pracoval na Rusi o unii.
 Lev XIII. jednal s Alexandrem III. r. 1683 o sjed-
 nocení a vyslal na Rus kardinála Vanutelliho.
 Kéž byl by Lev XIII. býval lépe chápán od nás,
 jako byl chápán od Strossmajera, u něhož 10
 dní v Ďakově dlel za účelem sjednocení i ruský
 spisovatel Solovjev. Účinnost okružního zlatého
 listu Lva XIII. z r. 1880 podkopal ve Vídni že-

lezný kancléř německý, Bismarck, má strach z jednoty Slovanů ve víře, v níž je síla a budoucnost jejich.

Několikrát na Velehradě na 60 učenců slovanských jednalo o cestách, jimiž by se měla práce sjednocení bráti; neboť ne planého horování, ale práce je třeba. V Sofii zřízen vlivem arcibiskupa Meniniho svaz křesťansko-bulharsko-slovanský. V Polsku pracuje P. Urban, u Slovinců dr. Grivec, u Rusínů metropolita ve Lvově, Szepieticki. V Praze zřízen časopis, do něhož píší latinsky učenci ze všech slovanských národů o otázkách víry a o poměrech svých národů (Litterae Slavorum). Ruský spisovatel Martinov čítá spisů o sv. Cyrilu a Metoději na 2000. V Praze ustaven svaz katolických akademiků všeslovanských, v němž 13 spolků dosud zastoupeno. Rytíř T. Sabatovski, filosof, Polák, pravil při ustanovení se svazu: »Zemí nám vzali, krále nám vzali, řeč nám berou i půdu, ale víru nám nevzali a nevezmou a víra to musí býti, již se Slované všichni sjednotí«. Pravoslavní nejsou kacíři a rozdíly jejich věroučné nejsou vlastně žádné podstatny. Užívají chleba nekvašeného, nepožívají udáveného, pějí v postě Allelujah, kněz u nich svěť křížmo atd.

Církev uznává svěcení církve východní. Rusové jsou velmi zbožní. Ještě 123 miliónů Slovanů je v rozkolu, ač navrátivším se byl by ponechán jejich ráz a obřad i řeč, vždyť jazyka dar dal nám Bůh a církev hájí národnost. Kdo probudil Moravu na příklad? Byli to kněží cyrilometodějští: Kulda, Sušil, Wurm a Procházka.

Kmet, kanovník Kulda na Vyšehradě mi pravil, činný, ač již slepý, před svou smrtí: »Já jsem již na hranici světa jiného, vy mladí pracujte a sjednocujte!«

Ano, pracujeme, jsme též pokrokoví, ale v do-

bru, a zpátečníky jen ve zlu; bořiti je lehké, ale stavěti je třeba! Palacký dí: »Idea cyrilometodějská se táhne jako zlatá nit celými dějinami našimi«. Věštěpujme úctu k sv. našim apoštolům dětem, dávejme jim a sobě jich svatá jména, choďme a vodme děti na Velehrad, obrazy sv. apoštolů si věsme do domů a jich vzory do srdcí, a národ náš brzy bude slaviti Vizkříšení, k němuž se každý z nás snažíž přispěti. Svatí Cyrile a Metode, žehňte vzájemnosti slovanské.

VÝZNAM SV. CYRILA

Nutno rozvážiti lidu a mládeži vytýčiti nad pomyšlení veliký význam sv. Cyrila, význam opravdu světový i výchovný. V útlém věku rozhodl se sv. Cyril pro Boha. Bůh byl mu vši moudrostí, vždyť Bůh je pravda sama. Bůh je všechno. On první se rozhodl vstoupiti do kláštera na Olympu proti Cařihradu v Malé Asii, když napřed žil jako poustevník. Duchovní, věčné statky hodnotil nad vše pozemské, pohrdnuv hodnotami. Co do mravnosti byl sv. Cyril anděl v lidském těle. Jaký to vzor pro dnešní dobu! Přítel jeho otce, Theoktist, jej v patnácti letech pozval do Cařihradu, ale ani tu se Cyril nezkažil ani ve víře ani v mravech. Hrdinně se zastal biskupa Ignáce, nevinně žalářovaného. Statečně se opřel rozkolníku Fotiovi, jenž dal později klášter na Olympu zbořiti. Sv. Cyril vynikl ve filosofii a vzdělání. Byl výborným archeologem. Objevil hrob sv. Klimenta a rozluštil nápis na říši, jehož nikdo nemohl rozluštit. Znal 9 řečí. Byl to na svou dobu »filologický fenomen« (jazykoznalecký zjev) dí dr. Novotný a uznává i protestant dr. Brückner. Již otec a děd Michala III. se starali Slovanům v říši své usedlým o písmo, ale Cyril našel 38 písmenek a

dal nám písmo, učil naše předky psátí a čísti, založil naši literaturu a kulturu a dal nám první knihu a první školu. Dobře dí Šafařík, že zásluhy všech jiných jsou proti jeho zásluhám kapkou v moři.

Sv. Cyril drží v ruce kříž a knihu. Jímí nás vřadil mezi národy vzdělané. On byl astronom, znal aritmetiku, musiku a filosofii. »Nemá jako misionář v Evropě sobě rovného«, řekl dr. Budilovič. Ač sláb, byl neúnavný. Jeho program byl: Bůh a Slovanstvo. Ne cti a tituly, jen ryzí zápal o spásu jej pudil. Umíraje ještě se modlil za nás: »Bože, chraň stádo své, sdruž Slovanstvo v jedinstvo svaté«. Ano, jen idea cyrilometodějská sjednotí Slovany. V Lucerně v Praze řekl 3. listopadu 1920 dr. Prohaska: »Jen idea Slovany sjednotí«. Prorocky věstil Gagarin: »Rusko bude buď katolickým nebo propadne revoluci«. Jak nedozírně veliký význam má Apoštolát! Slovanstvo bude velmocí. Sv. Cyril našel ostatky sv. Klimenta. Kaple neb kostely sv. Klimenta prastaré byly u Osvětiman, v Král. Hradci, ve Staré Boleslavi, v Litomyšli a jinde.

Odkaz sv. Cyrila je: vzájemnost slovanská, svornost a jednota s Římem. Místo kameny házetí po sobě — stavme z nich chrám svornosti a práce. »Jen svorný duch a velikost dá Bůh«. (Čelákovský.)

Roku 1863 zavodili velcí duchové v oslavách. Na Velehradě řídil zpěv prof. Beránek, prof. tereziánské akademie z Vídně, jenž dojel s pěvci a pozval i světovou solistku Pattinovou (ač ta pak nemohla zpívat). Tisícstoletá památka narození svatého Cyrilla byla znovuzrozením ideí a života našeho »otce« Cyrila.

Dílo abecedy Cyrilovy oceňuje učenec Leskien: »Velikost díla bylo dříve sotva lze pochopiti, ale za dnešního jazykoznalectví musí bu-

dití gramatik Cyril obdiv.« (Mluvnice bulharská 1—3). Výmluvnost Cyrilovu velebí Život sv. Cyrila c. X.: Jeho vzdělání vyzářilo jako plamen žhoucí proti protivníkům zvláště v disputacích s patriarchou Janem III. (zemřel 842) a se Saraceny. Pogodin nadšeně opěvá sv. Cyrila: »Jako svítílnu zjevil tě Bůh světu a jak učitele okrsku zemského.« (Kirillo-Meth. Sborník 250.)

Kancléř císaře, Theoktist, nabízel sv. Cyrilovi zlato, hodnosti, vznešenou dvůrku, ale sv. Cyril vše odmítl, »aby z těla vzletěl a Bohu sloužil«. Jeho vědychtivost, houževnatost a nadšení jsou mládeži vzorem ideálním. Co vše vykonal pro Boha a duše! Na Kavkaz, do Bagdadu, na Bosphorus, na Moravu a Slovensko, do Bulharska i Panonie. Co dobrého vykonal! Od Chazarů vyprosil 200, od Kocela 900 zajatců na svobodu. Za vzor si vzal sv. Řehoře Nazianského a v Soluni se zasvětil Bohu ve chrámě Boží Moudrosti. Maže 24 let již zvítězil ve filosofii nad židy a Saraceny v Bagdadě r. 851 před kalífem Muta-vakkilem. V Chersonu se naučil samaritánštině a hebrejštině r. 860. Napsal: Chvalozpěv, Oslavnou promluvu a Dějepisný popis. Než šel na Moravu, připravil překlad sv. Písma v nářečí slovansko-makedonském, k němuž později přidal moravismy. V něm byl a žil duch starých církevních sv. učitelů. Oceňujíce význam sv. Cyrila, musíme též oceniti veliký význam kněze Kocela, jak dr. Grivec krásně dokázal. Kocel přijal sv. Cyrila a Metoda r. 867 radostně do Panonie, odevzdal sv. Metodu všechny chrámy a z hloubi duše lmul ke křesťanství a jeho řády zaváděl. Byl roku 874 od Němců odstraněn a zmizel beze stopy.

Jistě bude vhodno zachovati paměti, co uveřejnil »Našinec« u příležitosti oslavy cyrilské roku 1927:

»Olomoucký dóm patří mezi ty nesčetné kostely, které se mohou honositi ostatky svatého Cyrila. Proto bude olomoucké katolíky jistě zajímati pár řádek o těchto ostatcích:

Staroslovenská i římská legenda podrobně popisují slavný pohřeb i místo posledního odpočinku svatého apoštola Cyrila. Se slávou, s jakou pochovávali jen římské velekněze, uložili mrtvé tělo svatého Cyrila do hrobu, který si byl připravil pro sebe papež Hadrián. Bylo to v basilice svatého Klementa po pravé straně oltáře, blízko ostatků svatého mučedníka Klementa. Nad hrobem umístili významný obraz s podobou světcovou a dnem i nocí rozsvěcovali světla na jeho počest. Bůh pak oslavil hrob ten mnohými zázraky.

Basilika svatého Klementa patří mezi nejpmátnější chrámy starokřesťanské. Je dnes možno sestoupiti dolů, kde pod nynější hořejší stavbou chrámovou odhaleny jsou základy a prostory původní basiliky z dob svatého Cyrila a Metoděje. Tam je hrob sv. Cyrila a na něm prastarý obraz, jak se o něm zmiňuje legenda. Odborní znalci soudí, že náhrobní obraz svatého Cyrila byl namalován nedlouho po jeho smrti. Představuje svatého apoštola, jak stojí v mešním rouchu před Kristem sedícím na soudní stoličce. Archanděl Gabriel za svatým Cyrilem jako by ho v ochranu bral. Po boku jiný přímluvce — svatý Klement a s druhé strany bratr Metoděj a svatý Ondřej, patron řeckého Východu, jako by též přímluvou doprovázeli světce Cyrila před Boží soud. Pod obrazem jsou ještě viditelné stopy starého nápisu. Bohužel je spodní část obrazu a tedy i nápis hodně porušen. Jako i dnes ještě, bylo tehdy zvykem zbožných ctitelů světcových, že náhrobní obraz často líbali a se ho dotýkali a tím jeho podobu stírali.

Ke konci 11. století, když spodní chrám byl opuštěn, přenesli ostatky sv. Cyrila do hořejšího kostela a tam je uložili pod oltářem kaple po pravé straně hlavního vchodu. Zůstaly tam až do konce 18. století. Ve století 14. a 16. děje se o nich ještě zmínka. Až roku 1798 se ztratily. Tehdy totiž francouzské vojsko obsadilo Řím, vojáci ubytovali se i v kostelích a hnáni touhou po zlatě a vzácné kořisti, otvírali hroby světců. Tak se stalo i v kostele sv. Klementa: hrob sv. Cyrila byl zpusťošen, svaté ostatky rozházeny — a od té doby není o nich zmínky.

A přece o každé pouti na posvátném Velehradě dávají se líbatí ostatky sv. Cyrila. Jak to vysvětliti? Jsou opravdu vzácností ostatky sv. Cyrila a tím pokladem mohou se pochlubit jen Velehrad, Olomouc, Brno, Praha a Řím (v kostele sv. Jeronýma). Tyto ostatky pocházejí z částek kostí, které koncem 16. století vzaty byly z hrobu světceva. Velehradský relikviář chová, jak před uctíváním v památné Cyrilce nikdy neopomenul to připomněti zvěčnělý arcibiskup dr. Stojan, úlomek z předloktí pravé ruky svatého Cyrila, tedy z pravice, která nám dala písmo, která křtila, rozhřešovala, podávala tělo Páně, žehnala s takovou láskou našim předkům.«

SV. CYRIL A METOD NEBO M. J. HUS

Prožíváme právě dny, kdy častěji než kdy jindy slyšet vyslovati jména Cyril a Metoděj — a M. Jan Hus. Jméno Husovo zvláště v řadách pokrokových má dobrý zvuk, a jest mnoho těch, kteří vystoupení Husovo považují za mezník ve vývoji našich dějin. Na apoštoly naše, sv. Cyrila a Metoděje se zapomíná, jejich činnost se přehlíží. Zda právem?

Kdo má větší význam pro náš národ? Svatí bratři Cyril a Metoděj či Mistr Jan Hus? Uvažujme.

Za velíkou zásluhu klade se Husovi, že opravil český pravopis. Ve »Stručných dějinách literatury české« (dr. Jan a A. Novák, Praha, 1910, str. 39.) čteme o tom: »Hus znamená v literatuře české novou dobu. Aby mu lid náležitě rozuměl, obral si ke svým řečem nový základ jazykový, totiž nářečí lidu pražského, jež ve svých spisech povznesl na jazyk spisovný. Pro lepší podklad slovesný zjednodušil pravopis český tím, že starší pokusy upravil v důmyslnou soustavu. Vše to mohl provést jako vynikající znalec a pozorovatel jazyka českého, přesný a jasný stilista.« Toť tedy zásluhy M. Jana Husi o náš pravopis, ač Pekař a Trávníček jich tolik necení.

Nestojí však nad Husem mnohem výše sv. Cyril a Metoděj? Hus pouze opravoval, co zde už bylo. Sv. Cyril a Metoděj slovanštině písmo vymalezi. Oni studovali slovanskou řeč, její hlásky i zvuky a dle těchto volili a označovali a přepracovávali velice vhodně písmena vzatá snad z abecedy řecké, po případě samaritánské a hebrejské. Činili tak s takovou důmyslností, že dr. Vašica, prof. staroslovánštiny na cyrilometodějské fakultě bohoslovecké v Olomouci o tom píše: »Ještě větší však podiv než zevní grafická (způsob psaní) stránka, řadící hlaholskou abecdu mezi nejzajímavější písma, budí její vnitřní fonetická (zvuková) hodnota. Neboť právě moderní jazykověda, která zná plně obtíže takového podnikání, velebí ústy předních svých zastupců na díle velkého Soluňana (sv. Cyrila) neobyčejnou přesnost, s jakou vyjádřil i nejjemnější zvukové zvláštnosti slovánštiny, tolik odchýlné od jazyka řeckého.« («Našinec» 4. července 1922.)

Tolik o díle našich apoštolů. Nuže, kdo stojí výše? Sv. Cyril či Hus? Jistě že sv. Cyril!

Husovi se přičítá za zásluhu, že obohatil naši literaturu. Není to ovšem tak zlé, neboť Hus mnoho svých spisů napsal v latině, přes to však i toto rádi uznáváme, ba dodáváme ještě, že Husův sloh a jeho řeč má v sobě mnoho krásného, jadrného a rázovitého. Než přes to, když Hus psal, náš národ už měl krásně rozvinutou literaturu a proto právem můžeme říci, že sv. Cyril zase stojí daleko výše nad Husem, jelikož sv. Cyril nám psal první knihu, a tím položil základ k naší další vzdělanosti.

Mistr Jan Hus pracoval pro omezení vlivu německého a o rozšíření práv jazyka českého na universitě pražské. Nebyl ovšem prvním, který v tomto smyslu pracoval. Pracovali po této stránce už mnozí jiní, jak se dovídáme ve spisech Helfert, M. Jan Hus, str. 49., 52., Dr. J. Kalousek »České státní právo«, Praha 1892, str. 40., 41.). M. Jan Hus měl to štěstí, že viděl ovoce své práce, které se jevílo vydáním dekretu kutnohorského (18. ledna 1409), jímž rozkázáno, »aby napotom při všech volbách a jednáních v učené pražském a fakultách národ český požíval tři hlasů, druzí tři národové pak společně jen jednoho«. — (Tomek, Dějiny Prahy 1891 str. 180.).

M. Jan Hus dopomohl národu k jeho právům. A co učinili sv. Cyril a Metoděj? Oni tím, že národu přinesli »víry světlo pravé«, zachránili našemu národu jeho život, jeho existenci, neboť jinak by ho byl potkal smutný osud Slovanů polabských. A to je rozhodně více!

Vidíme, že srovnáme-li zásluhy sv. věrověstů našich s M. Janem Husem, že oba svatí bratři stojí nepoměrně mnohem výše než M. J. Hus.

Sv. Cyril a Metod tím, že přinesli našemu ná-

rodu pravou víru, že ho připojili k Římu, vřadili jej takoržka v řadu kulturních národů. Tím umožnili, že náš národ se stále rozvíjel, že ve spojení s Římem vždy většího uznání a významu dospíval, což vyvrcholilo ve zlaté době Karla IV., kdy Praha stala se střediskem střední Evropy.

A přišel Hus! Svým nešťastným vystoupením a svým odbojem proti Římu strhl náš národ s těch výšin, kam byl dospěl. M. J. Hus vstříkl do národa té doby jednotného jed náboženského rozvratu, jed vzatý z ciziny, jed, který náš národ přivedl na okraj úpadku. A kdyby sebe více mastných i nemastných řečí bylo mluveno o Husovi, kdyby byl sebe více chválen pro svůj boj proti Římu, kdyby se sebe více chvalo na Husity a jich »válečnou zdatnost« — toho žádný neupře, že náboženské vystoupení Husovo znamená pro národní věc úpadek!

To si aspoň tajně uznávají i moderní husité, neboť mluvíce o minulosti národa, počínají vždy Husem. Doby starší, předhusitské nelíbí. Proč? Bojí se, že by posluchači srovnávali, soudili a odsuzovali, ale ne Řím, nýbrž Husův odboj proti Římu. Nesmělo se napsati, že Hus je stínem a hrobařem české kultury, poněvadž jeho herostratické dílo upoutalo na sebe pozornost Evropy a poněvadž bylo třeba před cizinou mluvit o slávě tam, kde bylo třeba zhoubu proklínati.

Ano, Hus svou reformací poskvnil svoje jméno, zastřel svoje zásluhy, neboť dal počátek bratrovražedným bojům, husitskému plení a loupežení.

Jak jinak sv. Cyril a Metoděj! Jich postavy dodneska neztratily na svém lesku ničeho, ba naopak, jich zásluhy a význam cení se stále více. Oni jsou drazí všem čeledím slovanským, oni jsou mezi nimi pojítkem, zatím co Hus ne-

znám anebo jen smutně znám. (Milovalo se, že srbští pravoslavní prohlásí Husa za svatého, však do dneška se tak nestalo!)

Nedivno proto, že většina národa obrací se k sv. Cyrilu a Metoději, je obdivuje a je ctí! Nedivno, že i kdyby sebe vyšší činitelé nám předkládali heslo »Tábor našim programem«, že katolíci se pro ně nedají nadchnouti, nýbrž že půjdou za heslem »Velehrad našim programem«. Nikoliv božící Hus, nýbrž stavějící apoštolové naši budou nám vzorem, a my pevně doufáme, že pracujce a žijíce dle jich vzoru, dosáhneme, že Velehrad spojí všechno.

HUSITSTVÍ A IDEA CYRILOMETODĚJSKÁ

»Hvězdy dvě se z východu
berou v slavném průvodu,
jdou to s blahou bratří snehou
k slovanskému národu.

Kudy jdou, mře mráčkota,
světlo jasné bleskotá
a kraj celý ze sna bdělý
vstává k jaru života.»

Tyto verše Sušilovy každoročně se osvědčují ve dnech cyrilometodějských v červenci. Víc a více český lid katolický ožívuje, připomínaje si veliké cíle sv. bratří našich, kteří první slovanskou řeč jako harfou líbozvukou hlásali nám víru Kristovu. Zásluhy jejich předčí zásluhy všech slavných mužů národů slovanských i Husovy. Zásluhy těchto jsou, jak dí šafařík, proti jejich zásluhám kapkou v moři. I Komenský ve Stručné historii církve slovanské oceňuje ideu cyrilometodějskou. Mají sv. bratří pro náš národ nesmírný význam náboženský, mravní, politic-

ky, sociální a kulturní. Hus a jiní jenom dále pracovali, oni ke všemu dali základ.

Hus a jiní křesťanství vysvětlovali, ale sv. Cyril a Metod nám je přinesli. Křesťanstvím rozsvítili v národě našem maják pravého názoru světového. Přinesli nám kříž a bibli, tu studnici zlatou, o níž pěkně napsal Jar. Hilbert: »Nevím, co by pro ranné dětství bylo rozkošnějšího nad biblickou dějepřavu, neboť všecínko, co v ní napsáno, mne zajímalo«. (Dům na náměstí 29.) Křížem nám dali sv. bratři zlatý klíč všech milostí a stožár v bouřích života. Křížem nás naučili sladké nauce vykoupení a zákonu lásky, jenž, jak dí Klosterman, jest základem civilisace.

Hus jen vykládal bibli, oni nám dali první slovanský překlad bible a tím zdroj všeho vzdělání nábožeského a mravního i kulturního. »Dosud žijeme z popudu, jež nám dalo křesťanství,« pravil Holeček na sjezdě žurnalistů v Uh. Hradišti r. 1906. Že jsme byli včas pokřtěni od sv. Cyrila a Metoda, ušli jsme, jak píše Palacký, (I, 229), osudu severních Slovanů. Sv. Cyril a Metod nás zachránili od zániku, pravil Gol v Časopisu č. historic. (VIII., 110.)

Hus, neznaje dějin, ani církevního práva, podřýval úctu k autoritě nástupce sv. Petra, ale sv. Cyril horlivě pátral po ostatcích sv. Klimenta, papeže a 3. nástupce Petrova, a v Římě jest pochován, sv. Metod na Velehradě. Velehrad a Řím jsou dvě naše srdce, tlukoucí spolu přes 1000 let. Idea cyrilometodějská, katolicismus srostly s naším národem. Hus nešel do Říma, ač byl povolán, ale sv. bratři šli, neboť byli pravověrní a uvědomělí katoličtí křesťané a znali bohovědy. Římský katolicismus udržel Irány a Poláky dodnes a zachoval i nás přes bouře.

Havlíček proto r. 1848 napsal v »Nár. nov.«:

»Kdo odpadá od víry římsko-katolické, škodí.« Husitství odtrhnutím od Říma způsobilo chaos, nesčetné sekty, sváry a hádky, nesnášlivost a boje, a jak dří A. Denis, nevážnost náboženství a zákonů. Církev římská stojí na skále Petrově a proto je pravá. Biskupu římskému patří primát (prvenství). Svatí bratři ctili v papeži náměstika Kristova a uznali všecek řád římský. (Život Konstantinův, hl. 15.)

Řím pochopil význam naší republiky v poslání evropském. My a Východ jsme přijali víru z jednoho pramene a proto my jsme mostem ke sjednocení všech Slovanů ve víře Kristově. Velehrad jest ohniskem veškeré práce sjednocovací, jest žiskrovou stanicí snah pro všeobecné spojení Slovanstva a proto má i ohromný význam politický. Sv. bratři chtěli dát všem Slovanům jednu víru, jednu bohoslužebnou řeč, jednu kulturu, kořenící ve víře Kristově, jednu veleříši. Oni jsou tvůrci naší samostatnosti, již r. 874 to i Němci ve Forchheimu uznali. Oni založili naši velikost a slávu, a kdykoliv národ náš byl cyrilometodějským, za Karla IV., Rostislava, Václava II., Otakara III., byl velkým, bohatým a světovým, byl veleřší evropskou, udával tón Evropě a všem Slovanům.

Sláva husitství byla smutná, draze zaplacená naší krví a zpusťšením vlasti. Co jsme z ní měli? Husitstvím utrpěl náš národ politicky. Palacký píše: »Jazyk český se stával pramenem osvěty všech Slovanů, ale husitstvím popuzeno duchovenstvo v Polsku, Chorvatsku a Uhersku, bránilo se všemu českému.« (145.) Nikdo nechtěl býti potom ani králem českým. Obchod přejali Židé a Němci, dří Winter. (Kultur. obr. I., 143.)

Sv. Cyril a Metod mají pro nás zvláště význam národní dalekosáhlý.

Sv. Cyril a Metod nám dali liturgii slovanskou,

kterou i Bulhaři byli poslovaněni, ale husité zničili Velehrad, zničili bývalý sázavský klášter, klášter Emauzy (na Slovanech), statky jeho oloupili, rozeštvali Čecha proti Čechu, způsobili národní rozvrat. Válkami husitskými se národ vysílil. Jedněmi dveřmi Němce vyháněli, druhými je vpouštěli, připravili národ pro německý protestantismus, jehož přijetí bylo pro národ náš nejosudnější, dí dr. Kybal. (Č. č. h. 150.) Chrám sv. Ducha v Praze dán německým protestantům. Osady, na př. Kučerov, Pustiměř, z části, Něm. Prusy na Moravě se staly za doby husitské německými. Hus vymáhal 3 hlasy pro Čechy na universitě, ale ne sám, nýbrž i katolíci Ondřej z Brodu, Jan Eliášův a hlavně Mikuláš Augustinův, později však čeští protestanté ustanovili rektorem Němce. Husita Skála a potom r. 1489 Bohuslav Hasištejnský naříkají, jak za husitství se národ němčí a láska k vlasti mizí. Husité posílali syny hlavně jen do Německa na studie. Sv. Cyril a Metod nás rázně bránili proti výbojnosti německé. »Život nám na vše časy zachovali,« dí právem Šťastný v písni velehradské. Komenksý se těšil z pádu polského Lešna, hledal pomoci u Turků a Švédů, ale sv. bratři naši chtěli sjednocení a vzájemnost všeho Slovanstva.

I dnes působí husitství rozkladně. Již Svatopluk Čech žaloval:

»Každý hlásá jiné zvěsti,
 každý jiné cesty klestí.«

Kam to povede? Nezmoudříme-li, jdeme vstříc pohromě bolševické! Již r. 1910 napsal dr. Chalupný v »Přehledu«: »Kdyby hnutí husitské se šířilo, bude stejně draze zapláceno a národně nebezpečno.« Ale, bohužel, mnohým je jedno,

zhyne-li národ, jen blud a zlo když zvítězí. Sami se hádkami starými před světem znehodnocujeme. Upálení Husova litujeme všichni, tož proč jítíti staré rány! Husitství bylo dílo meče, ale idea cyrilometodějská byla a je dílem lásky, míru, pořádku, souladu a obrodu Slovanstva. »Víc, nežli mečů na tisíce, mírná pořídila cyrilice,« děl Koubek. Ideou cyrilometodějskou se národ, jak dří Pekař v Bílé hoře, po Bílé hoře probouzel; jí byli nadchnuti buditelé v r. 1848, jí se Slováci budili. Když byli na Velehradě slavnosti tisícileté r. 1863 a 1885, města Kroměříž a Uh. Hradiště se stala českými a stavěla česká gymnasia. Vlastenci, na př. Šrom — i Sokolů putovali tehdy na Velehrad, k slovanskému to Betlému a kolébce víry našich otců. Zda i dnes nemáme poslechnouti slov Sušilových, jenž líbal zemi, přišel k Velehradu a zapěl:

Sem, k Velehradu, národe,
směr obrať svojích kroků,
sem Východe i Západe
leť vody svojích toků,
zde stavte lásky budovu,
zde slavte míru obnovu!

Dva jsou muži, usilující o sjednocení s Východem u nás: Kramář a Stojan. První národně-politicky a hospodářsky a druhý ideově-nábožensky a charitativně. Jen vyšší ideje sjednocují národy, žádné jiné zájmy. Arcibiskup dr. Stojan bude tedy patřiti k největším mužům Slovanstva; jím začíná nová velká historická doba slovanského katolicismu a katolicismem i velká doba česká. On kráčet ve stopách věrověstů našich. Velký význam náš pro unii s Východem uznává i římský list »Vita e pensiero« 1. I. 1923. Pravoslavi je roztrženo na 67 sekt a 23 církví a proto neschopno všechny národy slovanské

sjednotiti. My ovšem musíme hledati styčné body, ne, co dvojí, nýbrž co pojí. Chtějíce jiné spojití, musíme býti sami doma svorní a vzorní. Všichni Češi-křesťané se máme spojit proti společnému zhoublci, proti materialismu a atheismu. »Kéž se v apoštolů slavném jménu sejdou bratři rozvaděných kmenů!« (VI. Šťastný.) Nutno šířiti Apoštolát, modliti se za jednotu, pěstiti styk s ruskou emigrací, studovati jazyky slovanské, o unii psáti i mluvíti a do zemí slovanských cestovati.

»Hus nechoval mírnosti a vlídnosti, zapomněl, že i pokora a poslušnost jsou křesťanské ctnosti,« dí Palacký. (III. 106.) Hus mistrům spílal, listy své skrýval, vytácel se, jevil vášnivost a vzdor a neposlušnost, působil bouře. Tím dal národu pohoršení. Sv. Cyríl a Metod však jako dvě svíce září nám příkladem upřímné skromnosti, laskavosti, oddanosti k nástupci Petrovu: ochotně pospíchali se mu zodpovídat. Mají tedy pro nás velký význam mravní. Jednali mužně, důsledně, otevřeně. Husitství způsobilo rozpory a dosud skoro 500 let je národ v horečce. U Husova pomníku ještě dnes se dějí nejnenávislivější projevy nábožensko-národní. Husitstvím nebyl národ umravňenější. Orlikovy zápisy mají jen od r. 1589—1606 na 34 husitských špatných kněží, na př. v Hodoníně, Napajedlech, Podivíně, ve Zlíně, v Holešově atd. . . . Hus psal proti svatokupectví a husité přijali biskupa Konráda, ač byl svatokupec. Sv. bratři zjemňali mravy lidu a vychováli vzorné kněze.

Autoritu církevní sv. Cyríl a Metod věrně uznávali, neboť bez ní je chaos, a kolik hlav, tolik smyslů. Kristus řekl apoštolům a jich nástupcům: »Kdo vás slyší, mne slyší«. Husitům byl autoritou hned sněm zemský, hned universita, hned Wiclef a konečně Luther a Kalvin.

Čeští bratři poslali roku 1535 svou konfesi do Němec k schválení. Jednota víry vyžaduje nutně jednotu správní, jednu společnou nejvyšší hlavu a tu má jen církev římská, stojící na skále Petrově. O ní opření můžeme mravně slíti a spěti k velké budoucnosti. Katolicismus ještě dnes a právě dnes je zdrojem idealismu, vzletu, ještě dnes má bohaté fondy kultury všech oborů. Co bylo v husitství dobrého, bylo katolické a bludům Husovým nikdo dnes nevěří. Nejsme tedy národem husitským, nýbrž cyrilometodějským.

Sv. Cyríl a Metod nám otevřeli zdroje kultury a tvořili. Husité bořili kláštery, ba i školy, na př. v Boršicích, ničili památky umělecké. Spálili 188 klášterů, jež byly dle Palackého »semenišť osvěty«. Za vlády husitské klesla universita pražská, tak slavná za doby katolické a 200 let nebylo zkoušek právnických. Církev nespáchala u nás za 1000 let tolik hrůz, co husitství za 15 let! I Denis praví, že doba husitská za Jiříka byla nejchudší kulturně; ani jednoho díla nesmrtelného z té doby nemáme. Vše naše veliké je z doby katolické. Atheismus a sektářství se ukázaly nemohoucími, jedině katolicismus jest schopen vésti národ k velké kultuře, plné a hluboké, poněvadž on jediný je svrchovaným dědicem odkazu Kristova, čistého křesťanství. Dr. Markovič nedávno řekl: »Vyloučení křesťanství znamená vyloučení celou slovenskou literaturu«. Sv. Cyríl a Metod tvořili. Proto všude konejme slavnosti cyrilometodějské. Hus jen opravil pravopis, ač již před ním Štítný to činil, ale sv. bratři vynalezli naše první písmo, našezše 36 písmenek. — Svatí bratři stavěli školy na Velehradě, na Levém Hradci, v Nitře a jinde. Malovali obrazy a psali knihy obřadní. — Oni dle Čelakovského »otvírají pořad našich

spisovatelů«. (Počátkové dějin). Čím jsme, jsme Cyrilem a Metodem. Proto »navždy budou velebeni vroucím hymnem jejich jména«. (Svat. Čech). Co máme z husitství? Knihy Husovy — a těch mimo učence nečte nikdo. Sv. Cyril a Metod dali základ a počátek našeho písemnictví, umění a vzdělání, vřadili nás mezi kulturní národy, proto slavíme slavně slávu slavných Slávů!

Do Husa vkládají se ideje, jichž neměl. »Hus nebyl původní ani hluboký myslitel,« řekl Flajšhans roku 1898 v »Klubu národně-demokratickém«. »Nebyl moderní,« dí Jireček v Ottově Slovníku (920). Též dr. Krofta dí v Přehledu, že Hus nebyl původní (26). Sv. Cyril sepsal několik původních spisů, na př. Zrcadlo moudrosti, byl učenec, archeolog a znalec několika řečí. Znal řecky, latinsky, arménsky, chazarsky, arabsky i rusky a hebrejsky. Hus podlehl Wiklefovi, sv. Cyril a Metod bludaři Fotiovi nepodlehli a jej, jak dokazuje knihovník Anastasius, potírali. »Studie Husovy,« dí Flajšhans, »nepoznášejí se nad úroveň prostřednosti.« (Jan Hus 127.) Hus byl ve vězení na Gottliebenu 73 dní, sv. Metod v žaláři v Schaefflarnu půltřetího roku a trpěl tíše, zachováváje lásku i k nepřátelům. Husa i jeho přátelé, na př. Rakovník, napomínali, aby se mírnil. — Sv. Cyril i Metod mají i význam sociální. Hus hledal opory v šlechtě a u krále a nepronel ani jediné nové sociálně-reformní myšlenky. »Nalezl obecnstvo již připraveno,« dí Flajšhans (J. H. 125). Ženy nazval »smolou ďáblovou«. »Šlechta si dala draze zaplatiti náklonnost ke kalichu,« píše Bezold (K děj. husitství 36). Za husitství bylo mevolnictví lidu utuženo r. 1474, 78 a r. 1499, dokázal Čelakovský v Povšechných dějinách. Sv. Cyril a Metod šli s lidem, hájili jeho svobody, žádali proň bratrské zacházení, úlevy a štědrost. Hus mocným laickým

chyby trpěl, ale sv. Metod káral chyby i knížat. Hus vydával práva církve pánům, sv. bratři hájili svobodu církve.

Dílo meče, dílo husitství zhynulo, Velehrad víry, dílo ducha, bez pohromy stojí.

Husité se od Říma nechtěli odtrhnouti. »I v době prvního záchvatu odkazovali svou při příštím papeži,« dí Tomek. (Děje unív. 237.) Příbram a Prokop z Plzně se s církví spojili. »Hus by se dnes sám dal zapsat jako katolík,« řekl dr. Pekař. Ať jakkoli bylo, uvažujte, koho ctíti více je nám dnes užitečnější. Ani okamžiku nelze pochybovati. Víra cyrilometodějská jako hvězda září z minulosti do přítomnosti. Za ní jdouce oslavíme vlast pozemskou a dojdeme slávy vlasti nebeské.

LITURGIE SLOVANSKÁ

Jan VIII. potvrdil liturgii slov. vřelým slovy.

Dopis Jana VIII. knížeti moravskému, Svatoplukovi: »Užívání slovanského jazyka, jímž Bohu příslušející čest a chvála se prokazuje, potvrzujeme a nařizujeme, aby tímto jazykem zpívána byla Kristu, našemu Pánu, sláva a čest a aby jím děla jeho byla velebena. Ve skutečné věrouce není žádného zákazu, aby slovanským jazykem mše svatá sloužena nebyla, jakož i aby tímž jazykem svaté evangelium a všechna zbožná čtení starého i nového zákona, pokud správně jsou přeložena, nemohla býti přednášena.« (Lev XIII. — Grande munus.)

Dr. Hýbl pochyboval o pravosti listu Jana VIII., ale Snopek jeho pravost dokázal ve spise »Konstantin a Metod« a v revue Roma l'Oriente (Grotta ferrata) sv. VII., str. 209—216) dokázal, že Jan VIII. nařídil slovan. liturgii pro Slovany

Svatopluk liturgii slovanské nepřál a zvláště

od schůzky s Karlem Tlustým r. 884 byl ve vleku Němců, s nimiž chtěl smř. Byl též kmotrem dětí Arnulfových. Štěpán V. liturgii slovanskou zakázal jsa mylně informován od Wichinga a Formasa, kterého Jan VIII. pro pikle vypudil. Vratislav II. žádal opět zpovšechnění liturgie slovanské od Řehoře VII., který však nazval žádost tu »nemístnou, nepředloženou« (temerariam), nikoli jak Palacký přeložil »drzou«. 150 let ji nebylo užíváno. Žádala ji hrstka horlitelů z nálady chvilkové. Týž papež liturgii slovanskou ponechal ruskému knížeti Izjaslavovi. Neměla kněžata, Spytihněv II. a Břetislav III. mnichů slovanských ze Sázkavy vyháněti. Alexander III. vítán v Zadru slovanskými zpěvy r. 1127. Inocenc IV. schválil liturgii slovanskou r. 1248. Mimo Emauzy zavedena liturgie slovanská v Olešnici za Konrada III. v r. 1380 a v Krakově na Klepaři za Vladislava III. r. 1390. Klášterů slovanských se udrželo na Slovensku na 80 do 15. století. V Emauzích se udržela do r. 1591. R. 1635 zavedení sem od Ferdinanda II. mníši španělsťi. Všude, kde si slovanskou liturgii zachovali, na př. u Rusínů a v Jugoslavii, všude ji Řím, Lev XIII., Pius X. a Pius XII. schválili, ba nařídili a odporučili. Z Bulharska se dostala slovanská liturgie i do Rumunska, kde do 16. století se užívalo pravoslavné řeči.

Scény z liturgie řeckoslovanské jsou velkolepé, když společně ráz biskupů »koncelebruje«, ne pouze asistuje. Otázka epiklese (vzývání Ducha sv.) spíše obě církve spojuje, než rozdvoujuje. U nás »českou« řeč zaváděti do celé mše sv. není moudré. Kázání, křest, Boží Tělo, křizové dny, litanie, epistola a evangelium mohou býti česky. Nejde o řeč, jde o pravdu a milost. Latiny je pro prostého člověka pramálo. Není to řeč jeho denního obcování, ale cizí? Cizí ta

liturgická řeč ani tomu prostému lidu není. Je to řeč matky duší, mateřská.

Sázava stala se útočištěm slovansky ctitelích mnichů, kteří neztratili poslední naděje v obnovení slovanského ohníska v české vlasti.

Zazelenal se na krátký čas slibný výhon slovanské osobité kultury na české půdě, ale nepříznivé poměry zničily práci svatého Prokopa a jeho nástupců. Nový pokus Břetislavův byl jenom krátkou epizodou v dějinách slovanského kláštera na Sázavě. Potom víme již o latinských mniších, mezi nimiž snad se udržovala láska k vlasti a slovanským předchůdcům.

Proto znovu doporučuji, co jsem napsal u příležitosti předposledního unionistického kongresu, aby na Velehrad přišli slovanští Basiliáni. Ti vychovají nejlépe misionáře pro Slovany jižní a východní a vzbudí důvěru.

Pius XI. dne 18. III. 1924 napomíná, aby památky slovanské liturgie byly sbírány a zachovávány, čímž projevil veliký smysl pro naši liturgickou výsadu. Važme si tedy též veliké výsady, že smíme epištolu a evangelium zpívat česky a nenechejme ji zapomenouti. Ovšem před 1000 lety se nedalo myslet na uvědomělý nacionalismus dnešního ražení, jinak by nebyla slovanská liturgie zanikla, ale žila přece a žili slovanští kněží a sv. Václav osvěžil vzdělaností západní zbytky byzantské kultury a umožnil nezadržitelný rozmach křesťanství. Sv. Václav přijal »postříživý« obřad slovanskovýchodní. Ostatně i dnes se pěstuje na theologických fakultách staroslovánština (Vašica, Vajs, Grivec) a Řím dovolil na slavných poutních místech konati celou mši sv. staroslovansky a též se to děje. Sbírejte tedy dle přání sv. Otce staré liturgické slovanské památky a buďte spokojeni s výsadami dnešními.

DÍL II

UNIE

POSTUP MYŠLENKY CYRILOMETODĚJSKÉ

Jakmile car ruský dal 17. dubna 1905 svobodu, vrátilo se přes 300.000 pravoslavných do lůna církve naší. Tehdy bylo na Rusi přes 14 milionů katolíků ve 12 diecésích. Jsou to: Mohilev, Vilno, Žitomír, Kovno, Seyny, Kiel, Sandomír, Vloclavsk, Plock, Varšava, Lublín, Saratov. Dnes je na Rusi 7 diecésí, ale ani jeden biskup, pouze 100 kněží.

Víra trpí nedostatkem kněžstva a proto se zřizují semináře a soukromá gymnasia katolická, na př. ve Varšavě. Lid ruský je též ještě velmi nevzdělaný; ze 100 Rusů zná něco přes 30 čísti a psátí. Otzývaly se mimo to hlasy, jež pravily: »Rusko pro Rusy«. Tak napsal na prapor svůj Suvorin, redaktor listu »Novoje Vremja«. Heslo to by dnes rozvoji první veliké říše slovanské sotva prospělo. Katolíci na Rusi prožili dobu mučeníství. Zvláště za Mikuláše I. (1825-1855) trpěli sjednocení na Rusi i v Polsku tolik, že přišli se to vyličovatí. Protasov, Katkov, Pobjedoroscev krutě katolíky týrali a násilím porušovali. Časopis »Rossija« 1881 volal: »Dolů s Poláky«, »Pryč s katolickými Čechy«. Rusové upadali do velikášství, což vyjádřil básník Tintčev slovy: »Rusko nelze pochopiti, v Rusko lze jen věřiti«. Válka s Japonskem Rusy vyléčila. Však již roku 1883 obnoveny styky s Vatikánem a nový, svěží duch vanul kolosální říši ruskou, ač katolictví mělo stále překážky. Vycházely tam tyto katolické časopisy: V ruském Polsku: Kvartálník theologiczny (čtvrtletník bohovědný), Przegląd katolicki (přehled katolický), Kronika diecezalna, Miesięcznik pasterski, Viara ve Varšavě, Drangija (společnost), Viltis (naděje), Vilnjans Žinios (Vilnavské zprá-

vy), Saltinis (pramen), též křesťansko-demokratický list, Pracovník polski, jehož řídil kněz M. Godlewski ve Varšavě.

V ruském Polsku bylo přes 40.000 křesťanských dělníků sdruženo. Zřízen tam i katolický spolek školský »Macierz« (matka), ale byl rozpuštěn.

Východní rozkolníci, zvláště Řekové, neupadli do bludů tak zvaných Monofysitů, kteří mylně učili dle Eutycha, že v Kristu je jen jedna přirozenost a to božská a proto byli nazváni pravověrnými nebo »pravoslavnými« a tento název zůstal dosud i rozkolným Slovanům. Někteří Rusové uznávají články víry, které papež jako zjevení Boha na základě Pisma sv. a tradice (ústního podání) teprve nedávno prohlásil. Tak uznává ruský spisovatel Chomjakov neomylnost církve v učení o víře a mravech.

Starověrci věří v Neposkvrněné Početí bl. P. Marie. Car nosil stále při sobě medailonek sv. Antonína. Naopak zase též my katolíci ctíme jako svatého ruského prvního kněze Vladimíra. Církev ruská je však ve velikém úpadku, jak sami ruští učenci, na př. Glubokovski, Solovjev, uznávají. Kněží ruští jsou nevzdělaní, lid neuvědomělý; místa duchovní byla do nedávna dědičná; duchovní místo samostatného kázání namnoze předčítají ze sv. otců nebo opakuji totéž o zbožnosti; biskupové se často stěhují, mnichové byli lakotní a bez vyšších vznětů a pěstují jednostranně askesi (duchovní život), nezasahující do života společenského. Je pravda: Rusové mají krásnou liturgii (bohoslužbu), ale ta je svým počátkem katolická, neboť pochází od sv. Jakuba a pracovali ji sv. Basílius a sv. Jan Zlatoústý. Obsahuje jádro víry naší, duch sv. otců se v ní zrcadlí a zpěvy jejích v ní se ozývají. Ruský prelát na dvoře vyslanectví berlín-

ského, Maltzev, pravil: »Nejdůležitější výkon liturgický je pronesení slov ustanovení (Toto jest tělo mé) a s nimi spojená Epiklese (vzývání Duha sv.). Rusové tedy připisují proměnění epiklese, kdežto církev katolická slovům ustanovení. Toto její učení se zakládá na Písmu sv. i celé stanobylosti; o epiklese starý věk ani písmo neví. Církev katolická by dovolila pravoslavným užívati epiklese, ale žádá jen, aby věřili, že proměna děje se slovy Páně: »Toto jest tělo mé«.

Dále tvrdí někteří Rusové, že duše po smrti trvají v polospánku a čekají na trest nebo odměnu do posledního soudu, anebo že nemohou si tresty časné odpykati vlastním přetrpěním, nýbrž že bývají vysvobozeny pouze přimluvou věřících. Toto učení ovšem třeba očistiti od mínění lidských a přijati ryzí, pravé učení naše, dostatek zdůvodněné. Ovšem, nutno poznání o věrouce ruské stále prohlubovati. Ke známosti učení křesťanského na Rusi přispěli valně Varjazi, původu skandinávského, jak z novějších spisů vysvítá.

Kníže Vladimír volal kněze slovanské z Bulharska; Jaroslav dal poříditi slovanské knihy bohoslužebné a založil v Kijevě chrám Boží Moudrosti.

Již koncem XI. století bylo na Rusi 13 biskupství. Rusko jihozápadní dospělo ke sjednocení s Římem. Byli kdysi na Rusi 3 metropolité (arcibiskupové): v Kijevě, Vladiměři a Moskvě. V Moskvě rozkol začal a Moskva se stala po Cařihradě »Třetím Římem« a císař nazván »jediný na světě car pravoslavný«. Církev ruská zestátněla. Hosudar Petr Veliký 1721 odstranil patriarchu v Moskvě, Adrianova, a zavedl samoděržavu (samovládu), ustanovil sám vrchního správce církve, který rozhodoval pou-

hým »ať se stane«. Sv. synod (sbor) měl onu moc, jakou mu ráčil uděliti car. Dnes každý prozíravý nahlédne, že by prospělo všeslovanstvu, kdyby se u víře sjednotilo a řešilo společně zajímavé otázky kulturní a hospodářské.

Kdyby bylo Slovanstvo vždy zůstalo sjednoceno, nebylo by se stalo plnem Mongolů, Turků, Němců a Maďarů. Vyprávěl mi důstojník, jenž 7 let sloužil v Bosně, jak uctivě nazývali Slované tamějšího sultána »tatičkem«. Věru, bolno! Jak skvěle by byly skončily výpravy křižácké! Pravda je, ovšem, že mnozí Slované jen proto islam přijali, aby jim nebylo platiti Turkům ohromné daně. Smutný následek rozkolu vystihuje prof. Likovski slovy: »Jakmile se církev východní odštěpila, zhaslo v ní světlo věd, umírala v ní svatost; čím blíže, tím větší zmrtvělost a temnota proniká!« Věru, slova významná. »Církev ruská znárodněla, ale izpronevěřila se božskému poslání,« dí Jašek případně. Dnes dá se sjednocení provésti jen dlouhým, soustavným poučováním lidu ruského, prací misionářskou i vědeckou, výměnou názorů, vzájemným stykem, což bude vyžadovati několik desítek let za pomoci Ducha svatého.

Počátkem rozkolu r. 1054 stál kníže Jaroslav a Rusko s ním na straně naší.

Nástupce jeho, Izjaslav, hledal pomoc u Řehoře VIII. proti Boleslavu polskému. Ruský metropolita Efrem přijal sv. Mikuláše do kalendáře, ne však Řekové. Polský král Kazimír vzal si za manželku Marii Dobrohněvnu, sestru Jaroslava, z čehož smíme souditi, že byli Rusové katolíky. Teprve ve XIII. století přinášeli na Rus řečtí patriarchové nenávisť vůči katolíkům, slovem a pérem podněcovali knížata ruská k rozkolu. Úředně nebyla církev ruská z naší církve vyloučena, ale sama se vyloučila plodným vli-

vům západu a vzdělanost řecká jí ztráty nenahradila. Dnes musí vyjít hlas k návratu z lůdu, ale lid ten musí býti uvědoměn uvědomělým klérem. Chvála Bohu! Dnes již svítá. Již 1414 přijel sám od sebe do Kostnice vyjednávat o smír metropolita Řehoř Semivlask.

Roku 1439 přes 100 Rusů přijelo do Florencie a sjednotilo se a Isidor moskevský jmenován ruským kardinálem, ale jeho nástupce Jonáš unii (sjednocení) pochoval. Výteční kněží, Possevin a Skanga dále pracovali o unii a r. 1595 biskupové Hipacy a Cyril Terlecki posláni do Říma, kde jim obřady a výsady potvrzeny. Unii provedli mučovník sv. Jozafat, Melec Smotrycký, Velamin Rucký, sjednotivše 9 diecézí. Kéž by se však latínští a Rusi lépe snášeli!

Kateřina II. štvála proti katolíkům kozáky. V Ukrajině a na Dněpru 200.000 sjednocených Rusů krvavě pobito, kněží žalářováni a 8 milionů věřících popraveno, půldruhého milionu zůstalo jich věrných. Mikuláš I. r. 1832 zrušil slovanský řád basilánský, zavřel školy mnichů, zakázal procesí a tichou mši sv. Nižší kněžstvo se bránilo, ale zavléčeno bylo na Sibiř; na Vitebsku lid vehnán na lehce zamrzlé jezero a v hlubinách potopen. Jiní nevědomky k pravoslavi přivtělení a ještě dosud činnost misijní na Rusi zakázána.

Ze styku Říma s Ruskem v minulosti třeba ještě připomenouti tyto události:

Řehoř VIII. napsal knížeti kijevskému, Demetriovi a jeho choti, na začátku jich panování, byv o to v Římě požádán od jejich syna, přelaskavý list, v němž jim vyprošoval od Boha vše dobré. Jan XVIII. poslal věrověsty na Rus roku 1006. Honorius III. poslal legáty do města Novgorodu, což učinil také Řehoř IX. a nedlouho potom opět Inocenc IV., který tam vy-

pravil jako svého legáta muže velikého a statečného ducha, Jana z Pian Carpina, ozdobu řádu sv. Františka. Ovoce těchto snah se ukázalo roku 1255, když byla obnovena svornost a jednota a na její potvrzení jménem a z moci Alexandra IV. legát tohoto papeže, Opizo, korunoval slavnostním způsobem Daniela, syna Romanova. Srovnávalo se tedy s ctihodným podáním a zvyklostmi starších východních Slovanů, když na florentském koncilu Isidor, kijevský a moskevský metropolita a kardinál svatě římské církve, slíbil také jménem a jazykem svých krajanů, že chce svatě a neporušeně zachovávat jednotu ve víře Apoštolské stolice.

Toto obnovené spojení potrvávalo téměř 80 let, až zavdaly příčinu k jeho porušení politické bouře, vzniklé na začátku 16. století; potom však znova došlo k němu roku 1595 na synodě brestské z podnětu a přičiněním metropolity kijevského a jiných ruských biskupů, které Kliment VIII. přijal co nejlaskavěji a svou konstitucí Magnus Dominus vyzval všechny věřící, aby vzdávali díky Bohu, »jenž vždycky myslí myšlení pokoje a chce, aby všichni lidé spasení byli a k poznání pravdy přišli.

Jak by Rus rozkvetla, jak by se rozšířil obzor lidu ruského, kdyby církvi tam byla popřána svoboda slova Božího a lid poznal rozkvět církve naší od sněmu tridentského!

Malé státy slovanské na Balkáně svými nesváry usnadňovaly zabrání od Turků, kteří je připravili nejen o víru, ale i mravnost a oni tím ještě více do jarma upadaly. Péči o ně měli bychom zdvojnásobiti se stanoviska náboženského i národního. Již na Rus i Balkán vnikají sekty protestantské a moderní duch náboženského záporu a Němci a Maďaři se tam všemožně uplatňují, ač Němci katoličtí na Rusi trpí

jako my. Tak na př. v Turgaj žije 1000 německých rodin v 7 osadách bez kněze a to po léta. V Černyhofě se Němci ponužili. Za to na Volze a při Černém moři se Němci udrželi, majíce své výborné biskupy. V Bulharsku dlouho působí německý misionář P. Krings v kolonii Endje. Němci stále udržují styky se svými krajaný ve slovanských zemích, majíce stálého zpravodaje v časopise »Linzer Quartalschrift«.

V přednáškách spolkových třeba o Rusi častěji mluvit. Jsou naši bratři katolíci na Rusi a jinde hodni politování a třeba se za ně denně modlit, aby je Bůh ve víře sílil. Oni jsou mostem a nástrojem ke sjednocení ostatních Slovanů. Ovšem napřed musíme býti my sami dobrými katolíky a pak se přičinovat, aby se království Kristovo šířilo a tak brzy byl jeden ovčinec a jeden pastýř.

Je jistě pozoruhodno, že jak na př. Srbové se odštěpili od církve naší, ztratili neodvislost i slávu na Kosově poli (1389). Též Bulharsko vzdavši se unie, podlešlo Turkům. Jakké to pro nás naučení, abychom se drželi víry cyrilometodějské, byť vše se proti nám spiklo a rozhodně si bránili poklad svých otců.

»Nezhyně rod, jenž věřit nepřestane,
dědictví otců zachová nám, Pane!«

O Rusku píše Berdajev v »Úvahách o revoluci«: »Spása je v generaci nového druhu, v intelektuálech hlubších duchovních hodnot a nových, kladných myšlenek. Zlem jsme všichni vinni. Máme více milovat Rusko než nenávidět bolševíky. Láska má vítězit. Bolševismus je opuštění víry. »Osvícenství« vedlo k nihilismu. Otázka Ruska je otázkou duchovní. Ruský národ musí býti osvobozen z bolševického stavu, musí přemoci bolševism v sobě samém. Zna-

mená to tedy kázati pasivní postoj naproti aktivnímu postoji, který vychvalují ti, kdož chtějí rozřešiti ruskou tragedii silou vojenskou? Za pádu římského imperia a zikázy celého antického světa, Dioclecian rozvinul velikou energii ve svých snahách o konsolidaci říše. Ale zda byl svatý Augustin méně aktivní než Dioclecian a nezaujímá-li důležitější místo ve světové historii.

Naše doba požaduje především podobných děl, jaká napsal svatý Augustin. Je nám potřebí i víry i myšlenky. Spása dnešní upadající společnosti vzejde ze skupin, jež oživí víru. Jejich nit utvoří novou osnovu společnosti. Obnoví sociální pouta ve chvíli úpadku starých států. A staré státy se ztratí. Moderní historie se roz-vazuje. A my se blížíme — jak jsem řekl — epoše, podobné počátkům středověku. Reakcionáři, zpátečníci jsou všichni ti, kteří se chtějí udržet za pomoci principu moderní historie, vrátiti se k ideálu 19. století, byť i tyto idee nazývaly se demokracie, humanitářský socialismus atd. Revoluce, která se právě v Evropě naplňuje, může způsobiti reakci. To je případ, dejme tomu, italského fašismu. Ale ve skutečnosti je řízena proti základům moderní historie, proti bezpodstatnému liberalismu, proti individualismu, proti právnímu formalismu.«

»Deutsche Allg. Zeitung« v č. 111.—112. z r. 1928 píše: »Nynější doba není na to, aby se dvě křesťanské církve potíraly; jest pro obě nutno, aby společně věnovaly všechny své síly proti socialistickému materialismu. Nemluvíme teoreticky: co náboženství a církev může od socialistického materialismu a komunismu očekávati, o tom nás poučuje sovětské Rusko.«

Pravoslavný Rus dr. Vilinski vyjadřuje vřelé sympatie s velehradským kongresem v listě pařížském »Voroždénie«. Mnoho ještě trpí Greko-

uniati v srbské Makedonii. Pravoslavní patriarchové a biskupi si je prostě přepisují na pravoslavné.

V Rusku svítá. Církev pravoslavná prohlašuje svoji nezávislost na státní moci, chce býti úplně svobodnou a nemíchá se do otázek politických. Chce pracovati toliko na náboženském poli. Ukazuje neohroženost proti atheismu. — Ovšem toto její jednání naráží na mocný odpor vedoucích bolševiků, ale církev se nebojí, majíc za sebou lid všech tříd, dělnictvo nevyjímaje. Stát ostatně má dnes příliš starostí, než aby se mohl pustit v nový boj s církví, která obstála vítězně v takovém mohutném pronásledování.

Dělníci z Areektov-Zorněvu věnovali 2000 rublů k opravě zanedbaného chrámu. Nezřídka nejsou schopny nevěrecké spolky konati svoji propagandu pro odpor dělníků, kteří se jim smějí a ruší jejich schůze. Často jest při takových schůzích pouze jeden člověk, kdežto ostatní jdou na bohoslužby do kostela. Rodiče povzbuzují své děti, aby vstupovaly do náboženských spolků, v nichž se naučí dobrým mravům a v nichž se bojuje proti nemravnosti.

Podle komunistické »Pravdy« ze dne 25. prosince jest v Rusku 40.000 zapsaných farností a půl milionu kněží různých vyznání. Ze 2.025.000 obyvatelů Moskvy jest ve spolku bezbožníků toliko 7600 lidí. Před rokem jich v něm bylo ještě 29.000.

Ovšem XV. kongres komunistické strany ruské se usnesl:

Budiž posílen a všude fedrován Klub bezbožníků.

Budiž věnována větší pozornost školské otázce v krajinách, v nichž jest náboženský cit silně vyvinut.

Budtež konány zvláštní kursy, semináře a kroužky pro vzdělání propagátorů nevěry.

S tímto programem souhlasí dobře slova Lu-načarského, které pravil na odzbrojovací konferenci: »Nenávidíme křesťanství a křesťany. I ty nejlepší z nich musíme považovati za své nepřátele. Káží lásku k bližnímu a milosrdenství a to jest proti našim názorům. Křesťanská láska jest překážkou šíření revoluce. Pryč s láskou k bližnímu. My potřebujeme zášti. Musíme učit nenáviděti, neboť za takovou cenu jediné dobudeme země. S králi pozemskými jsme hotovi. Nyní musíme vyúčtovati s králi nebeskými. Komunistická mládež uspořádala ve městě »vánoce bez Boha«, které sestávaly v koncertech, řečech, tancích a výsměších Bohu. Jen po jedné stránce se osvědčily: V Petrohradě při nich zemřelo přes 50 lidí otravou alkoholu. Časopis komunistické mládeže píše: »Komunistické vánoce ukázaly nezdar našeho počínání proti náboženství v plném světle. Jsme velice chudí na metody v našem boji proti církvi.«

Většina továrního dělnictva slavila vánoce podle starého kalendáře. Tolíko »Živá církev« slavila je podle rozkazu vlády 25. prosince. O štědrém večeru nepracovalo v moskevských továrnách 90 procent dělníků a jenom 10 proc. pracovalo. Dokonce se v Moskvě udál případ, že jeden význačný komunistický spolek si pozval na slavnost kněze, který konal při ní bohoslužby. Chrámky byly přeplněny věřícími všech tříd a zbožnost a usebranost byla obdivuhodná. Vše svědčilo, že Spolek bezbožníků neznamená v Rusku nic.

Též na Podkarpatské Rusi se poměr lepší. Ze 44 kostelů od pravoslavných zabraných vráceny do září 1927 až na 12 všecky řecko-katolickým zpět. Církev východní se nazývá též »anatol-

ská«. Výraz nepochází od Anatólie v Malé Asii, nýbrž od ruského »Anatolij«, což je Východan.

Výraz »Církev řecko-katolická« je při nejmenším zvukem nejasným, ne-li dvojsmyslným, neboť má-li odpovídati pravdě, pak by musil naznačovati ty, kdož věří křesťansko-katolicky, t. j. kdož římského biskupa uznávají papežem a za nejvyšší viditelnou hlavu církve Kristovy na zemi, ale užívají při bohoslužbách čistě řeckého ritu. Proto, mají-li se slovem tímto znamenati východní církve od Říma odloučené, pak počínání toto jest nesprávným. Vždyť tyto církve, pokud se týče ritu, nejsou všechny řeckými a pokud se týče víry, žádná z nich není katolickou. Je pravdou sice, že ruští schismatikové rádi, zvláště při kontroverších, nazývají se »Církví řecko-katolickou«, ale není nížádné pochybnosti, že nejsou, alespoň v materiálním slova smyslu, »orthodoxními«, t. j. katolicky věřícími, byť většina ruského lidu byla přesvědčena, že víra jeho je pravou. Tolik alespoň jest jisto, že Rusové co do ritu jsou církví řecko-slovanskou.

Církvi východních je 23. Jsou to: Církev cařihradská, alexandrijská, antiošská, jerusalemská, cyperská, karlovičská, černohorská, synajská, řecká, sibiňská, bulharská, černovická, srbská, rumunská a ruská. K nim v kratší nebo delší době přibude ještě pravoslavná v Československu, a to až bude rozhodnut spor, kdo autokefalii této církvi má dáti, zda patriarcha cařihradský či metropolita karlovičský. (Sr. dr. V. Müller: »Náboženské poměry v československé republice«, Praha 1925, 81, n.; Václav Oláva: »Stručné dějiny husitského hnutí v zemích československých«, 8—13.) Pravděpodobně však však autokefalie a osamostanění pravoslavné církvi československé bude dána z Karlovic. Tomu alespoň nasvědčuje zpráva »Nár. politiky«

ze dne 24. července 1927 pod nadpisem: »Podkarpatská pravoslavní očekávají biskupa Ireneje« říká: »Vedoucí kruhy pravoslavné církve na Podkarpatské Rusi očekávají, že v nejbližších týdnech přijede novosadský řecko-východní biskup Irenej, kterého srbský synod pověřil organizací pravoslavi na Podkarpatské Rusi. Biskup už loňské zimy prodlél tu několik týdnů, zorganizoval užhorodskou pravoslavnou kancelář a připravil církevní statuty, které byly předloženy ke schválení pražské vládě. Dle věrohodných zpráv bude ústava pravoslavné církve na Podkarpatské Rusi v nejbližší době schválena, což jest prý také příčinou přjezdu biskupa Ireneje, který chce pokračovati v další organizaci církve. Potěšitelným zjevem jest, že napětí mezi pravoslavnými a řecko-katolíky se zmírnilo. Všude dochází k míru o církevním majetku; pravoslavní dobrovolně, bez úředních a četnických asistencí vydávají jim zabrané kostely, fary a školy a sami se starají o vybudování vlastních. Obvykle si staví jednoduché dřevěné kostelíky, na něž obdrželi od státu podporu 1 a půl mil. Kč.«

Novověká vzdělanost sblíží národy a otázka unie nemá již příchutí politické jako dřív, kdy moc světská v Cařihradě a na západě republiky benátská a janovská zaviniily mezdár unie. Dnes počínají st. 17. se pracuje charitou, porozuměním, ústavy a studiem dějin, kultury a života na obou stranách. Pius XI. vybízí v encyklice o sv. Josafatu: »Při snahách o sblížení církví je sice nutno, aby rozkolný Východ vzdal se starých předsudků a snažil se pochopiti pravý život církve, ale i latínští musí se učit znáti důkladněji a hlouběji život a obyčeje křesťanského Orientu«.

U ruské inteligence je po válce značný zájem o katolictví. Při anonymní anketě Červeného českého kříže se přihlásilo ze 4000 ruských stu-

dentů pouze 11 za ateisty. Ujímá se vědomí potřeby jednotné církevní moci. Ruské křesťanské studentské hnutí, jež má střed v Paříži, se vymaňuje vlivu protestantismu a vidí potřebu obnovy sociální křesťanstvím. »Jevrazijsťvi« (ruský fašismus), blíže Asii, hlásané Bulgakovem a Kar-savinem ztrácí stoupence. Správně hledají mniši v Aimag sur (Mense v Belgii více podobnosti pravoslavlí s katolictvím. Pravoslavný Rus Valerij Vilinskij praví, že intenzivní rus. cit náboženský se musí rozvinouti i extenzivně, sociálně, aktivně. (Viz čl. dr. Vašici v Apoštolátě z května 1928).

SMYSL IDEY CYRILOMETODĚJSKÉ

»Zvoňte zvony na vše strany,
prohouzejte Moravany,
zvoňte zvony na Slovany,
na Bailkánce, na Tatrány,
svolávejte odevšad
v Betlém Slávu Velehrad.

(Lutimov.)

. Idea cyrilometodějská má pro všechny Slova-ny nesmírný kulturní, nábožensko-mravní, soci-ální a národně-politický smysl. Nepřetržitě se táhne jako zlatá nit dějinami národa našeho. Její smysl je hluboký. Obsahuje myšlenku sjed-nocení Slovanstva ve víře a všeslovanskou vzá-jemnost. Její uskutečnění je úkolem daným nám Prozřetelností. My v naší republice jsme předně povolání ideu cyrilometodějskou úsilovně pro-váděti, neboť jsme ve středu Evropy, jsme při-rozeným mostem mezi Východem a Západem a jsme kmenově spříznění se všemi Slovany a má-me i Rusy a Rusky v Podkarpatské Rusi. Má-me též přední právo na unii Slovanstva prac-o-vati před jinými národy, protože jsme po staletí

styky s Východem i Jihem udržovali. Naši věrozvěstové sv. Cyríl a Metod byli v Čechách, na Moravě, v Polsku, na Slovensku, v Bulharsku a jejich žáci v Rusku a v Macedonii. Svatý Vojtěch psal mindenskému biskup Milonovi, že je nutná harmonie mezi Východem a Západem. Naše kněžna Důbravka má zásluhu o pokřesťanění Polska. V Olomouci v XIV. století zřízena běloruská kolej a v Praze vytisknuta první běloruská bible, v Brně založeno roku 1850 Dědictví cyrilometodějské a roku 1857 Bratrstvo c. m., roku 1885 založen Apoštolát, jenž vysílá kněze do Ruska, Ameriky, Rumunska, na Volyn a Velehrad již hostil učence všech zemí Slovanstva. Z Ruska byli na Velehradě Malcev, Siemjackij, Verchovskij, Klimentko, dále Rusíni: Sli-pij, Szeptyckij, Rusňák, Sidorov a jiní. Papež Hadrián II., Jan VIII. a XII., Inocenc III. a IV., Lev XIII., Pius X. a XI. dílo Velehradu schválili. A potom prý jest Řím nepřitelem Slovanů! Katolicismus zachránil Slovary, Poláky, Rusíny, Litvany i nás. Protestantismus by nás byl poněmčil a pomadařil. Odpadem od Říma nastal úpadek — unií s Římem nastala regenerace.

Idea cyrilometodějská žila u nás ve svatém Václavu a v Prokopu na Sázavě, žila v klášterech na Slovensku. Ji uznal i Komenský, ji hlásal Kollár, Jungmann, Zeyer, Havlíček a Rieger, kteří nikdy z církve římské nevystoupili. Sám Masaryk jednou vyznal, že idea cyrilometodějská byla vznetem našich buditelů. Roku 1591, tedy za doby husitsko-protestantské, vydal olomoucký biskup Stan. Pavlovský životopis Cyrila a Metoda. Dle Pekaře idea cyrilometodějská oživila zase po Bílé Hoře u nás. K husitství byl lid náš donucen. Na příklad v Lipníku vyhnali husité katolické kněze a náš kostel zabrali. Měs-

to Hranice roku 1430 husité vydrancovali a ze strachu lid jich víru přijal.

»A ten poklad tisíc let již máme,
kž si jej vždy věrně zachováme!«

Jaká to zaujatost, když na př. v čítankách Mužíkových není o sv. Cyrilu a Metodě, o Václavu a o sv. Vojtěch ani slova! Když v dějepisu Novákové pro učitelské ústavy stojí, že Čechem je jenom, kdo jest husitou! A v tyto dny Výbor národopisný v Brně poslal věnce na hroby kněží Dobrovského, Sušila a Křížkovského, jako vlastenců! To že nebyl Čech, když napsal:

Bych, vlasti, viděl pouto s tebe sňato,
veškeren svůj život dal bych za to!«

(Sušil.)

Nebýti sv. Cyrila a Metoda a jejich věrných kněží, nezpívali bychom dnes: »Ještě naše slovanská řeč žije«. Husitismus, jak dokazují studie Neumannovy, oslabil naše styky s Francií a Itálií, poškodil nás kulturně, sociálně i mravně, jak dokázali Denis, Vavřinec z Březové a Palacký. I Blahoslav doznává, že kališníci v XVII. století byli »splenci« a hádali se jako »nepeření kluci«. Co jsme měli z husitství? Města by se byla stala českými i bez krveprolití husitského, dle Winter a dle Pekaře velké zápasy husitské nevyvážily obětí. Za Karla IV. bylo v Čechách 640 škol a za husitství 180.

Sv. Cyril a Metod nám dali první katolickou školu. Ji vydobýti, toť náš úkol. Nechceme výsad, chceme stejná práva a stejné šetření náboženských citů našich. Co měl Hus dobrého, bylo cyrilometodějské, co bludného, bylo cizácké. Již před Husem byly české překlady bible; byla bible litoměřická roku 1411 a lovaňská ze XIV. století. Svatí bratři Cyril a Metoděj při-

nesli nám světlo víry a to světlo pravé víry, bibli, písmo, umění, zpěv, obrazy, chrámy, naši samostatnost a neodvislost. Oni otevřeli dle Čelakovského řadu našich spisovatelů; oni nám dle šťastného »život na věky zachovali«.

Husitstvím dozrál národ pro Lipany a Bílou Horu.

»Velehrad je metou naší,
Tábor Bílou Horou straší.«

Duch Husův je duch odboje, bouře, nesvorosti, duch cyrilometodějský je duch lásky a práce. »Ne horoucnost povalečná, práce tichá a společná zjedná vlastní oslavu.« Hus vydal svou při »pánům«, sv. Metod usiloval o svobodu víry. Hus pravil: »Držte jen to, co s Písmem se srovnává!« A Cahera, kališník, roku 1524 již pravil: »Držíme z Husa jen, co s Písmem souhlasí!« Ideje Husovy zanikly, idea cyrilometodějská žije a září jako hvězda a Hus dnes sám by byl katolíkem jistě! Dnes by šel Hus do ohně pro víru římsko-katolickou! Duch Žižkův není duchem Kristovým. Kristus řekl: »Schovej meč!« Hus chtěl pravdu, vy, jeho ctitelé, ji dusíte. Hus chtěl dle vás svobodu, vy nás i o naše školy a kostely chcete oloupit! Vaši předkové, čeští protestanté, se chlubili roku 1613, že mají v Praze 30 kostelů — ale sami vystavěli dva! Vy chcete totéž.

Cyril a Metod nám přinesli křtěž a Krista a Kristus je více než Hus. Vy zneužíváte Husa politicky. Vy nemáte ještě dnes jednotného vyznání víry a ani jediného článku víry jste dle Hromádky nedomyslili. V čítance Flosově je stavěn Hus vedle Krista. Nám je Kristus Synem Božím, Cestou, Pravdou a Životem. My chceme s Kristem jeden ovčinec a jednu pravou víru, neboť blud a pravda není jedno:

»Meze vlasti nerozborné
jsou jen mravy, řeč a mysl svorné.«
(Kollár.)

Cyril a Metod šli rádi do Říma se zodpovídati a v Římě odpočívá sv. Cyril jako svatý Petr, na němž jako na skále založil Pán církev svou. »Kde je Petr, tam je církev,« řekl sv. Ambrož. Kališní poslové pravili v Basileji: »My z církve nechceme vystoupiti, snažíme se jiné k ní přivéstí«. (Palacký 666.) Svátek Husův kališníci vynechali sami roku 1585 v kalendáři. Svatí bratři slaveni vždy. Úcta jejich trvá, jako trvá církev naše, a tato církev vydává stále květy velkých světců a geniové, noví Pavlové vstupují do ní.

Modleme se, a by i náš národ zase k ní se celý vrátil a s ním Slovanstvo celé, i bratrské Rusko. Národe, poznej, co ti k pokojil

My musíme býti lepšími katolíky. Chodte ve světle, abyste byli účastni světla! Vy, svatí naši, Cyrile a Metode, vyproste národu odpuštění, vyproste mu dobrých kněží, dobrých učitelů a vůdců, aby Kristus kraloval v něm. »Vždyť ať v kráse zastkvívá se nad Slovany obloha!«

ZA IDEÁLEM JEDNOTY

Oči světa se upínají ke staroslavnému Velehradu. Velehrad se stává pro umi centrem nejen naší republiky, nýbrž celého katolického světa. Nastává nám zdolatí ohromný úkol. Idea cyrilometodějská vystupuje jako zářící hvězda na obzoru všesvětové církve římsko-katolické a přináší českému národu nábožensko-mravní osvětlení. Duch velkého Lva XIII. a Stojana zírá s nebes výšin k velkým počínům sjezdu unionistického. O unii zajímá se Anglie, Itálie, Francie, Belgie i Německo. Učenci, jako Calvet v Paříži,

Maniglier v Lovani, známý kardinál Mercier, Janin ve Francii, Haase v Německu, Bolatov a Rosanov na Rusi, Grivec v Jugoslavii, Herbigny v Římě, ruští emigranti Trubeckoj a Verchovskij a jiní toužně hledí k Betlému moravskému, z něhož má vzejít světlo velkého sjednocení Slovanstva ve víře Kristově.

Církev ruská formálně styků s Římem nepřerušila. Bolatov uznává autoritativní vliv římského biskupa v prvních stoletích. Ruská církev výslovně nikdy primátu římského neodsoudila. V Kyjevě znárodnělo schisma (rozkol) vlastně až v 16. století. Chomjakov uznal viditelnost církve. Ještě ve 12. století uznávali někteří ruští biskupové, dle Gagarina, vycházení Ducha sv. i ze Syna. Dobře řekl ve Florencii roku 1439 učený Besarion: »Kdyby Duch sv. vycházel jen z Otce, není rozdílu mezi Synem a Duchem«. Poslední metropolita katolický v Kyjevě zemřel roku 1805.

O unii třeba usilovati všemi metodami, jak na Velehradě řekl biskup dr. Fischer-Colbrie, dogmaticky, apologeticky (ne polemicky), historicky a charitativně. K tomu dodati nutno, co se řeklo na sjezdu církví v Ženevě: »Jen kleče třeba spěti k jednotě«. Toť i úkolem v roce 1885 založeného Apoštolátu, o němž pravil Tarnowski, že je myšlenkou nedozírného dosahu. To dnes chápeme. Ó, Stojane, jak velikým se nám dnes jevíš! Pravoslavní (vlastně »pravověrní«) Slované musejí od nás poznati bohatství církve římské, krásy katolictví, naše pobožnosti, naše pouti, časté sv. přijímání, naše řehole, naši literaturu a naši askesi, liturgii i zpěvy a modlitby. Naše modlitební knihy třeba na Rusi šířiti. Ovšem, jak Herbigny v Římě řekl, třeba na Rusi a Východě pracovati více sociálně a charitativně. Překotnost by neprospěla. Vše nutí přiro-

ženě se vyvíjeti. Navázati třeba styky s východními umělci, učiteli, s hierarchií a klerem. I my ovšem musíme studovati ruské a byzantské umění, jak činí dr. Dvorník, též ruský ritus a hudbu. Sochu sv. Josafata, Vladimíra a Olgy bude nutno postavit v samé svatyni velehradské. Z Velehradu jako z centrály třeba rozsvítiti žárovky všech srdcí českých pro unií. Uznale nutno mluvit o ruské církvi. Má řady hrdinů, mučedníků. 1440 kněží zastřeleno bylo od rudých cizáckých bolševiků. Nesmíme vyčítati církvi ruské caropapismus, čehož nelibě nesou, dle slov Palmova. Maniglier dne 12. listopadu 1923 řekl v Lovani, že na Rusi třeba pracovati sociální péčí a zřizovati školy. Nutno navázati styk s Čechy sídlícími na Rusi. Ruská církev odsoudila r. 1817 reformy protikanonické od dob Petra Vel., jenž zřídil synod jen ze žárlivosti proti patriarchovi ruskému. Dle listu Pia XI. ze dne 13. listopadu 1923 (*Ecclesia Dei*) mají s námi Rusové společnou víru v Eucharistii, úctu Panny Marie a svatých. U nich není tak různé víry.

Rozeznávati třeba pravoslavi od státní ruské církve. Třeba tu pracovati i shora: vyučováním, šířením názorů a to právě též činí sjezdy velehradské. Ovšem třeba i činit, třeba misionářů! Ruský klerus se bojí naší kázně, ale třeba jej poučiti, že církev katolická hájí každou pravou svobodu, a primátu že třeba právě k rozkvětu církve ruské.

Země má býti obrazem nebe. Jeden je v nebi Bůh vládce, jediná může býti pravá jeho církev a jedna její hlava. Překážky unie, jak napsal Eymien v »*Tentationes d'union*« 1923, jsou isolace (osamocení) Ruska, jeho panslavismus a domněnka, že jen Rusové jsou křesťané. Nutno bude dáti Rusům pravé pojmy o církvi. Proto nutno přeložiti do ruštiny a srbštiny knihy dr. Griva

ce; Bouganda a Batiolla o církvi, ale je též na Východě a jihu štití. Nutný je trvalý svaz ke vzájemnému dorozumění a trvalá korespondenční kancelář. V Rusích musíme viděti své bratry, údy církve, aspoň v těch, kteří jsou bona fide (dobrého svědomí), jak řekl P. Urban. (Acta velehr. I.) Nejde tak o jejich obrácení, nýbrž spíše jen o jejich návrat, třebaš Jamín v »Les Eglis orientales« čítá na 150 všech jejich předsudků. Rusové se považují za pravé křesťany, pravil P. Siemackij předloni na Velehradě, a věří ve své všelidské poslání. Tu tedy lze dobře navázati na sjednocení a pokračovati k uznání nutného středu jednoty, primátu papeže, jež vyznal i východní učenec Theodor v IV. století. Unie Rusům kulturně prospěje. Lev XIII. napsal: »Bez středu jednoty je nerozumno mluvit o organické jednotě«. »Jedna jen může býti,« dí Calvet v »Les Lettres« č. 6., »hlava a církev, ale zachovávající individualitu (svéráz) národnosti«. Bude nutno vydati dějiny primátu dle prvních šesti církevních sněmů, jak z části činí Herbigny v »Jednotě v Kristu«. Po těchto sněmech nepřestali přece Duch sv. působiti. Rusi se modlí v Proskomodii i za papeže, ale nutno uznati i pravomoc jeho, bez něž není jednoty víry. Lev XIII. si přál konati o Letnicích novennu (9denní pobožnost k Duchu sv. za sjednocení). »Nebude-li Hospodin stavěti domu, darmo pracují, kteří jej stavějí«.

Rusi a Východ snad nahlédnou, jak se bez primátu drobí. Jen od počátku vlády bolševické se rozpadla církev pravoslavná na živou, staroapostolskou, volnodělnickou a obrodnou. Bude nutno zvláště se starověrci navázati styky. Na Rus nutno vyslati i milosrdné sestry. Musíme pracovati i doma u nás a to nejen na Velehradě. Lid nutno poučovati o dějinách rozkolu a unie, o konvertitech, co vytrpěli uniati na Podlesí, na

Bílé Rusi, o církvi bulharské a srbské. Jak činí v diecési brněnské, je dobře ročně v některém městě střídavě pořádati velkou slavnost Apoštolátu. Popularisovati nutno myšlenky a náměty velehradské, buditi zájem a tím obětavost, bez níž Apoštolát málo zmůže. Nuže, od slov k činům! Na Rusi bude nutno začítí od základu, aby pravdy víry staly se přesvědčením. Kristus eucharistický musí i tu zvítěziti. Jako Rusové, doufejme my v pečlivou Prozřetelnost Boží. Jako oni hárají všeobjímající láskou k lidstvu, hořme i my láskou k nim, láskou činnou!

RUŠTÍ KONVERTITÉ

Je zajímavé, jací mužové se stali z církve pravoslavné římskými katolíky. Mimo slavné konvertity doby minulé, na př. Galicina, Solovjeva, Isidora, Karanajeva, jsou z nové doby asi tito:

Mezi konvertity nalézáme básníka C. Rybinceva, Perškovu, dceru »Gorkého«, Anatola Kamenského, syna básníkovy, jenž studuje theologii v Lyoně, kněžata Petra Michajloviče Volkonského s manželkou a jeho bratry Sergije a Alexandra; Dimitrije Vladimiroviče Volkonského a jeho syna Vladimíra; všichni ti jsou v Římě; kněžnu Elenu Andronikovu, rozenou Šeremetjev; kněžete Urusova. Jsou tu též bývalý anarchista, sochař Ochotskij, bývalí posluchači theologických akademií Dim. Rudeniko z akademie kyjevské a Spasskij z akademie petrohradské, nyní v Lille ve Francii; bývalý guvernér gubernie Vladimírské, Leonid Teodosiev, jenž psal o farářích araském a o Lurdech a zemřel 1923 ve Francii jako tovární dělník; diplomat Evgenij Žitkov, jenž nyní studuje v Lublani theologii, ovšem ne v semináři, protože je ženatý; právník Georg. Sergěevič Maslenikov, právník Sofonov, práv-

ník Evgenij Sykalov (nyní v Lille), šlechtic Nikita Linkov, ekonomista Bukšpan (původem Žid). Dim. Kuzmin-Karalaev, syn známého ekonomisty; fysik Kajdalov, nyní v řecké koleji v Římě; bývalý důstojník Dim. Morgatskij; bývalý důstojník, nyní theolog v Římě Nikolaj Bratko; filolog Nikolaj Falkovskij v Lovani; Lidija Iudetevna Berdjaeva, manželka známého spisovatele v Berlíně; filosof Vladimír Rodionov, nyní v řecké koleji v Římě; Dimitrij Ljubiščev v semináři lyonském; Leon Žadenov, právník, nyní theolog v Paříži; učený farář kyjevský u sv. Jiří Aleks. Střelnikov a j. méně pozoruhodní jako na př. kněz Vasil Makariev v Lyoně.

Pracovníků v Rusku též přibýlo: v Moskvě po odchodu Abrikosova, jenž je nyní v Římě, působí Nikolaj Aleksandrov a Sergij Soloviev, synovec velkého filosofa. V Petrohradě přistoupil k předválečnému pracovníkům Aleksiu Zerkaninovu, jenž se dosud tuží, a Ivanu Dejbnerovi ještě hieromonach Epifan. V Kyjevě zastupují Řím Nikolaj Tolstoj — dříve v Moskvě — a Nikolaj Ščepaniuk; Gleb Verchovskij odtamtud odešel nejprve do Cařihradu, potom do Říma, a hodlá se ujmouti obce pražské. V Aleksiji a v Charkově otec Potap Emiljanov s osmi tisíci věřících.

Každou chvíli slyšeti o jednotlivých konverších, jež kdysi byly zjevem tak vzácným. Nejnověji přešel na př. archimandrita dr. Babišč v Paříži, vyslanec Andrejev a jiní. Ruský myslitel Merežkovskij je přítelem unionismu, protože vidí v jednotném křesťanství záchranu kultury evropské před asiatickým. — Tento je materialistický, lhostejný k romantičnosti, k idealismu, ochromuje, dodává Evropě pesimismus, Nirvanu, zpátečnictví, negaci a anarchii, blouznivé systémy, nivelisaci nadmyslna.

Křesťanství jednotné, tedy katolické může dáti Unii nejvíc inspirujících ideí, vyšší kulturu, svobodu ducha, důstojnost ženy a dítěte, pravé krásno, ideál mravního rytířství, aktivitu, pravou radost. Když svou víru budeme šířiti do dálky, ponoste i u nás.

Ruští konvertité právě nejvíce by měli šířiti ideu unie a práce unionistické a konventů velehradských se účastňovati.

NAŠE STYKY S VÝCHODEM

Slavnosti velehradské se stávají nejskvělejší manifestací katolického lidu nejen moravského, ale slovanského vůbec. Na svátek svatých věrozvěstů Cyrila a Metoda přichází katolický lid uctít památku těchto dvou velkých Slovanů, v jejichž duchu jednají i unionistické kongresy.

Velehradské unionistické kongresy mají již svou velkou tradici, jsou v nich soustředěny všechny naše snahy a sblížení mezi Slovaný. Tyto snahy možno sledovat od nejstaršího dávnověku.

Nás pojí s Východem stejný původ našeho pokřesťanění z Cařihradu. Císař cařihradský zase naopak volal sv. Cyrila a Metoda k sobě, aby jimi získal jižní Slovaný víře křesťanské. Z Velehradu odešli učedníci Metodějovi na Slovensko, do Bulharska, Macedonie, Polska a na Rus.

Žák Metodějův, Kliment, se usadil na severovýchodním pobřeží jezera Ochridského a Naum založil monastýr na jeho jižním břehu. Rusové pravoslavní poslali darem na Velehrad nádhernou věčnou lampu.

Sv. Vojtěch psal biskupu mindenskému, Milonovi, že nutná harmonie Slovanů ve víře. Karel IV. usiloval o unii Slovanů a založil slovanický klášter v Emausích, a odtud posílání slo-

vanští mniši na Kopařov r. 1390, do Polska a do Emaus voláni mniši ze Srbska, Dalmacie a Bulharska.

V Praze a Olomouci zřízeny v XIV. stol. běloruské koleje. V Praze vytisknuta první běloruská bible, již pořídil Dr. Skorina z Polocka. I po bitvě bělohorské, jak píše Dr. Pekař, žil ideál sjednocení Slovanů. (B. Hora 156.) Fortunát Durych si dopisoval s mukačevským biskupem ruským.

Roku 1848 pojal Sušil veliký sen unie Slovanů ve víře a navázal styky s ruským učencem Martinovem, od něhož na Velehradě v museu památka.

Se Sušilem souhlasil Šafařík. V Brně založeno r. 1857 Bratrstvo Cyrila a Metoda za účelem modlitby o sjednocení. O styk s Ruskem usilovali Marek, Jungman a Kollár. Sám Havlíček přál unii slovanské ve víře, aby všichni »Slované jedněmi ústy, stejným srdcem a stejnou myslí jednu víru vyznávali«.

Ideí sjednocení, ač různých názorů politických, přáli Riegr a Grégr. Kulturní styky s Ruskem pěstovali Šladkovský, Palacký a Čelakovský. Pro ideu sjednocení pracovali: Koubek, Štastný, Wurm, Stojan, Bauer, Škorpík, Procházka, Soukup, Svat. Čech, Jablonský, Lutinov, Vychodil, Vykydal. Od r. 1830—1845 dlel ve Lvově náš Zap, nabádal Poláky ke spravedlnosti a lidskosti vůči Rusínům a k správnému chápání vlastenectví. Koubek sbíral písně ukrajinské a Dunder se stýkal s Malorusy. Též Dobrovský blásal sjednocení Západu a Východu a na Rusi o to usilovali Chomjakov a Solovjev. Tento dlel za tím účelem 10 dní v Ďakově u Štrossmajera. Dnes se strany ruské a ruské přejí a pomáhají sjednocení Slovanů Trubeckoj, Šlipij, Klimenko, Szeptickij, Sidorov, Verchov-

skij a mnozí jiní, s naší strany J. M. p. arcibiskup dr. Prečan, Dr. Vajs, Vašica, Špaldák, Grivec, Žurek, Žák, Stráž a jiní. Kardinál Fürstenberg oživil ideu unie slavnostmi velehradskými 1863, 1869 a 1885. Téhož roku založen péči děkana Šnajdra a dr. Stojana »Apoštolát«, jenž tolik již vykonal pro unii. Zavedeny za něho velehradské unionistické kongresy, jichž se i pravoslavní účastnili, na příklad Klimenko, Malcev a jiní. Na Velehradě založen ústav papežský pro výchovu misionářů na Východ, možno-li, určených a velehradská Akademie vědecká. V Praze pěstuje Liga Akademická styky s Rusy a Rusíny. Dominikánská provincie z Paříže, již Pius XI. světil výchovu misionářů slovanských pro Východ, vyslala kněze do Prahy, aby tu studoval otázku sjednocení.

Naše nepřetržitě tradiční historické styky s Východem, naše přirozená kmenová příbuznost, naše zeměpisná poloha dávají nám právo vůdcovství v akci světové o sjednocení Východu. To právo nám potvrdili papežové Hadrián III., Inocenc IV., Lev VIII., Jan XII. a Pius XI. Kéž i naše vláda podporuje účinně úkol sjednocení, naši republika Prozřetelností určený!

SJEDNOCENÍ RUSÍNOVÉ

Za války hostili jsme častěji v kraji našem bratry Rusíny. Bude tedy vhodné věnovati jim několik vnuccích řádků.

Ukrajinci, čili jinak zvaní též Rusni nebo Malorusi, bydlí od řeky Samu až k Donu a čítají 34 mil. duší, z nichž 4,300.000 pobývalo v Rakousku-Uhersku a to ve východní Haliči, v severní Bukovině a v severních Uhrách.

V Haliči je několik nářečí Maloruštiny, jež dělí se ve čtyři skupiny. Po obou stranách Bezkyd

jsou Lemkové, východně za Sanem Bojkové. Dále na jihovýchod od Stanislawowa Tucholci. V Bukovině a v Uhrách Huculové.

Ve středověku byla Ukrajina samostatným státem, sestávajícím z několika knížectví, v jejichž čele stál velkokníže kijevský a později, když tato část byla zničena, velkokníže haličský (se sídlem v městě Haliči, od něhož korunní země dostala jméno). Toto knížectví ztratilo svou samostatnost koncem 14. století jednak následkem opětovných vpádů tatarských hord, jednak tlačením a tlakem Poláků a Moskalů. V 16. a 17. století organizovali se Ukrajinci znovu jakožto vojensko-demokratická republika pod vedením známých ukrajinských kozáckých hejtmanů, ale přes všechna skvělá vítězství Petra Dorošenky a j. nedosáhli vytčeného cíle v boji na tři fronty: proti Polsku, Moskvě a Turecku. Po dělení Polska připadla Ukrajina k Rusku s výjimkou knížectví Vladiměřského a Haličského, která připojena k několika knížectvím polským, tvořila Halič.

Dle rusínských zpráv byli Ukrajinci v Rusku už po dvě století těžce utlačováni; nemají ani vlastních škol, ba jejich spisovná mluva byla jim prostě zakázána v roce 1876. Poslední zákaz ztratil platnost teprve po revoluci r. 1905. Ovšem odnárodniti nedá se nikdo lehce, také Ukrajinci ne. V Haliči měli Rusíni před válkou 20 středních škol (polovinu musili si sami vydržovat).

Rusínský časopis »Nová Bukovina« za války pravil: Rakousko bylo Rusínům domovem, Rusko žalářem, proto květ národa Rusínského, mládež s nadšením jde do války proti Rusku, mače se zlé.« Dne 23. ledna roku 1916 zakázal ruský hr. Bobrinskij prodej ukrajinských knih, v Haliči vydaných a nařídil všem, složit je na ú-

řadech pod trestem vězení nebo 3000 rublů. Ukrajinské noviny z příčiny censury nevycházely. 23. ledna (dle »Ruských vědomostí«) zakázal gen. gubernátor v Kyjevě tisknouti časopisy v řeči ukrajinské a židovské.

Dle plánu sdělaného gymn. prof. z Kyjeva, Julianem A. Javorským a říšským ministrem osvěty potvrzeného, měl býti také ukrajinský jazyk úplně ze škol všech, úřadů i soudů odstraněn, ačkoli vývoj písemnictví ruského počal před r. 1750 od Lomonosova a řeči ukrajinské nemnohem později r. 1798 od I. Kotlarevského z ruské Ukrajiny. Neuškodí na tomto místě podotknouti, že písemnictví ukrajinské svojí obsáhlostí převyšuje bulharské i srbské. Mezi Ukrajinci ve východní Haliči jest sotva 50 lidí, kteří jazyk ruský úplně ovládají. Rozdíl mezi ukrajinským a ruským jazykem jest tak veliký, že vzdělaný Ukrajinec, jestliže rusky se neučil, tak nesnadno jazyku ruskému rozumí jak na př. Čech, který rusky se neučil; nevzdělaný řeči ruské vůbec nerozumí. Není proto divu, že Petrohradská Akademie Nauk v r. 1905 uznala ukrajinskou řeč jako samostatný, zvláštní od ruského jazyka, jehož vývoj možno sledovat v psaných památkách od Izbornyka Swjatoslava z roku 1703.

Po spálení několika set vesnic ruská vláda rozpustila přes 2700 ukrajinských čtenářských spolků »Proswity« a jich jmění zabavila. Několik set Ukrajinců civilních a kněží internovali Rusové na Sibiř, mezi nimi prof. ukraj. histor. na universitě ve Lvově, M. Hruševského, v Tomsku.

Tak tedy ta »svatá«, »osvobozovací« válka Rusů ničila to, co bratrským Rusínům nejdražší, totiž řeč a víru římsko-katolickou! Odpadli-li kde lid ruský, byl ošálen, že není prý rozdíl

mezi pravoslavnými a vírou jejich. Inteligence však zůstala věrná.

V jednom toliko i židé konečně jsou šťastnější než Ukrajinci, neboť židům nechali Rusové jich víru a Ukrajincům víru katolickou odebrali. Po vyvezení metropolity řecko-katol. ukrajinského hrab. Szeptického do Kurska zavedl rusko-pravoslavný arcibiskup Eulogij v katedrálním řecko-katol. kostele ve Lvově bohoslužby ruské a postupně proměnil 60 far na pravoslavné, v kterých čtli ne ukrajinsky, nýbrž rusky, i tak katechismu učili. Za příkladem dávných Turků vyvezli Rusové z Haliče přes 120 ukrajinských dětí katolických lstivě do Ruska, aby z nich udělali pravoslavných Rusů janičarů, největších nepřátel svého národa i katolicismu. Jedním takem péra přeškrtnut byl kulturní výsledek práce celých pokolení ukrajinského národa v Haliči. Dle nařízení absolutistických pochopů neměla zavzníti Ukrajincovi jeho rodná řeč ani v kostele, ani ve škole ani psáti jí v úřadech se nesmělo. Polákům aspoň zůstaveno právo míti soukromé obecné polské školy, jenom s naukou dějepisu a zeměpisu rusky, neboť i v ruském Polsku nebyla dovolena polská státní gymnasia. Ukrajincům vůbec žádných škol nedovolili.

Hlavním středem Ukrajiny byl kdysi Kyjev, první slovanské Atheny. Duševní dědictví Kyjevské převzal od Ukrajinců založený Lvov.

Co tu velikých a osvícených hlav pracovalo na kultuře ukrajinské: Jaroslav, Roman I., Daniel. Poslední rozšířil své panství zase až za Dněpr až ku Černému moři a při tom zůstal pokorným synem Říma. Za to se mu dostalo r. 1253 královské koruny od Innocence IV.

Ve století 14. vymírají vládcové východní Haliče a o dědictví se hlásí zpřítznění dvorové polský a uherský. Polský byl šťastnější a stal se pánem.

V Ukrajině, Rusku připadlé, převzala obrovský boj proti Ukrajincům Moskva. Přes 200 let rve slovanská Moskva Ukrajině právo za právem. Moc kozáckých hejtmanů byla zlomena r. 1764, když krátce před tím ještě se zaskvěla ve staré slávě v pověstném Mazeppovi, spojenci geniálního švédského krále — vojáka Karla XII. Ale Ukrajina zůstala svou, dokud měla své svobodné kněžstvo, víru římskokatolickou, ten štít pravé svobody. A tak musila Rus zahájit boj s touto církví, chtěla-li mfti zotročenou Ukrajinu.

Roku 1439 byl zatčen moskevský metropolita, velký Isidor, a jen útekem dobrodružným a nejvyš nebezpečným se zachránil z Moskvy na Ukrajinu. Zde nebylo bezpečno pro něho a proto se uchýlil do Říma, kde jej Eugen IV. vyznamenal za jeho velké zásluhy purpurem. Tak tomu bylo s metropolitou Ipatijem Potijem ve Vilně r. 1609, proto krvácel sv. Josafat, arcibiskup z Polocku. Zde byli zase v 18. století povražděni basiláni Cizykovsky, Zajatzcsovsky, Kunyschecytczcz, Kolbitczczewski. V 19. století zrušila Rus 5 řecko-katolických biskupství, připadlých jí dělením Polsky. Poslední řecko-katol. biskup byl vypuzen na Rusi z Cholmu r. 1871 a unii, spojení s Římem, prohlásila Rus r. 1876 za zrušenou.

Za Kateřiny II. bylo pobito 200.000 sjednocených Rusů. Mikuláš I. r. 1832 zakázal procesí a tichou mši svatou. Na Vitebsku vehnán lid katolický na lehce zamrzlé jezero a potopen. Řecko-katolické kláštery zkonfiskovány, kněží a lid žalařování a na Sibiř vyhnaní.

R. 1839 usnesl se ruský synod, že řecko-katol. církev přestává v Rusku existovati. Provádění tohoto usnesení znamenalo pronásledování sjednocených, po celé století devatenácté. Chrámy

sjednocených přeměňovány násilím na schismatické, ukrajinští duchovní věrní unii, byli sesazováni, posíláni na Sibiř, mnozí odsouzeni na smrt. Po stech a tisících byli věřící, kteří svoji víru hájili, pobiti a mužové i ženy ranami nahajek týráni. V pronásledování pokračováno ještě v letech 1874, kdy papež okružním listem z 1. května hrdinský odpor Ukrajinců chválil.

Již papež Urban VIII. zastával se Ukrajinců i proti Polákům. Též Benedikt XIV. dne 19. září 1744 zastával se sjednocených Rusínů, když jim za pomoci ruské carevny rozkošní brali kostely a kláštery. Papež Benedikt XV. daroval Rusínům, válkou postiženým, 100.000 K.

Polský romanopisec, Stanisław Raymont, ve svém díle »Apoštolát knuty v Polsku« načrtnul, jak roku 1904 konali v odlehlém pralese sjednocení tajnou slavnost mše svaté. Za světové války rusínský čili řecko-katol. biskup stanislawský, Chomykšín, musil přehnouti.

Leon Kalinovski, 85letý, čtyřikrát byl od kozáků nahajkami (karabáči) zbit, v Brzeschie 8 měsíců žalařován a pokutami trestán.

Barbora Chraszcz, 80letá, byla dvakráte veřejně od kozáků karabáči zbita a pak žalařována.

Jan Typa, 73letý, mnohokrát od kozáků do krve ztlučený, pronásledován skrýval se za zimy v lesích a sklepích, je trestán pokutami za katolický křest svých dětí.

Michal Saczuk, 75letý, dostal nejednou 40 ran nahajkou, v žaláři bitý mečem, vlasy s hlavy mu rvány, po 4 týdny musil po několik hodin denně stávat před dědinou na sněhu bosý.

Benedikt Marciniuk, 86letý, byl kozáky zbit, po tři měsíce musel vozit své pronásledovatele; aby ho donutili k pravoslaví, zabrali mu hospodářský inventář, zničili stavení hospodářská i obytný dům. Přes všechno pronásledování však

vytrval, ba ještě jiné k vytrvalosti u víře katolické povzbuzoval.

Mezi řecko-katolickými kněžími, které Rusové do Sibíře zaveklí ze stanislavské diecése, je L. Lomnicki, rektor bohosloveckého učeliště, a Jan Hordijewski, arcikněz, oba v Simbirsku. Ze lvovské diecése Josef Bocian, rektor bohosl. učeliště, lvovští kooperátoři dr. Nikon Hornykiewicz, dr. Jan Sobol, oba v Korugině, dále dr. Štěpán Juryk, farář ve Zloczowě, Michal Ceheleskyj, farář v Kamionce Strumiłové a jiní. Jako rukojmí města Lvova řecko-katol. prefekt kněz sem. dr. Dem. Jaremko a Mich. Jackowskyj, konsistorní místokancléř, byli žalařováni v Orle a zavečeni na Sibiř. Rektor P. Rostworowsky, který v Kyjevě stěží ušel zastřelení, zavečen do tomské gubernie. Úmysl Rusů zničit výchovu řecko-katol. kleru a řád Basilianů, je čím dále jasnější. Ale Bůh nedá, aby řecko-katolická církev knutě podlehla. Fluctuat, sed non mergitur. (Zmítá se, ale netone.)

Mnich Josef Grodskij odvezen do odlehlého Ruska. Biskupu Čechovičovi v Přemyšlu zakázala ruská vláda sloužit mši sv., odebrala mu katedrálu a odevzdala ji knězi pravoslavnému. Biskup neustálým strachem zemřel.

Sjednocených Ukrajinců bylo v Rakousku asi 4 miliony. Na ubohých uprchlících z Haliče jsme viděli, jaký osud byl by stihl i nás, kdyby bolševici se byli mohli dostat k nám! Vláda a úřady činí pro vystěhovalce, co za těžkých poměrů může. Zda nemáme i my se slovanskou bratrskostí je mezi sebou přijímati, jim šatstvem a pokrmem pomáhati? Byť i někteří z nich byli pochybili, většina zůstala věrna. Ze tří tisíc kněží ruských za tak těžkých poměrů neodpadlo ani padesát a od ruského vojska vyvezeno na 500 kněží. Vinou odpadu je útisk, bída,

rodina a bezradnost, jež sice zjev smutný vysvětlují, ale ovšem neospravedlňují. Kapkou mezi více spravíme, než sudem octa. Láskou, skutkem dokazovanou hledme Rusíny získat. Jejich úcta mariánská nás s nimi spojuje a z jejich krásných zvyků a písní můžeme se těšiti. Kněží rusínští učinili na nás dobrý dojem.

Bratři Ukrajinci, buďte věrni hlavě církve, věrni i sobě a šťastnější budoucnost vám zasvitne!

NOVÉ CÍLE APOŠTOLÁTU

Byl jsem dosud na všech kongresech unionistických na Velehradě od počátku. I poznal jsem, že někteří, již nebyli přítomni kongresům předchozím, opakovali na posledních náměty již dříve předepsané. Toť nesprávné. Kdo bude kdy chtíti náměty přednáseti, ať prostuduje všecek obsah a resoluce kongresů dosavadních. Proto nutno, aby návrhové písemně podali vždy stručný náčrt svých návrhů. Toť první, co do stránky formální, aby se známé již neopakovalo.

Chtějíce získati katolicismu rozkošlníky a jinověrce, musíme sami napřed míti pravou, hlubokou, silnou, živou a uvědomělou víru katolickou. To se rozumí samo sebou. Sjednocení na Rusi dnes vadí těžká překážka: četné sekty, vzniklé vlivem rozkladného protestantismu a bolševismu. Sekt je, jak Terseglav sdělil, přes 70. Jsou to na příklad: Popovci, bezpopovci, starověrci, jichž je na 30 miliónů, voľno-dělnická církev, obrozená církev, samosozženci (samí se spalující), běguni, pravoslavná církev, živá církev, černobolci, duchoborci, skopci, uctívající satana, atd. U starověrců a pravoslavné církve nutno rozhodně začítí. Přirozeným mostem k unii jsou Rusíni v naší republice čši. Tito, jakož

i katolíci s Východem hraníci a na Východě obývajcí mají pro unii první a hlavní význam.

Po stránce praktické třeba uvážiti tři pojítka, jež naznačil svatý Otec v encyklice *Ecclesiam Dei* roku 1923: Úctu eucharistickou, úctu mariánskou a úctu svatých. Toť styčné věroučné body s Ruskem pravoslavným.

Třeba provésti jistou sebekritiku a přezpytovat body resoluce z předposledního kongresu unionistického, zda provedeny, či ne. Na příklad: Bylo založeno centrální nakladatelství? Byl založen centrální list? Které resouce jsou neuskutečnitelné, raději jich do resolucí nepojímati, nýbrž jen do referátu o sjezdech pro příště. Učené debaty a velká akta málo v praxi pomohou. Sledují je a čtou jedinci. Třeba vydati Čítanku lidovou o unii, o výchově, o dějinách unie, o liturgii, o věrouce východní a před kongresem ve všech listech psáti články o unii, o Apoštolátě a šířiti letáky o unii a Apoštolátě hojně mezi lidem, vyzývati k modlitbě za sjednocení a konati tridua nebo eucharistické jednodenní pobožnosti na ten úmysl. Opakuji, že je nutno vydati stručnou historii prvních 6 církevních sněmů, aby se poznalo, jak tu vyznán přímát římského papeže a jak snahy rozkolné odmítnuty, na příklad v Efesu a v Chalcedonu. 28. kánon sněmu tohoto, dávající různé přednosti patriarchovi cařihradskému, zavržen papežem Lvem a též náš svatý Metoděj je rázně zavrhl, což dokázal Pavlov ve *Vremenniku* roku 1897 (IV. 150.). Patriarcha Anatol se podrobil a též kánon zamítl.

Třeba sebrati a v jednom spisku uveřejniti všechny prvky jednoty na Východě. Na příklad východní učenec Teodor ve IV. století uznal přímát papeže, řka: »Když Pavel se Petrovi šel představit, oč více musíme my nástupci Petra

býti poddání. Fotius neprohlásil primát heresi a sám napřed žádal potvrzení sebe od papeže. Chomjakov uznal viditelnost církve. První papežové byli Řekové. Kyjev až do konce 16. století uznával papežství. Bolotov praví: »Jmé-
nem prvenství Petrova potvrzuje římský biskup rozhodnutí sněmů, přijímá odevšad odvolání...«
Tot vyznání a důkaz tradice nejvyšší, universální pravomoci papeže. Východní otcové: Cyríl Jerusal., Jan Zlat., Jan Damasc., Basil a Etrém vyznali Petra hlavou. Ale Petr musí mítí nástupce. Liturgie ruská, koptická a alexandrijská Petra hlavou vyznávají. Ale papež Celestýn sám roku 431 rozhoduje proti bludaři Nestorioví a sněm v Efesu prohlašuje: »Donuceni listem svatého Otce, odsoudili jsme i my Nestoria.«
Východní liturgie praví v nešporách 2. ledna dle cařihradského synakseru, modliteb pro vyšší svátky: »Otče náš, Silvestře, tys jako ohnivý sloup, posvátný vůdce svatého sněmu (nícejského), jako ochranný mrak, jenž jsi vyrval věřící bludu egyptskému a uvedl jsi ho k božskému světlu svým neomylným učením. Božský hrdino, ty jsi vrátil sílu nejsvětější nauce svatých Otců. Jazyky, hlásající blud, byly zmateny silou Du-
cha svatého, jenž v tobě účinkoval.« Dále je nazýván též papež okem víry a hlavou.

Tu vyznán primát papeže a dar neomylnosti ve víře. Gagarin poznal v katolictví tvůrce evropské vzdělanosti a jeho plodnost, ale žádal více; chtěl zvědět, že katolická církev jest pravá.

Již za svého pobytu v Rusku roku 1839 pátral v tomto směru a přítel Samarin mu psal v listopadu r. 1840: »V těchto dnech jsem četl kázání kteréhosi našeho biskupa z XIII. století a našel jsem místo, v němž výslovně praví, že Duch sv. vychází z Otce i Syna. Píši ti to pro případ, že

se předmět tvých studií nezměnil; ať je tomu tak či onak, buď ti to vzpomínkou na tvůj pobyt v Moskvě.»

Totéž přiznal Bondarenko, říká: »Na svatou Trojici vzdává východní liturgie slávu »jednotuční a nerozdílní sv. Trojici«. Z toho usoudil: Když je i Duch svatý souspodstatný se Synem, vychází i z Něho a proto má římská církev pravdu a stal se katolíkem. — V Kyjevě roku 1845 založen spolek cyrilometodějský. Formálně ruská církev nikdy styků s hlavou církve, ani primátu, ani neomylnosti přímo nezavrhlá. Je konečně zřejmé, že, když jeden je Bůh, jen jedna může být církev, a proto třeba jednoty. Třeba šířit na Východě naše katechismy, naše knížky modlitební. Na Velehradě třeba pořídit ikonostas a sochu sv. Josafata a na Rus rozšířit naši charitu a Milosrdné sestry. Rus pravoslavný řekl: »Dobrota Mercierova více na Rusi vykonala než nejučenější pojednání theologická.«

Pro kongres přístí o unii nutno činiti propagandu u lidí Východu i Jihu. V Bulharsku na příklad u »Istiny« a v Bělehradě v »Politickém Glasniku«, jehož redaktor tam napsal: »Katolic-tví je nejčistší typ křesťanství«. Pozván by měl být profesor Beauduin z »Domu jednoty« z Antverp. Idea cyrilometodějská je ideou světového sjednocení a tím i světového míru. Třeba o ní kázati, psáti a přednáseti a na úmysl unie přijímati a mše svaté obětovati. Též je velmi vhodno kázati a přednáseti o slavných konvertitech, o pohnutkách jejich přijetí víry naší, na příklad o Dabičovi, Andrejevu, Morozovském a dvou již zmíněných a jiných.

Co je pohnulo, bývá obyčejně: duchovní bohatost, plodnost, důslednost, jednotu, úplnost, nekompromisnost, blahodárnost, autorita, apoš-

tolstokost a universálnost římské církve. Na ní jediné tedy vyplněna všechna zaslíbení Páně, její dogmata jsou důkazem vnitřního v ní stálého působení Ducha svatého. Která církev má tolik a takových svatých, jako římská, je jistě z Boha. Na Rus bude nutno v budoucnosti pořádati zájezdy. Mohli-li býti zájezd až do Ameriky, oč více do Moskvy nebo Kyjeva!

IDEA CYRILOMETODĚJSKÁ

Datovali jsme ideu cyrilometodějskou a její oživení z doby novější. Názor tento si musíme opravit. Idea cyrilometodějská žila po celé tisíciletí a nikdy zcela nezhasla. Dr. Pekař v Bílé Hoře opravdu zajímavě na str. 156. poučuje, že ideál spojení našeho se slovanským východem se rodí v době rekatolisace pobělohorské. Tedy až tu třeba hledati kořeny idey cyrilometodějské! Ji aspoň nepřímou ve snaze sjednocení se s Východem budili a živili již Balbín, Pešina, Durych a Dobrovský. Z toho zároveň vysvítá, jak nesmírně veliký národní význam má idea cyrilometodějská v dějinách našeho probuzení. Sv. Cyril a Metod jsou skutečně zakladateli našeho dnešního českého státu. Oni usilovali o křesťanskou slovanskou kulturu, již měla býti existence našeho národa pro celou budoucnost zachována a posílena. Křesťanský středoevropský stát měl býti mostem mezi západem, jihem a východem. Naši kněží buditelé mají, jak dří Pekař (t. c. 156) nesmírné zásluhy o zbudování národní společnosti, z níž potom vyšel Palacký. A čím budili v národu vědomí slovanské? Zase ideou cyrilometodějskou. Škorpík a Šmídek zakládají r. 1848 Jednotu sv. Cyrila. Bílý a Kalivoda zakládají Dědictví sv. Cyrila a Metoděje, jež za prvních 10 let rozšířilo 400.000 svazků. Sušil,

Wurm, Vykydal, Tarouca, Horný, Bauer atd. křísí jiskru idey cyrilometodějské v požár, vždy dál a dále národ, města i venkov zachvacující. Na Slovensku Moyses a Rudnay ideou tou burcuje drahý slovácký lid. R. 1852 vzniká na Slovensku český týdeník »Cyril a Metod«. Noví a noví apoštolové idey cyrilometodějské povstávají a její prapor vztyčují. Tábory lidu se pořádají a sbratření Čech a Moravy se utužuje. P. Volný šíří svou topografií zájem pro starý Velehrad. Přichází rok 1863; vlna vlastenecká se dme a šíří. Vznikají, a to zásluhou kněží, česká gymnasia v Kroměříži (P. Widerman) a v Uh. Hradišti (Dvořák a Perútka). R. 1885, kdy konány na Velehradě obromné slavnosti, města Kroměříž a Uh. Hradiště dobyta pro náš národ. I Sokol putuje na Velehrad a poslanci ve jménu Cyrila a Metoda rozněcují národní sílu a vědomí, na př. Pražák, Šrom a Bojakovský. Idea cyrilometodějská lid přímo elektrisovala. Sv. Čech pocítil významný, podmanivý vliv činnosti sv. slovanských bratří a přeše báseň ke cti jejich:

Sv. Cyril a Metod.

Mrak temný na slovanské luhy,
hnem zlkázy nesl, žár a krev...
v tom od východu světem duhy
jim vzešel míru, lásky zjev.

Vznesli žehnající dlaně
nad slovanským národem
jasné vyvolenci Páně:
Svatý Cyril s Methodem.

Řeč sladkou na rtu, zvuky rodné
a v oku lásky vřelý jas,
kam vnesli sémě blahopločné,
po kraji šuměl rajský lilas.

Rozlévali světlo spasné
nad slovanským národem
dvě ty hvězdičky milojasně:
Svatý Cyril s Methodem.

Ó, vy dvě holubice ráje,
 jež z ruky Boží skýtly v zem,
 by hlaz míru v naše kraje
 přinesly s lásky zákonem,
 věčně budou velebena
 vděčným Stárvů národem
 vroucím hymnem dráhá jména:
 Svatý Cyríl s Metoděm!

Svat. Čech: Menší básně II.

My musíme pokračovat, kde sv. Cyríl a Metod přestali. Oni dali základ k svérázné kultuře slovanské na podkladě křesťanském. My stavíme dál. Češství a křesťanství patří k sobě. Dobře dí dr. Grivec: »Jádrem idey cyrilometodějské není slovanský obřad, ale víra z ní plynoucí«. Třeba tedy obroditi rodiny, obce, města, země a národ celý vírou Kristovou. Velehrad musí se státi sanatoriem, kde se národ musí vyléčit z chorob svých. Velehrad se musí státi bodem krystalisačním, kol něhož se sešlupí všecko Slovanstvo v jednotě víry.

NÁMĚTY K SNAHÁM UNIONISTICKÝM

Bůh má své časy. Nadchází čas Jeho i pro unii Slovanů pravoslavných. Nebude to hned, ale neděli nás mnoho let od doby té, kdy bratrské Rusko přijme katolicismus. Teď asi nemožno na Rusi co dělat, neboť vláda sovětská žádá od kněží věci přímo heretické, na př.: »kontrolu církevních představených«, práci pro politiku sovětskou atd. Není dosud svobody, ale intelligence a lid jsou skoro zralí pro unii již dnes, jak se vyjádřil odstoupilý patriarcha Tichon. Jsou ovšem dosud předsudky i věroučné, jež překáží unii. Tak podkládají i učení kněží ruští nám zcela falešné názory o proměňování, milosti,

odpuštění atd. Špatně soudí o ústroji církve naší a prvotné, o scholastice a j. To vše dá se však odstranit a vysvětlit. Jak? Je nutno šffiti u pravoslavných stručné, jasné spisky o naší nauce v těchto věcech a osobní styky navázati s ruskou emigrací v Praze, ve Vídni, v Bělehradě, Paříži a jinde, všude, kde Rusové dnes jsou. Děsná pohroma Rusy učinila vnímavými pro západní sjednocující idey. Oni poznají, že nechceme jich nikterak absorbovat. Individuelní svéráz, obřady a zvyky jim zůstanou. Unie neznamená ovšem pouhou federaci, neboť církev Kristova je jedno živé tělo. Pouhá federace církví autokefálních je tedy absurdní.

Správně to vysvětluje učený profesor T. Calvet v »Les Lettres« čís. 6. Dle něho musejí snahy unionistické bráti se metodami vědeckými, neboť unie není otázkou politickou, nýbrž doktrinální.

Do Ruska vniká pruský protestantismus. Nutno mu čeliti uvědomováním Rusů, že protestantismus německý je kořenem revolucí a nihilismu. Nejdůslednější, nejjednotnější je katolicismus. Jen on trvá od dob Kristových, on jediný má nástupce apoštolů, má autoritu Bohem řízenou. To uznávají i jinověrci, na př. dr. Foerster a Carrenre a četní konvertité i na Rusi, jako Solovjev, Gagarin, Karavajev, ve Francii Jammes, v Německu Ruville, v Anglii Belloc a j. Carrenre praví v listu »Le Temps«: »Katolicismus jediný vnáší do chaosu dnešních rozháraných poměrů něco určitého:«

Pro unii nutno i u nás buditi lepší pochopení přednáškami a spisky. Unie nesmí býti jen sportem, nýbrž praktickou, cilevědomou prací, k níž třeba součinnosti starých i mladých, domácích i cizích. Naši učenci měli by navázat živou kooperaci s unionisty v Paříži a v Belgii. Nesmíme

podceňovat mladých. Tak dr. Král a jiní by měli informovat o snahách našich unionistických i francouzské časopisy, jako informuji nás v »Životě«. Dobrou práci napsal P. Žák T. J. v »Jitru« o rozhovoru s Palmovem. Především třeba však co nejúčinněji podporovati Apoštolát a Papežský ústav velehradský a prositi: »Přiď království Tvé!« »Per communionem ad unionem« volal na sjezdě kdysi Christov. Letošnímu sjezdu unionistickému na Velehradě žehnej Bůh! Dosud každý sjezd přinesl mnohé nové poznatky ve věci unie samé, sblížil pracovníky různých kmenů slovanských i francouzských a znamenal vždy aspoň kousek úmorné praktické práce na poli unie. Idea cyrilometodějská je ideou sjednocující a budící sebevědomí pospolitosti slovanské, ideou rozmachu a míru, kořenem a zdrojem pevného našeho bytí, duchovním fondem našeho dějinného poslání. Český strom teprve přinese církvi plody slávy a krásy, světce, apoštoly a misionáře. Modleme se a pracujme!

PO KONGRESU 1924

Co jsem napsal před kongresem, vyplnilo se. Velehrad se stal středem světových snah sjednocujících a tím i možnou záchranou Evropy a záštitou světového míru. Byl to světový podnik. Ještě na Velehradě, jako i jinde před sjezdem, častěji dána otázka: »Bude mít kongres jaký účinek?« Odpovídám: »Bude a musí mít a již má, a aby měl, o to se musí každý přičiníti. Zřízen exekutivní, výkonný výbor, jenž dané propositione (návrhy) uskuteční. Pracovati se bude. Ustavili jsme po kongrese též volné sdružení vědeckých pracovníků unie, kteří si budou názory, knihy a nové poznatky sdíleti a vyměňovati. Ohromný užitek kongresu již na Velehradě

byl patrný. Kolik osobních a věcných poznatků jsme učinili! Kolik styků soukromých jsme navázali! Kolik vědomostí o literatuře, kolik poznání o slovanských poměrech dle skutečnosti jsme dotazy a slyšením nabylí! Právě tento soukromý styk s vynikajícími osobnostmi tolika národů a zemí má veliký význam. Jak opraven tu mnohý názor a rozšířen rozhled a zjasněn vzhled do poměrů na př. v Podkarpatské Rusi, v Srbsku, na Ukrajině a v ruské emigraci! Poznali jsme způsob, jak se musí s pravoslavnými jednati! Na př. bude nutno ode dneška se vystříhati výrazů, jež by mohly trpkost způsobiti, neuzívatí, pokud jde o naše věrověsty na Rusi, slova »misionáři«, nýbrž unionističtí pracovníci, neboť misionáři se vysílají mezi pohany; o nás se bude zase jim vystříhati slova »latinisace«; dále, pokud jde o Rusy, nedobře je užívatí slova »blud«, nýbrž předsudek, ne slova »nevědomost« nýbrž »nepochopení«, »neporozumění«, nikoli slova »conversio« (obrácení), nýbrž »reunio« (sjednocení). Kongres má význam pro spojení Ruska k Evropě a snahy unionistické zasáhnou, ač jsou zcela a čistě náboženské, i ve veřejný vývoj světový. Proto by republika měla jeviti větší zájem a pochopení, že udeřila hodina pro veliké české dílo. Stane se předvojem spojení Západu s Východem. Apoštolát se změnou stanov stává spolkem světovým a tím i nástrojem Prozřetelnosti ke sjednocení lidstva. Jaké to nedozírné cíle! Velká idea unionistická nás oduševňuje, oživuje, vzněcuje a tím je zdrojem idealismu, jenž jediný Evropu zachrání od zkázy, pochodící z materialismu. My voláme k bratřím pravoslavným: »Vy jste křesťané, i my; vy chcete svět pokřesťaniti, i my; potřebujeme vás, vy nás; i my se chceme učití od vás; vy máte co dáti nám, my vám. Jak křesťanství

právě zevšeobecnit, katolicky formovat — je
 cílem nás obou; spojití se musíme proti společ-
 němu nebezpečí nevěry, materialismu, sektář-
 ství a »žlutému«. Co nás dělí, jsou nedorozu-
 mění, nedopatření; vy máte zásluhu o víru v boji
 proti obrazoborectví, my proti moslemismu a
 racionalismu; rity náš i váš mají bohatství svých
 krás, važme si obou navzájem; jsme Slované,
 jsme křesťané; z jednoho zdroje jsme víru přijali;
 z jednoho a téhož kraje jsou naši věrozvěstové;
 zdí dělci třeba bořití a dle pravdy stavětí.
 Na Velehradě dán podklad, zjednáno »ovzdu-
 ší« pro možnou unii. Byly zastoupeny všechny
 řády a velmi dobře d'Herbigny vyzval všechny
 naše řády ke spolupráci v unii. Uskutečnění se
 časem musí myšlenka, aby na Velehradě přišli
 vedle osvědčených jesuitů též slovanští Basili-
 áni! Konkurence všech řádů bude dobrá, poně-
 vadž šlechetná. Bude třeba skutečně postaviti
 na Velehradě ikonostas pro obřady řecko-kato-
 lické. Na kongresu přes různost projevů proje-
 vená pevná snaha dojiti podstaty unie a k prak-
 tickým jejím důsledkům. Toť velký krok, s nímž
 musejí počítati i všechny jiné církve. Nesmíme
 chtíti jedni nad druhými triumfovati, nýbrž na-
 vzájem se povznášeti a získávati a poznávati a
 milovati. Principiální vůdci unie musejí býti ka-
 toolíci východní a žijící ve smíšených krajích ne-
 bo v krajích hraničních s pravoslavnými. Ty
 proto prosíme, aby se chovali k pravoslavným
 s velkomyslnou trpělivostí. Od nich závisí úči-
 nek unie. Dvě jsou cesty k unii: Jedna vede
 k rozumu, druhá k srdci. K rozumu jíti třeba
 poučením, pochopením, literaturou dogmatic-
 kou, právníckou a historickou. K srdci třeba jíti
 činností charitativní, sociální a literaturou mys-
 tickou a liturgií. Proto navrhuji, aby byly pře-
 loženy spisy d'Herbignyho, Grigovy, Spáčilovy,

Urbanovy, Bougaudovy a Batifolloy o církvi do řeči ruské, srbské a ruské a tam šířeny. Co pomůže celá bibliotéka knih našich, když jich nikdo z pravoslavných nečetl Vydány musejí býti dějiny prvních šesti církevních sněmů, pokud jednáji o primátě římském. Přeložiti třeba do ruštiny a srbštiny naše mystické knihy, na př. sv. Kateřiny, Mechtildy a Ruysbrocka. Navázati musíme živé styky s katolíky všech řečí na Rusi a v Srbsku i v Ukrajině, my Češi s Čechy, Slováci se Slováky atd. Pravoslavné prosíme, aby se nebáli unie, neboť jejich autonomie, disciplína, liturgie a národní charakter budou zachovány. Vyzýváme je, aby své pochyby, námítky a vše, co je tlačí, otevřeně sdělili, Řím přímo nebo skrze Apoštolát informovali o všem. Řím vyjde jim vstříc všemožně, jako vyšel nám, kdykoli byl včas a řádně informován. Dekret Pia XII., jímž se misionářům zakazuje všechna politika, všechny lidské, nacionální a jiné zájmy, budiž užit a rozšířen na pracovníky unie. Všecky katolíky kterékoliv řeči prosíme, aby byli svorní.

V každé diecési budiž ročně v některém městě pořádána diecéšní slavnost Apoštolátu s kázáním a svatým přijímáním. Při ústředním výboru Apoštolátu budiž zřízena Sekce historicko-geografická, jež by sbírala vše, co kde u všech Slovanů se nalézá o činnosti, životě, cestách sv. Cyrila a Metoda a o starém Velehradě, aby mohl býti napsán vědecký spis o svatých bratřích, a aby na Velehradě mohlo býti zřízeno nové, moderní museum. Prosíme katolíky všech zemí, aby se za unii modlili. Přijímáme za heslo: »Per adorationem ad consolidationem! Per communionem ad unionem! Kleče třeba spěti k unii! Přednesl jsem tyto návrhy dr. d'Herbigny po kongresu a tento nazval tyto náměty

»propositiones optima« (návrhy velmi dobré) a přes hodinu se mnou mluvil o nich. Radil bych pro příště, aby koreferenti projednávali a doplňovali totéž téma. Kdo vystoupí, ať slovně i věcně dobře je obrněn i připraven. Na Rusi a v Srbsku budtež zřízena katolická knihkupectví. Pravil mi P. Verchovskij, že nemají ani katechismů na Rusi. Mezi lid náš budtež rozšířeny letáky poučující stručně o unii. Studenti ať o prázdninách a svátcích přednášejí o unii. Všichni do práce! Všichni pod prapor ideje cyrilometodějské! Vracej se doby Metodovy. Velehrad a Řím jako dvě srdce začínají spolu bít. Nuže, více aktivity! Nedejme se zahanbiti od cizinců! Studujme, sbírejme, mluvm, pišme a modleme se! Jakmile se Rusko pohne, unie rychle bude pokračovati. Kolikrát jsme si řekli o slavnostech velehradských: »Dále a výš to nepůjde, teď vrchol.« Zatím poslední kongres byl triumfem všech kongresů a teprve počátkem velikých věcí a ty budou korunou nesmrtelného Stojana, Lva XIII., Pia XII. a živých pracovníků.

Abychom byli o všem, co se unie týká, vždy a stále informováni, musí býti vydáván třeba neperiodický, latinský časopis, třeba v Římě nebo v Olomouci, do něhož bude důvěrník z každé země referovati o všem, co se v jeho zemi o unii píše, mluví a dělá. Z tohoto časopisu potom budou stručné zprávy dávány do časopisů Apoštola v řeči národní. Tuto práci může konati i nevědecký pracovník. Spisy si odborníci vymění.

ROZHLED PO UNII DNES

Rozkol východu stal se dílem z fanatismu, dílem ze ctižádosti, dílem z politiky. Po návratu z Florencie r. 1439 zfanatisoval Markus Eugenikus lid v Cařihradu, že volal: »Raději turban,

než tiarou!« Stalo se a Turci r. 1453 Cařihradu krvavě dobyli.

Od té doby se soustředily unionistické snahy na církev ruskou, která svou velikostí činila nároky na vůdčí postavení na východě. Rusko nazval P. Palmieri, badatel v unionistických otázkách, známý z velehradských sjezdů, nadějí i nebezpečím Evropy. Styky mezi Moskvou a Římem byly dosti časté. Byl to zvláště jezuita Antonín Possevin, jehož působením vážnost papežova v Rusku velmi vzrostla. Possevin ukázal, že unie se stane skutkem ne na sněmích neb v učených disputách, nýbrž drobnou apoštolskou prací a zvláště výchovou mládeže. Na těchto základech vyrostla v letech 1595 a 1596 unie břeštská, jejímž nejhodlivějším šířitelem byl sv. Josafat, jenž neváhal vycediti za ni i svou krev.

Tato unie se zachovala v Haliči a uniátská církev na Podkarpatské Rusi v československé republice je pozdějším jejím výhonkem. Je to však jen kapka v celém pravoslavném moři.

Pravoslavná církev čítá dnes 152,865.945 věřících, kdežto uniátův t. j. s Římem sjednocených je pouze 7,855.976.

Z toho je pravoslavných Slovanů v Rusku 110 milionů, v Srbsku 5,602.227, v Bulharsku 4 mil. 200.000, jinde rozptýlených 3 a půl milionu. Uniátův je v Haliči 3,550.000, na Podkarpatské Rusi 552.638, v Bukovině a v Bosně 109.000, v Srbsku 60.000, v Bulharsku 6000, v Americe 830.000.

Z tohoto přehledu je patrné, že ještě zbývá velmi mnoho práce, aby byl »jeden ovčínec a jeden pastýř«. Jediná církev katolická je pevná bašta, jež nepovolí rozežítírajícímu jedu nynější nevěry, neboť zachovává učení Kristovo v naprosté neporušenosti a odolá i společenskému rozvratu, jenž se šíří jako hrozný požár v podobě komu-

nismu. Svazy i nejpevnějších států a forem společenských i náboženských kromě katolické církve jsou slabé proti takovému nepříteli. Je tedy unionistická práce v první řadě prací náboženskou a nadpřirozenou, poněvadž má na zřeteli věčnou spásu lidstva, ale je též kulturní a společenská, neboť chce zachrániti pořádek a mír v ohrožených národech. Nese se zároveň slovanským duchem, poněvadž jsou to v převážné většině Slované, kteří trpí rozkolem a jeho následky. Pravoslavná církev, žel Bohu, neměla dosti odolnosti ani vůči Turkům, ani bolševikům. Jen spojení s církví římskou jí dodá síly regenerační. Velehradské sjezdy mají »připravovati cestu Páně«, vyjasniti nedorozumění a přichystati srdce.

Přirozeným středem a poslední instancí snah o sjednocení pravoslavných církví s mateřskou církví římskou zůstane Řím, ježto jsou to snahy vpravdě katolické, t. j. všeobecné a ne pouze partikulární.

Ježto však Slované tvoří většinu pravoslavných církví, takže ostatní pravoslavní národové početně i významem mizí, je unionistická práce zároveň cyrilometodějskou a povinností hlavně nás Slovanů, vždyť ruská inteligence je snad již proniknuta liberalismem a protestantismem, ale tyto oba jsou vlastně překonány.

Nesjednocených Slovanů je celkem asi 123 milionů. Unii třeba budovat na pevných traverších věrouky. Rusko potřebuje hluboce inteligentních, svatých kněží našich.

Na Podkarpatské Rusi si zjednali naši sjednocení veliké zásluhy. Tak založil biskup Olšan-
ský I. učitelský ústav (1744), Bačinský I. knihovnu (1772 v Užhorodě), Fircay I. dívčí učitelský ústav, mnich Bazilovič I. vědecké historické dílo, Hruševský I. tiskárnu. Za vše dobré zažili

týrání. Na př. biskup Tarasovič r. 1640 v Munkačevě od oltáře odveden a uvězněn. Děti duchovních od protest. magnátů dávány za nevolníky. Biskup Krupeckí v Přemyšlu r. 1652 k smrti utýrán, kněz Radkiewicz u Přemyšlu zabít u oltáře sekýrou. Na zásluhy a utrpení uniátů třeba poukázati.

Dlouhá řada biskupů od kyjevského metropolity Vladimíra roku 1918 až po petrohradského Benjamína roku 1922 zhynula často hrozným způsobem. Z nižšího kleru bylo zastřeleno 1440 osob. Všichni umírali čestně.

Týrání duchovních pobouřilo pravoslavný lid. Proto se bolševici ohlíželi po pomocnících mezi duchovenstvem, kteří by nenápadně povalili patriarchát a církevní správu zařídili na způsob sovětské administrace. Nabídli své služby dva protojerové, Vědenskij a Krasnickij, kteří roku 1921 založili »Živou církev«, na patriarchovi nezávislou. Nalezli půdu připravenou, protože novotářský ruch trval v pravoslavné církvi již od roku 1905. Duší jeho byl Svienčickij, jenž usiloval pravoslaví zreformovat a oživit. Jeho program teď převzala a dále ještě rozvinula »Živá církev«. Odstranila některá dogmata, jako učení o Nejsvětější Trojici a vtělení, za normu mravnosti uznala kromě evangelií státní bolševické právo, dovolila kněžím se opět ženit. Bolševismus nepopírá Boha, věří jako ďábel, ale chce Boží moc zničit. Církev živá chtěla najít »modus vivendi« s nynější vládou, je to nemožno, poněvadž se vytvořily různé sekty, jež se navzájem prudce potírají, boj tento se zanáší i mezi emigranty. Potíže pro sjednocení povstaly tím, že na kyjevském sněmu byla porušena »successio apostolica« (posloupnost apoštolská).

Stav Jugoslavie jest asi tento:

Řecko-katolická diecése křiževacká má asi

40.000 uniátů, žijících v Chorvatsku a Vojvodině. Biskupem je dr. Dionys Njaradi. Pro uniáty v Bosně a Hercegovině je apošt. administrátorem Alexij Bazjuk, farář v Banjaluce. Počet jich je asi 8000 duší.

V Srbsku: Arcidiecése barská na Černé Hoře, s 30.000 katolíky, většinou Srby (něco Albánců), arcibiskupem je dr. Mikuláš Dobrečič; arcidiecése skopljevská v Prizrenu se 17.000 katolíky, většinou Albánci.

Apoštolská administratura v Niši asi s 20.000 katolíky má admin. msgra Ferd. Hrdého, Čecha. V Bělehradě je samostatná katol. farnost čítající asi 10.000 duší a má být utvořena zde diecése, které připadne i arcidiec. skopljevská.

V Bulharsku jsou katolické diecése v Nikopolu s 15 farnostmi a 15.000 katolíky, kterou spravují pasionisté, apoštolský vikariát v Sofii (Plovdiv) má v 14 farnostech 19.000 duší pod správou řeholníků kapucínů a assumptionistů (12).

Apoštolský vikariát Odrin má asi 4000 katolíků, Solun (řecko-katol.) asi 11.000 Slovanů, kteří se mají více za Bulhary, než za Srby. Apoštolský vikariát Cařihrad čítá něco málo sjednocených Bulharů. Více jsou zastoupeny jiné národnosti.

Dle «Nouvelles Religieuses» (15. dubna 1928) mezi 5 mil. obyvateli je v Bulharsku 62.000 katolíků, z nichž 14.000 náleží obřadu slovanskému, ostatní jsou latinského ritu. Katolíci slovanského sjednoceného obřadu bydlí většinou v krajině Jamboli, jsou pozůstatky unie bulharské církve s Římem r. 1660 a 1662. Latinští katolíci bulharští jsou zbytky Bogomilů, bulharských Albigenců. V 16. století se jich ujali Františkáni a v luno církve je vrátili.

Lužičtí Srbové jsou vyznáním z největší části

evangelíci (evangelscy) a to luteráni (lutherscy). Dolnolužičané všichni. Menší část Srbů hornoluzických hlásí se k vyznání římskokatolickému (katolczy, jak říkají si po lužicky). Muka na početí katolických Srbů 11.933, se zřetelem na vzrůst obyvatelstva vůbec lze jejich nynější počet odhadnouti asi na 15—16.000. Katolíci obývají hlavně v Sasku, kde mají 8 farních osad: budyšínskou venkovskou osadu (s 10 přífařenými vesnicemi), radwolskou (6), zdžerjanskou (3), bačonskou (4 vsí), kbrošťapanskou (24 vsí), ralbičanskou (9), wotrowskou (5 vsí) a njebjelčickou (3 vsí).

V Prusku jest jediná katolickosrbská osada kulovská, k níž patří 11 vsí a Srby v městě Kulově. Katolické území jest nejryzejší kraj srbský v saské Horní Lužici, což vyplývá i z úřední statistiky a názorně i z mapky statistického úřadu saského.

Synod. evang. církve českobratrské v Praze projednával v úterý a ve středu v červnu 1927 mimo jiné otázky věroučné. Byly přijaty zásady, jak je formuloval ve svém spise prof. dr. Hromádka, věřící protestant moravský z Hodslavic. Bylo usneseno rozšířiti Hromádkův spis mezi všechny údy církve. Dr. Zwener z Kahýry vyzýval synod, aby vyslal misionáře mezi mohamedánské Slovany na Balikáně; jichž jsou skoro 2 miliony.

V ideí výchovné má náš katolicismus světové obzory.

Zmínky zasluhuje pohled do minulosti na horlivou práci vykonanou pro unií.

Devatenácté stol., bohaté na cyrilometodějská jubilea, našlo v Sušilovi nadšeného jich připravovatele. Horlivě přednášel o ideí cyrilometodějské v Jednotě sv. Klimenta, jak se zvala tehdy Ústřední jednota katolická, navázal styky s rus-

krým konvertitou P. Martinovem S. J., byl neúnavným rádcem mladým cyrilometodějským pracovníkům, k nimž čítáme J. Bílého, B. Sylvu-Taroucca, B. M. Kuldu, Matěje a Tomáše Procházku, Frant. Škorpička, Ign. Wurma, Soukupa a j.

23. července 1850 byl položen základ Dědictví sv. Cyrila a Metoděje a Sušil zvolen jeho starostou. Dědictví již za deset let rozšířilo na 400.000 svazků dobré četby. Prvním podílem byl Štalcův Život sv. Cyrila a Metoděje. Za podpory Dědictví vydával r. 1852 Jiří Flota na Slovensku katolický časopis »Cyril a Metod«. Sušil chtěl tak přispěti k záchraně jednoty spisovného jazyka, kterému přál i slavný biskup báňsko-bystřický Moyzes. V brněnském »Hlasu«, kterému Sušil získával podporovatele a odběratele, byly pravidelně uveřejňovány zprávy o obnově svatyně velehradské a přípravách na rok 1863. Tak zase tisíce katolíků putovalo na hrob Metodův. Rozkvět Velehradu byla sv. tužba Sušilova srdce, umie sjednocení Slovanů s církví katolickou veliký jeho sen. Proto vybízel k modlitbě za dšlo sjednocení a doporučoval Bratrstvo Cyrila a Metoděje r. 1875 v Brně založené.

Když se přiblížil rok 1863, a slavnost tisícého výročí příchodu věrozvěstů na Moravu stala se slavností celého národa, byl Sušil, jak v listu P. Martinovi doznává, nejšťastnější. Zúčastnil se církevní oslavy na Velehradě i národní v Brně, které dne 25. srpna vívalo národní vůdce Palackého a Riegra a tisíce hostů ze všech krajů slovenských, pěvecké spolky ze všech českých měst s pražským »Hlaholem« a brněnskou »Besedou« v čele. Když Sušil po zahájení sloužil u Minoritů slavnou mši sv., byly i blízké ulice věřícími naplněny. Ještě dopoledne položili zastupcové Slovanů věnce na rov nezapomenutel-

ného slavisty Dobrovského. Odpoledne tisícové zástupy naslouchaly v sadech lužaneckých slavnostnímu proslovu a po něm velkolepému koncertu s průvodem hudby od mistra P. Křížkovského. Úchvatně působila zvláště apostrofa na sv. apoštoly. Sušil stál nedaleko koncertního altánu k slzám dojat. Dojmy účastníků byly mohutné, povznášející.

I protestanté čeští i němečtí si začínají unie všimati, ale chtějí nanejvýše jakýsi »spolek církví«.

Než tu musíme poukázat na to, že takový spolek není ani zdaleka tou jedinou církví, jak ji chtěl Kristus. On chtěl od své církve, aby byla dogmaticky, hierarchicky a sakramentálně nerozštěpena a to po celém světě a po všechny doby. Církev má býti sociálním výrazem spojení Boha s člověkem a člověka s Bohem. Ale jak jest Bůh pouze jediný, tak může býti pouze jediná církev, která má vždy tutéž vládu.

Povšimnutí a studia zaslouží si 2 knihy: Brunhes »Christianisme et Catholicisme« a »Soustavná věrouka« od Fr. Žáka. Obě přihlížejí k odchýlným názorům církve řecko-ruské. Na příští kongres třeba pozvati i profesory fakult pravoslavných a vůdčí osobnosti.

Třeba vyjasňovati předsudky klidně, vědecky.

Třeba theologicko-historických kolokvií.

Rok jubilejní — 1927 — zase ukázal, jaká sjednocující síla je v ideí cyrilometodějské. — 120.000 poutníků za jeden den 5. července na Velehradě mluví až příliš jasně. Ideou cyrilometodějskou lid náš se probouzí nábožensky-mravně, národně i kulturně. Jí se základy republiky upevňují, jí se všechny vrstvy lidu sbratřují a ztmelují. Jí se Slovanstvo dovede vzchopit k činům světodějným. V ní je zápalná síla nejvyššího idealismu. Komunisté naši se dnes do-

volávají vnitřní souvislosti s revolucí husitskou. Proto ne Tábor, ale Velehrad jen může být naším programem. Tábor bořil, Velehrad tvořil. Tábor sil vášeň, Velehrad lásku. Tábor značí boj, Velehrad práci. Velehrad znamená kulturu a civilizaci, Tábor její zánik. Tábor znamená násilí, Velehrad svobodu. Národe český! Kterou cestou máš jít, vidíš jasně. Východ věří implícite (včetně) mnohému, čemu Západ učí explicitě (výslovně). Unie nevykoná se ani v Římě ani na Velehradě, ani jinde na slavných sjezdech, nýbrž v Rusku, v Jugoslavii, na Východě. Tam nutno jít, tam třeba práce. Méně učenců, více apoštolů třeba! Více sympatií, více porozumění. Stejná je víra tu i tam, neboť bludy a omyly dogmatické nebyly oficiálně na Východě vyhlášeny. Třeba vytvořit »ducha bratrské lásky«, překlenouti věky, nechat spat spory historické, nemluvit o příčinách schismatu, nýbrž víc o ritu a pravé zbožnosti. I unionisté jako pedagogové mají nastoupiti cestu spíše evolucioní, jak se církev od počátku vyvíjela z prvků daných Božským zakladatelem, jenž ji vybavil právy a mocí, poslal ji do světa, aby jej učila i řídila, modlila se i pracovala, duchovní i hmotné úkoly plnila, v jeden svět celý zorganizovala. Za tím účelem jí dal řád a autoritu, jež by proti bludům zakročovala, pravdu vysvětlovala, všecek sociální a politický život pokřestanila a tak nejkrásnější květy čistoty i zbožnosti v duchovním životě vydávala.

Konversní hnutí se jeví ve východních částech Polska a Anglii. V Polsku je to klášter Alberty — je střediskem sblížovací a sjednocovací práce. Též v Cařihradě a v Řecku hnutí unionistické proniká. Snaha Pia XII. a Velehradu má tedy ovoce. Též v Jugoslavii, Bulharsku i Rumunsku je přátelský sklon ke katolictví. V Turecku teď

prohlášená svoboda náboženská nebude bez účinku pro unii. Velký význam pro Unii mají Poláci, ať již negativně nebo pozitivně. Dnes to chápou a založili list »Kitiež«, jenž má šířit katolicismus mezi Rusy. Správně napsal Czarnecki do Našince dne 27. července 1927, že třeba též usilovati o »českopolský soulad« a ten nastane pouze na ideovém podkladě.

Totéž platí o unii. Vítězství unie je vítězstvím Slovanstva, neboť Velehradem obnovuje se rozmach ducha slovanského. Velehrad znovu shromažďuje šiky slovanské a Řím mu žehná jako za dnů Cyrila a Metoda.

Je dobře ve shonu doby a záplavě hesel a frází právě před tváří mládeže připomenouti si, na jakém základě náš národ stojí a kam sahají naše kořeny. Tak jako nelze vytrhnout z kořenů a přesadit starý strom, tak také národ, tisíciletou křesťanskou kulturou nelze postavit na jiné základy, než na kterých od nepaměti stojí. Kdo sahá na cyrilometodějské kořeny a základy našeho národního bytí, ten sahá národu na sám život.

V době, kdy programem národa byl Velehrad, vládl národ nejen sám sobě, nýbrž ovládl i svoje sousedství. V době, kdy národ od Velehradu se obrátil jinam, rozpadl se uvnitř a pozbyl samostatnosti. Velehrad je náš program! To znamená, že stojíme neochvějně za křesťanskou kulturou a státní a národní samostatností vybudované na této křesťanské kultuře, která národu dala mravní a sociální sklad a řád, především mu dala onu rodinu, ony požehnané chaloupky, ze kterých vyšli naši národní buditelé a osvoboditelé.

Abychom se účinněji sblížili s pravoslavnými, budou se muset na kongresech probírat otázky všeobecně zajímaví a více užívat ruštiny a zavést menší důvěrnější schůzky pracovníků katolických a pravoslavných.

Idea cyrilometodějská je symbolem a vexillem unie — pravil na konci V. kongresu velehradského arcib. Šeptický. Schisma se nezrodilo z hledání pravdy, ale z lidských vášní. Nyní touží Východ po jednotě. Třeba mu pomoci pokusy, obětmi, vzájemným poznáním, teologií a charitou. Lid východu ví, že náboženství katolické je lepší, ale bojí se trestů své církve, domnělé národní zrady. Veliké trpělivé lásky tu třeba. Pravoslavní často volají k smrti kněze katolického a to nejlepší důkaz naší pravosti a jistoty.

Dne 2.—10. října 1927 konán na podnět katol. akademiků polských unionistický týden ve Varšavě. Zdůrazněno tu, že církev katolická má jasný, jednotný názor na svět a společnost a universální charakter. Petr Čadajev (zemř. 1856) vycítil, že kultura východní spočívá na náboženství, ale radil neuzavíratí se kultuře západní. Dostojevskij však byl proti Západu, až Solovjev zase objevil i světlé stránky a neschválil jednostrannost Východu. Rus žije buď v náboženském radikalismu nebo primitivismu. Nezná střední cesty. Kristus mosaik je Kristus oslavený (Pankratos), vládnoucí. Idea Krista Krále, již vyzvedl Pius XI., se tomu přibližuje. Intelligence má jíti v čele unionismu. Světem jde vánek aspoň snahy po dorozumění. Tak v Heidelbergu konán evropský kongres 20. října 1927 »Svazu pro kulturně-historickou součinnost«. Francouzský profesor Thiébaudet odsoudil historický determinismus, učící, že se vše děje nutně, a německý profesor Gibl mluvil o »dějinách jako o uskutečnění idey«. Idea unionismu má půdu připravovanou.

Hledají-li se dnes základní myšlenky, jež charakterisují křesťanství na rozdíl od kultur a kultů východních, hledáme-li dnes společný podklad evropské kultury, protože cítíme, jak je

ohrožena po strašlivých zkušenostech světové války, tu mezi základními ideami, které oplodnily společnou kulturu, bude na prvním místě kult mariánský.

Tento na Rusku je velmi vroucí a proto jím i u nás třeba duchovní život pozvednouti, abychom se na unii s Východem připravili.

K cíli unie pracují nyní horlivě belgičtí benediktini z Amay-sur-Meuse. Vydávají svůj časopis »Irenikon« (Bulletin mensuel des moines de l'union des églises), který se podobá publikacím velehradským a apoštolátním našim. Ruští exulanti v Německu cennými příspěvky osvětlili východní poměry v knize »Christi Reich in Osten«. Z nich zvláště Arsenie s vřelou láskou líčí východní církev, »osířelé svaté město«, v níž přece křesťanská síla víry a naděje, pokání a smíru, askese a radosti, pokory a lásky trvá; v ní dosud tisíce a tisíce věřících s křížem mučednickým, trnovou korunou vyznavačů životem k smrti krvavě krácejí.

V Německu Barth ve spise »Wort Gottes und die Theologie« a Gogartenova »Illusionen« snaží se očistiti protestantismus od všech vlivů světských. Při zdůvodnění víry tryská zároveň těmto autorům z nitra mooná touha po křesťanské jednotě, katolicitě. Po významném kongresu štokholmském opět ozval se jeho inspirující duch N. Söderblom svým spisem »Einigung der Christenheit« s R. H. Wallanem. Z těchto snah však se zračí, jaké ohromné překážky staví se dosud nepřátelsky právě katolicitě.

Nedávno konala sjezd protestantská církevní Unie pro mír, resp. její balkánská sekce, jež zasedala v Sofii. Tato instituce se zabývá soustavně problémy balkánskými se stanoviska protestantského. (Je v tom značné nebezpečí pro naši práci unionistickou.)

Podle novinářských referátů pracuje tato sekce na zjištění a zmírnění morálních příčin nedorozumění a rozporů mezi balkánskými národy. V resolucích vyzývá Unie k mezinárodnímu přátelství a vyzývá své sekce, aby provozovaly mírové snahy a prostředky a zpravovaly generální sekretariát o opatřeních, jichž se uchopily. Zvláštní důraz klade se na práci pomocí náboženského, sociálního, hospodářského a politického tisku v duchu křesťanském a zdůrazňováním obtěžujících momentů v historii soužití balkánských států.

Encyklika Pia XII. »O sjednocení« v čas ozřejmila pravé stanovisko k unii, jež nutně žádá uznání jednoho zjeveného náboženství a jedné, nejvyšší hlavy a zavrhuje smlouvání. Ještě moc neznalosti a osobní zájmovosti je u některých hierarchů ritu řecko východního.

V Rusku je dnes asi 1,600.000 katolíků. V naší českoslov. republice je asi 72.700 pravoslavných. Od roku 1054 neměli pravoslavní ani jednoho všeobecného církevního koncilu. Katolíci obřadu řecko-slov. mají tři druhy řeholí: Sv. Basíliá, sv. Teodora a Studity a řeholnice sv. Basíliá. Pius XI. poslal pro hladovějící Rusy přes 100 milionů lir a nařídil v alokuci 18. prosince 1924, aby se šířily památky liturgie slovanské a v seminářích probíraly se rity východu. Ruští učenci: Bardajev, Trubeckoj a Arsenjev odsoudili pravoslavné hanopisy proti katolictví. (Put, Paříž VI.) Glubokovskij a Pogodin psali povrchně a nerozvázně.

My si musíme však též uvědomiti, že dnes v otázce unie nejde jen o primát římského papeže a o vycházení Ducha sv. i ze Syna, nýbrž že dnes ruská theologie je již plna různých klamných názorů, jež bude třeba vyjasniti. Jak velmi se zklamal Dostojevski myslé, že Rus pronese

slovo proti socialismu. Zatím dnes jediná církev se jeví schopnou uskutečnití všesvětové sjednocení, zavést společenský řád míru a bratrství.

Jako revoluce plodí revoluci, tak schisma plodí schisma. Jako protestantismus je rozštěpen na sta sekt, tak i pravosláví. Rostou tu sekty jako houby po dešti, vznikají a hynou, mění víru, mění zřízení, mění představené. Bez nejvyšší hlavy tělo se rozpadá a proto jediná církev římská může křesťanstvo sjednotit. Jen ona může vyslovit slovo všelidské harmonie a shody všech národů.

Nyní, jak sděluje Polska katolická agentura prasova, vznikla benediktinská kolej pro východní unionistické misionáře, jako v Belgii i v Německu, v Porýní. Bohužel neudává korespondence místo. Benediktini za pomoci porýnského katolického tisku obrátili se k německé gymnasijské mládeži a pak k jinochům z tříd řemeslných a dělnických, aby vstoupili do jejich řad, cítili-li povolání řeholní a misionářské. Klášter má seminář, jehož chovanci budou navštěvovati gymnasium v blízkém městě.

Pěkné myšlenky o Rusku pronáší Mikuláš Berďajev v »Úvahách o ruské revoluci«. »Revoluce je ďábelská, ale je také z Prozřetelnosti Boží. Revolucionáři se vyhladí sami. Positivní výsledek revoluce je: hlubší pojetí náboženské a duchovní renaissance. Církev bude vyproštěna z moci státní. V ruské emigraci je mládež nakloněna k heroismu. Národ nesvolí, aby chyby komunistické byly nahrazeny ctnostmi buržoasními. Není návratu ani k socialismu, ani k monarchii. Našli se však mladí lidé bez mravní úzkostливosti, mající zálibu v moci. Rus prochází obdobím demoralisace, z níž se pozvedne s nesnází. Ale pronásledováním zesílí křesťanský život. Křesťanství je náboženstvím ukřižované

Pravdy. Cit a náboženské pojetí nabývají v Rusku bloubky. Intelektuálové se obracejí k náboženství. Budoucnost Ruska závisí na víře. Bolševici jsou strašně bezmocní. Rekonescence je zdilouhavá, ale organická. Křesťanství se vrací ve stav před Konstantinem; musí znova podniknouti výboj světa. Neukáží-li křesťané nyní co největší aktivitu a napětí mravního ducha, atheismus komunistický povládne světem.

V Rusku se, žel, objevilo »hnutí jevrasijské«, jež vede prof. Karsavin. Přenáší zájmy Ruska do Asie. Přibývá sekt! Na př. v Rize se připravuje 300 metodistických kazatelů pro Rus a proti tomu pouze 4 katoličtí seminaristé v Lille. Katolické hnutí však přece postupuje. Katolická církev musí převzít iniciativu. Kláštery belgické přijímají na léto, Vánoce a Velikonoce 2—3 ruské studenty. Na Rus musí charita naše, neboť tam žije hrůzný počet opuštěných dětí. I církve jako celek musejí o sjednocení usilovati.

Pozoruhodný je článek Szeptického v »Našinci« ze dne 20. července 1927:

Je možno si představit církve Kristovu jako právní společnost se vším, co ke kostře této společnosti nutně patří, a vše ostatní, co nepatří k vnější a sociální stránce, odsunouti. Ale je možno také patřit na církve s opačné strany, postaviti totiž napřed posvěcující milost, která spojuje všechny údy tohoto tělesa s Kristem a vzájemně mezi sebou, a všechno ostatní, co je vnější a časové, považovati za vedlejší. Obě tato hlediska jsou v totálním pojmu církve zahrnuta, jedno bez druhého by bylo neúplným. Zapření jednoho druhým bylo by omylem.

Když my, katolíci, mluvíme o církvi nebo na církve myslíme, pak se nám jedná obyčejně o

tu část církve, kterou nazýváme církev »bojující«. Je tu snaha zdůrazňovati více vnější, sociální stránku církve, především hlavní linii budovy, její velkou pevnost a základ této jednoty, totiž prvenství římského papeže. Křesťané 10. století znali také tento pojem, než byli daleci toho tak na věc patřiti jako my dnes. Tyto velikolepé linie z dneška byly ještě zpola zahašeny. Bylo třeba tisíciletého vývoje, aby se dospělo k definicím vatikánského sněmu.

Čím více dávají požadavky života a potřeby doby vynikati vnější a sociální stránce, je pojem církve, jako Kristem posvěcené a s ním ve spojení žijící nevěsty, zahašován a stavěn jaksi do pozadí. A to nám pravoslavní často vyčítají.

Jejich Věřím je našim; věří totéž, co my. Ale hlediska a pojmy naše jsou různé. Dalo by se říci, že katolíci hledí spíše na velikost církve, na počet věřících, kdežto pravoslavní vidí její hloubku, jakost jejích údů. Tyto pojmy jsou jako dvě přímky protínající se v pravém úhlu. Katolíci vidí vodorovnou, jež leží na povrchu země, pravoslavní kolmou, která jde do hloubky a nebe se zemí spojuje.

Mluví-li katolík o nedostatku organizace a o vnitřních bojích odloučených církví, tu nepřesvědčí tyto historické důvody pravoslavného. Pro něho má málo významu vnější, sociální, kvantitativní postavení církve. Důležitější je mu hloubka křesťanského citu. Jedna duše může mít podle náhledu pravoslavných před očima Božíma stokrát větší cenu než mnoho jiných duší.

Jinou obtíž jest otázka mravouky. Pro nás katolíky jest morální bohověda pasivní disciplinou, která pojednává o povinnostech křesťana. Naše přesnost a rozlišování v tomto oboru

už postačí, aby rozladily naše odloučené bratry. To je »kasuistika«, která s evangeliem Kristovým nemá ničeho společného.

Křesťanská etika by musela jednati o lásce Boží, o modlitbě, o mystické hloubce života, o povznesení duše k Bohu. Morálka v západním smyslu skoro vůbec na východě jako zvláštní disciplína neexistuje. Málo se na ni dbá a ponechává se úplně snaze a dobré vůli jednotlivců.

Nápadný jest pasivní charakter, trpný ráz východu při srovnání s činností západu. Tento charakteristický rozdíl se jeví skoro ve všech oborech křesťanského života. Pro východana pozůstává svatost skoro výlučně v úplném útěku před světem; pouze anachoreti, poustevníci, mlčenlivci odpovídají zcela východnímu pojmu svatosti. Východan má málo porozumění pro činnou svatost apoštola, nebo je mu tato tak řídkou výjimkou, že nemůže býti normou svatosti pro všechny křesťany. Z toho vyplývá také jeho názor na modlitbu, která je spíše rozjímavým poustevníkem, než modlitbou západního křesťana, jenž hledá u Boha sílu pro každodenní životní boje.

NĚKOLIK MYŠLENEK CYRILOMETODĚJSKÝCH

My Čechové a Moravané jsme byli kdysi pořítkem mezi Východem a Západem. Dnes úkol náš se obrátil: dnes máme býti mostem mezi Západem a Východem. Abychom se však stali k tomu schopnými, musíme předně v sobě, v našem lidu, ideu cyrilometodějskou vkořeniti. Proto nutno lidu vysvětlovati obsah idey cyrilometodějské: pokřesťanění vnitřní, jednotu víry, spojení s Římem a všeslovanskou vzájemnost. Lid musí býti přesvědčen, že víra cyrilometodějská

je víra našich otců. »Ti jsou otcové naši«, dí o sv. Cyrilu a Metodě náš Koubek. Sv. Cyril a Metod mají pro nás význam: náboženský, mravní, kulturní, národní a sociální. O prvním a druhém lze mluvit hlavně v kázání, o dalších lépe v proslovedch veřejných na akademických a veřejných oslavách. Sv. Cyril a Metod nám dali klíč k bráně věd: písmo, dali nám první školy, písně, umění, bibli, chrámy, relikviáře a obrazy. V jejich šlépějích pokračovali: sv. Václav, Vojtěch, Prokop a Karel IV. Jejich slovanská liturgie zachránila Srby, Bulhary a Rusíny naše, nám zachránila neodvislost od Němců i Řeků. Žel, že papežové Hadrián III. a Jan VIII. v této věci nás líp pochopili než my sami sebe. Sv. Cyril a Metod jsou našimi prvními národními buditeli.

Zdůrazňovati musíme, že idea cyrilometodějská je idea katolická. Církev československá si zcela neprávem sv. bratry přisvojuje. Sv. Metod dvakrát šel do Říma k papeži. Jeho primátu se podrobili sv. Cyril i Metod. Katolictví přečkalo bludy, sekty a filosofické systémy. »Katolictví je nejčistší typ křesťanství«, dí srbský »Politički Glasnik«. I husité: Václav z Dubé, Jiřík z Pőděbrad, Rokycana, Lauda, Šimon z Tišnova se s katolickou církví nakonec smířili. Nesčetní konvertité se dnes do ní vracejí. Ona září jako maják dnešnímu zmítanému světu. Ona jediná stojí pevně. Ve víře cyrilometodějské musejí matky své děti vychovávat. Sv. Cyril, vzor mládeže, svou čistotou, obětavostí, pilností, moudrostí, idealismem, sv. Metod je vzor mužů svou statečností, pracovitostí, aktivitou. Sv. Cyril je první slovanský mystik.

Dnes vhodno vytýčiti i sociální význam slovanských bratří. Oni jsou první slovanští křesťanští sociáři, obhájei svobody, práva, lidskosti,

demokracie, lidu i církve a ženy. Oni rušili otroctví, polygamii, nesli všude světlo, hájili utiskované, napomínali pány a boháče.

Účinná podpora a propaganda Apoštolátu musí býti podniknuta. Apoštolát obětoval již tisíce na slovanské účely. My Čechové máme největší možnost, schopnost a povinnost o sjednocení Východu ve víře pracovati. Jsme s pravoslavnými spojeni páskou kmenovou. Sv. Cyril a Metod jsou světci jejich i našimi. Mezi nimi a námi je nepřetržitá tradice styků. My máme Rusiny v naší republice a právě oni jsou nejlepší průkopníci sjednocení. To se může nejlíp uskutečňovati modlitbou, činnou láskou, vzájemným poznáváním, Eucharistií, úctou mariánskou, liturgií a mystikou. Do ruštiny a srbštiny by se měly přeložiti naši mystikové: Bonaventura, Bernard, Gertruda a jiní. Můžeme se též dovolávat styčných pravd z liturgie pravoslavné a z její historie. Na příklad v nešporách církve pravoslavné dne 2. ledna se nazývá papež Silvestr »neomylným« sloupem. Též »soudstatnost« Nejsvětější Trojice je v tamní liturgii zřejmě vyznána a tím vlastně přiznáno vycházení Ducha sv. i ze Syna. Na Krymě jsou chrámy a kláštery zasvěceny sv. papežům, Klimentu a Martinovi, Pius XII. zván od hladovických Rusů »otcem všech křesťanů«. Neposkrbné Početí Panny Marie svěceno na Rusi až do 17. století. Kyjev se vlastně trvale odštěpil od hlavy církve až v 16. století. Největší ruský filosof Solovjev se stal katolíkem. Podobně učenci Gagarin, Dabuč a jiní a vyslanec Andrejev. Vycházení Ducha sv. ze Syna se věřilo na Rusi ještě ve 12. století od některých biskupů.

Jen Ruskem lze proniknouti do Asie.

V Americe utvořil se zvláštní výbor, jehož ústředí newyorské (Broadway 1133) rozsáhlou

propagandou tiskovou připravilo a svolalo »světovou konferenci pro víru a řád« (World Conference of Faith and Order) na počátek loňského srpna (od 3. do 21. srpna) do švýcarského města Lausanne.

Podle toho, v čem hledají společnou základnu sjednocovací snahy protestantské, možno je rozdělit na dva směry. Zástupci levice pokládají za nemožno, aby se dohodli na společném vyznání víry (credo) nejrůznější sekty protestantské, tolik sobě odporující ve své věrouce. Ba, takové sjednocení považovali by oni i za škodlivé pro ducha protestantské »svobody« náboženské. Chtějí se tedy spokojit pouze jakousi jednotou praktického života křesťanského. K této levici protestantských unionistů se kloní ovšem i nejmodernější proudy racionalistů (u nás bychom mohli říci hlasatelů »humanity«), jimž z celého křesťanství zbyly už jenom pouhé názvy, a kteří by se spokojili s nejmenší měrou křesťanské mravouky (snad v rozsahu naší »občanské nauky«). Jejich heslem je: Život a dílo (Life and Work). Tímto směrem nesly se porady sjezdu štockholmského (roku 1925).

Druhý směr unionistů protestantských — jakási pravice, vychází z přesvědčení, že k jednotě »života a díla«, k jednotě praktického křesťanství není možno dojíti bez dosažení jednoty »víry a řádu« (Faith and Order). V tom heslu svolána byla loňská konference lausanská, které se účastnilo na 90 sekt z různých zemí. K jednání sjezdov. předloženo bylo 7 témat. 1. Touha po jednotě. 2. Světové poselství církve — evangelium. 3. Povaha církve. 4. Církevní společné vyznání víry. 5. Služebník církve. 6. Svátosti. 7. Jednota křesťanství a její vztah k stávajícím církvím. Referát sjezdový vydán ve třech řečích: anglicky, francouzsky a německy. Konfe-

rence lausanské účastnili se také zástupci pravoslavné církve (varšavský metropolita Dionysius a prof. dr. Ník. Glubokovskij ze Sofie); z českých zástupců referoval dr. Žilka (prot.) »o služebních církve«. Ačkoliv hlavní schůzi předcházela celá řada přípravných porad, byl na ní vlastně jen sebrán »materiál«, který bude rozeslán zase k dobrozdání jednotlivým »církvím«, aby sloužil za předmět příštího sjezdu.

Byla-li přede dvěma lety účast pravoslavných ve Štockholmě spíše jen pasivní, ohlašovaly zprávy z Laussane, že profesoru dr. Glubokovskému, učenému biblistovi, byl přidělen referát o »otázce« evangelia, jakožto světového poselství církve«. A také v komisích uplatňovali zástupci pravoslavi svoje pevné věřící stanovisko. Tak v komisi pro křesťanský kult trvali na jedině správném a platném podkladě hierarchického řízení církve, totiž na apoštolské posloupnosti biskupů. Tím ovšem octlí se v rozporu s názory většiny zástupců protestantských.

Episkopální církev chtěla sjednotiti všechny církve na základech anglikanismu, domnívaje se, že ona jest nejlepší půdou, na které by se všechny mohly sejíti. Konference však ukázala něco úplně odlišného. Skupina anglikánských zástupců předložila návrh: »Buď se jednota uskuteční prostřednictvím episkopátu s apoštolským následnictvím, nebo se vůbec neuskuteční«. Proti tomu prohlásil jeden anglikánský biskup: »V tom případě dokáži, dovolává se historie, že v Anglii není apoštolské posloupnosti.«

Tyto dva směry v protestantských církvích, modernismus a tradicionalismus musejí státi proti sobě vždy, tedy i na kongresu. To bylo patrné také již při dřívějších poradách (v Ženevě roku 1920). Každý směr tradicionalismu vyslovoval se v Lausanne r. 1927 sice rozdílně

o určitém credu, ale každé se stavělo proti náhledům modernistů. Ruský arcibiskup z Kyjeva pravil, že jedině možný způsob unie je dogmatický. Ten však předpokládá určité credo, které by vyznávali všichni věřící. Také metropolita z Nubie dokazuje v listě patriarchovi alexandrijskému nutnost unie jen na základě učení.

NÁBOŽENSKÉ POMĚRY V RUSKU

Chceme-li mít jasný obraz náboženského života v Rusku, musíme si nejdříve uvědomiti, že nelze už více mluvit o jednotné církvi ruské. Od koncilu v Moskvě v květnu 1923, který sesadil bývalého patriarchu Tychona, schisma vzniklo úplně do lůna bývalé pravoslavné církve ruské. Než už před r. 1923 bylo několik rozkolů, a povstala celá řada malých církví, t. zv. »rudých«, které však neměly dlouhého trvání. Nemluví se už více o »církvi staroapostolské«, nebo o »církvi svobodné pracujících« a také »církvev živá« založená r. 1922, dokonává pod vedením Vladimíra Krasnického. »Církev obrození« měla ještě koncil v Moskvě v říjnu 1925 a její zakladatel a vůdce, bývalý biskup Antonín, pravý typ bolševického preláta, vyhlásil na něm boj všem, kdož nešli pod jeho vůdcovstvím. Než nic to nepomohlo, jeho skupiny zmizely jako sníh na slunci. Dnes na Rusi nepředstavuje už nic.

Koncil v Moskvě v květnu r. 1923, který spojoval zástupce různých skupin reformistických a revolucionářských, kde však poddaní patriarchy Tychona se zdráhali objeviti se, vyústil v majoritu orientovanou čistě vlevo. Tento koncil přijal moskevskou vládu sovětskou i rozlukou církve a státu. Jevil se jako nepřítel zřízení patriarchátu a byl nakloněn k radikálním reformám v disciplíně církevní i v liturgii. Mezi jeho

zásadami byly to zvláště dvě: potlačení závazku celibátu pro biskupy a možnost pro duchovní — vstoupiti po druhé do stavu manželského. Koncil v Moskvě je schválil.

Patriarcha Tychon odsoudil však tento koncil, který pak patriarchu Tychona prohlásil za zbaveného. A nyní se stala věc zajímavá. Papež caribradský, tehdy Řehoř VIII., jako patriarcha rozhodčí prohlásil sněm za platný. Tato morální podpora novotářům hodně prospívala. Pomalu se tyto skupiny organisovaly v jednotný a disciplinovaný celek pod vedením metropolitů Alexandra Vvedenského, který, i^{že} ženat, obdržel 6. května 1923 svěcení biskupské. Nová takto vzniklá církev se nazývá »církev pravoslavného obnovení« (cerkov pravoslavna^{go} obnovlenčes^{tva}) a vydává se za jedinou pravoslavnou církev ruskou. Její přívrženci se nazývají »obnovitelé« (obnovlenci). Nejvyšším rozhodčím čili autoritou je u ní »svatý synod pravoslavné ruské církve«: skládá se z 18 biskupů, potom z kněží a laiků. Tato církev je velikou nepřítelkyní patriarchátu. Vidí v něm jistý způsob t. zv. papismu, který nechtějí uznati za žádnou cenu, neboť odporuje tomu, co oni nazývají odborně »sobornost«, totiž zásada konciliární. K tomu dlužno poznamenati, že tato teorie »sobornosti« spočívá na vnitřním rozporu (kontradikci), neboť přidavné jméno »catholicam« (všeobecnou) z vyznání víry přeložili slovansky »sobornuju«, čímž se chce říci »všeobecnou« i »konciliární«. První překladatelé symbolu dávali tomu slovu smysl »všeobecnou«. U nich je »sobornost« jednou ze známek pravé církve. Proto se také tato církev (kromě názvu »orthodoxní« nazývá též »synodální«.

Přijetí režimu sovětského, forma synodální jakožto nejvyšší zřízení církevní, přístup k epis-

kopátu i kněžím ženatým, svoboda ponechaná duchovním-vdovcům ohledně dalšího sňatku, přijetí nového kalendáře, čtení epistol a evangelia při bohoslužbě v jazyku ruském, přístup do církve jen křesťanům uvědomělým, uznaná nutnost provedení různých reforem v liturgii a v právu kanonickém — to jsou hlavní body, které charakterisují »církvev pravoslavného obnovení«.

Sovětská vláda v Rusku změnila od roku 1924 svůj postup proti církvím a všemu náboženství vůbec. Nejdříve používala násilí. To bylo nahrazeno intelektální propagandou ve škole, dále knihami, brožurami, obrazy, přednáškami. Církvím byla dána násilím legiscace sovětská a potom jim ponechána jakási svoboda. Jejich radostí bylo viděti rivalitu církví povstalých z bývalého pravoslaví z doby carů. Nejvíce těžila z této poloviční svobody a největší aktivitu vyvíjela »církvev pravoslavného obnovení«.

V Petrohradě a v Moskvě otevřela »theologický institut« a »akademii církevní«. Začala také vydávati revue, připomínající bývalý »Církevní věstník« (Cerkovnyj Vjestnik) vydávaný »církvevní akademií« v Petrohradě, která má jméno »Věstník sv. synodu pravoslavné ruské církve« (Vjestnik svjaščennago Sinoda pravoslavnoj rossijskoj Cerkvi). Vychází měsíčně a poskytuje možnost nabýti aspoň některých zpráv o náboženských zjevech a událostech sovětského Ruska.

Tak na př. 12. a 13. číslo z roku 1926 přineslo seznam biskupů »církvev pravoslavného obnovení« s udáním několika dat biografických u každého z nich. Biskupů se čítá 136; z toho je jich činných 119, na odpočinku jest jich 17. Ze všech je 44 ženatých; 49 jsou vdovci, 39 jsou bývalí mnichové; jediný je označen jako žijící v celibátě. Z této statistiky vidíme, že je to cír-

kev s kněžstvem t. zv. »bílým«. Také by se zdálo, že »církev obnovení« dle počtu biskupů se počíná zmenšovati. R. 1925 se počítalo 200 biskupů, dnes je jich v činnosti už jen 119. Než není tomu tak. Zmenšení je vysvětliti tím, že »církev obnovení« v Ukrajině byla uznána za autokefální a proto se více v seznamu nepočítá.

Hierarchie této církve má metropolity, arcibiskupy a biskupy. Všimneme si jmen jednotlivých metropolitů, metropolí nebo provincií církevních.

Nejvýznačnější skupina v »církví pravoslavného obnovení« je ona, která je podřízena přímo autoritě sv. synodu a která zaujímá skoro celé evropské Rusko, vyjímaje Ukrajinu. Má 6 metropolitů, 23 arcibiskupů a 26 biskupů.

Presidentem sv. synodu a metropolitou Leningradu, jakož i provincie severo-západní je Mgr. Benjamin.

Metropolita v Moskvě, ředitel administrační sekce sv. synodu se jmenuje Serafin.

Opravdový vůdce, ba lze říci zakladatel »církev pravoslavného obnovení« je mladý metropolita Alexandr Ivanovič Vvedenskij. Narodil se roku 1889. Je ženat, stal se doktorem theologie, potom knězem, r. 1923 byl vysvěcen na biskupa. Až do jara 1924 spravoval eparchii moskevskou, pak se stal členem sv. synodu a předsedou sekce kulturní. Má titul apologety-evangelisty. Je znamenitým řečníkem.

Ostatní metropolité, podřízení sv. synodu přímo, jsou: voroněžský Kornelij, kazaňský Alexís, nižgorodský H. Pomerancev, taškentský N. M. Fédotov a tulský Nitalij.

Mimo skupinu synodální, zaujímá »církev obnovení« ještě 8 jiných provincií nebo metropolí. Jsou to: sv. synod v Bílé Rusi s metropolitou J. P. Krečetovičem; církevní správa nejzazšího

východu s metropolitou ve Vladivostoku Basilem P. Smielovem; církevní správa na Krymu má 3 biskupy, z nichž jeden mnich s titulem metropolity, jménem Alexis; církevní správa zakavkazská s metropolitou v Baku P. P. Sergievem; církevní správa severozápadní s hlavním arcibiskupem v Archangelsku Michalem J. Tribinem; metropole severního Kavkazu, kde jest metropolitou K. K. Spasskij; metropole sibiřská s metrop. P. F. Blinovem a konečně metropole uralská s hlavním arcibiskupem Nik. N. Ponomarevem v Irbitu.

Zvláštní v této nomenklatuře je časté střídání sídel biskupských. Něco podobného bylo též za vlády carské. Čemu přičítati tento zjev? Bezpochyby bojům s »církví tychonskou«, snad též nespokojenosti lidu, neboť se zdá, že nemá rád biskupů ženatých.

»Církev tychonská« čili »tychonisté« se hlásí k bývalému patriarchu Tychonovi, který zemřel 8. dubna 1925. Od té doby nemá nástupce. Vrchní správu církve vede »strážce trůnu patriarchálního« metropolita Petr F. Poilansky.

Zmínili jsme se, že »církev pravoslavného obnovení« uskutečňuje snahy kléru »bílého«. »Církev tychonská« však představuje bývalou ruskou církev, jak existovala za doby vlády carské s tím rozdílem, že odmítla formu synodální zavedenou Petrem Velikým a že obnovila patriarchát v Moskvě na všeruském koncilu v Moskvě roku 1917. Smtřela se s nynější vládou a zjevně se prohlašuje nesolidární s církví v zahraničí, jejíž mnozí představitelé zůstali věrni dynastii Romanovců a sní o návratu monarchie. »Církví tychonské« se vytýká, že přijímá massy lidí nevzdělaných, bez přesvědčení, jen aby se zvětšil počet příslušníků. To nám také vysvětluje, že velká massa lidu »pravoslavného«, která ne-

propadla oficiálnímu ateismu, zůstala věrna zřízení biskupa-mnichy a to svobodného, t. zv. kléru »černému« a že se nechce podrobiti biskupům ženatým. Přemístění svátků zavedením nového kalendáře a různé nové reformy způsobily by u lidu znepokojení, když je oddán řádům tradičním.

»Církev tychonská« sdružuje pravděpodobně velikou většinu pravoslavných v Rusku. Sovětská vláda ji podezírá ze sympatií k carismu a proto ji pronásleduje. Patriarcha Tychon aktem, který vzbudil překvapení jak v Rusku, tak v cizině, uznal sovětskou vládu a prohlásil indiferentnost v jakékoliv akci politické (červen r. 1923). Než bolševici dále ji pronásledují a když se to neděje násilně, je to pro passivní odpor lidu. Po smrti patriarchy Tychona (8. dubna r. 1925) přešla správa církve do rukou metropolity Petra Polianského, který byl však v prosinci 1925 uvězněn a jeho moc dána metropolitovi z Nižního Novgorodu, S. Starogrodskému, který zůstal ve své diecési. Ke konci roku 1926 byl dán též do vězení, jeho různé nástupce metrop. Josefa z Leningradu, Kornelia a Tadeáše stihl týž osud. V březnu 1927 vykonával tento úřad arcibiskup Serafin.

Než »církev tychonská« sama není jednotná. Část prelátů, nepřátelská osobní vládě jednoho, utvořila »nejvyšší radu církevní« k řízení církve. Koncil projektovaný na podzim r. 1926, který měl rozhodnouti o nástupci Tychona, nemohl se sejít a tím se rozpory zvětšily. Tento sbor se dostal do sporu s různými správci patriarchátu a zdá se, že se nevzdá svých funkcí, jež si usurpoval.

Od smrti patriarchy Tychona (8. dubna 1925) nepodařilo se dosud této církvi zvoliti nového patriarchu. Svědčí to o mejjednotnosti. Mluví se

u nich o dvou stranách, proti sobě stojících. V čele jedné stojí arcibiskup Řehoř, předseda »nejvyšší rady církevní«, jmenovaný provisorně 22. prosince 1925. Jsou to »grigorievci«. V čele druhé strany stojí metropolita z Nižního Novgorodu Serg. Starogrodskij. Jsou to »sergievci«. Metropolitu Sergieva dlužno považovati dnes za skutečného vůdce »církve tychonské«.

Patriarcha cařihradský a arcibiskup sinajský uznali »církve pravoslavného obnovení«. Přes to »církve tychonská« dále vzpomínala patriarchů východních při svých veřejných bohoslužbách. Když však patriarcha Damien z Jerusálema vstoupil ve spojení s »církví obnovení« — vzbudilo to u nich veliké pobouření a hněv. Metropolita tychonský Josef z Leningradu poslal obcím cirkulář, jímž zakázal jmenovati patriarchy východní při bohoslužbách. V určitých kruzích na levo orientovaných byl tento zákaz špatně přijat. Potom ponechal metropolita Josef otázku orthodoxie východních patriarchů rozhodnutí věřících, takže je mohou jmenovati anebo nemusejí. Metropolita Josef opustil po té Leningrad, ustanoviv zástupcem svým biskupa Gabriele. Této situace využítkovala »církve pravoslavného obnovení« a získala si dvě farnosti i s kněžstvem. V Moskvě »tychonisté« rovněž vzpomínali patriarchů svých při obřadech. To je však veliký úspěch pro »církve obnovení«. Tato totiž dala souhlas k tomu, aby církve řecké na území sovětského Ruska vzpomínaly v modlitbách patriarchy cařihradského Basila III. Mnozí správcové duchovní však z toho vyvozovali, nejen se vymknouti ze zákondárství sovětského ohledně jmění církevního, nýbrž hleděli přerušiti styky s »církví obnovení« a postavili se k »církvi tychonské«. Než zástupce patriarchy cařihradského a arcibiskupa sinajské-

ho, archimandrita Basil Dimopolus, zaslal obcím řeckým list, kde jim klade na srdce, aby se podířily a uznávaly vládu sovětskou a rovněž aby nepřetrhávaly styků s »církví pravoslavného obnovení« a nestavěly se po bok »starocírkevníkům« (míní tím »církve tychonskou«), jichž politické stanovisko je známé.

Poměr jejich není mnoho přátelský. »Obnovitelé« nazývají »církve tychonskou« slovem »Tychonovščina«. »Tychonovci« jsou nazýváni též »starocírkevníci«. Zacházejí s obnoviteli jako s rozkolníky. To znamená, že světl znovu kostel jimi posvěcený, opakuji křest, břmování, svěcení kněžské, podrobují duchovní z »církve obnovení« veřejnému pokání. »Církev obnovení« ovšem energicky protestuje a prohlašuje, že je právě tak otrhodoxní jako »církve tychonská«. Touží po jednotě obojí hierarchie, avšak pokusy několikrát učiněné byly odmítnuty.

Princip národnostní v náboženském životě uplatňovaný dal podnět ke vzniku třetí význačné církve. Je to t. zv. »církve pravoslavná všeukrajinská«. Skládá se z věřících velikého území Ukrajiny, kde se čítá nejméně 30 miliónů obyvatelů. Tato církev vznikla zvláštním způsobem roku 1921 na všeukrajinském koncilu v katedrále Boží Moudrosti v Kijevě. Základ její je reformní, presbyteriánský a demokratický. Silně připomíná »církve obrození«. Prvním jejím biskupem stal se Vasil Lipkiovskij, který obdržel svěcení biskupské 23. října 1921 vkládáním rukou 30 kněží a laiků koncilu přítomných. Byl to způsob zavržený theologií i veškerou tradicí církevní. Nazvali proto tuto církev »církví samosvěcených«. Než to nezabránilo pranic jejímu rozšíření, neboť zdůrazňuje prvek nacionální. Prohlašuje se za orthodoxní; odvolává se k sedmi církevním sněmům, jichž zákony se

však neřídí; přijala manželství biskupů, další sňatek duchovních, užívá jazyka ukrajinského v liturgii a svěřila význačné místo laikům v záležitostech církevních. Tato zajímavá církev měla v roce 1923 25 biskupů a 3000 farností.

Než 20. října 1925 nastalo v jejím lůně schisma, neboť když se objevil pravý biskup jménem Tarnovskí, strhl dosti značný počet za sebou.

Ba v téže době koncil »církev obnovení« v Moskvě uznal autonomii »církev ukrajinské«, jejíž representanti jsou nakloněni zásadám »církev obnovení«. Tato církev má budoucnost. V lednu 1926 měla 2 metropolity, 9 arcibiskupů a 24 biskupů. Z prelátů jen 3 jsou ženatí.

»Tychonovci« jsou příliš konservativní a pohodlní, aby hleděli někoho získati v tomto území, kde největší silou je cit nacionální. Když Ukrajina nemohla obdržeti neodvislost politickou, chce mít aspoň náboženskou. Rozluka církve a státu posloužila jejich plánu. Sověty to poznaly příliš pozdě a nepodařilo se jim překaziti zřízení této nacionální církve.

Kromě »církev tychonské«, »církev pravoslavného obnovení« a »církev všeukrajinské« jsou v Rusku ještě dvě jiné církve episkopální s platným svěcením. Je to »církev starověrců« z roku 1864 a jiná »církev starověrců«, která povstala později. Když totiž v 17. století patriarcha Mikon zaváděl různé reformy liturgické, mnozí se od oficiální církve odloučili. Říkalo se jim »raskolníci«. Z nich pak povstaly »církev starověrců«.

Dlužno se ještě zmíniti o »církví vystěhovalců« z Ruska, jichž se počítá asi 2 miliony. Jejich kanonické postavení je nejasné a jednoty u nich vůbec není. Na synodě v Karlovcích, roku 1921 pod metropolit. A. Chrapovickým prohlásila se loyální s vládou Romanovců. Jinak ta-

to církve v emigraci ve věcech víry, liturgii a disciplíny je v soublasu s »církví tychonskou«: Než patriarcha Tychon svým testamentem desauvoval její kredo politické.

Ve skutečnosti nelze mluvit o jedné církvi v emigraci ruské, neboť fakticky jsou ve vývoji tři církve: C. Antoninova, Eulogiova a Platonova, dle svých představitelů. Tento rozkol nastal po poslední synodě v Karlovicích, kde se objevily četné rozpory. — Příčiny rozkolu byly tyto: metropolita Antonín zavrhl nauku orthodoxní o dědičném hříchu a výkupné účinnosti smrti Páně, dále se mu vytýkalo smýšlení monarchické. Metropolité Eulog a Platon prohlásili autonomii svých církví a rovněž se prohlásili za duchovní vůdce Rusů v emigraci jeden pro Evropu západní, druhý pro Ameriku. Když byl metropolita Eulog synodou v Karlovicích sesazen, vzepřel se tomu. Jmenování Mgra Tychona pro Rusy v Německu bylo rovněž velice špatně přijato.

»Frankfurter Zeitung« ze září 1927 navazuje na okolnost, že před několika dny prošla některými listy zpráva, že nejvyšší hodnostář pravoslavné církve ruské, metropolita Sergěj, který dosud bojoval všemi prostředky proti sovětské vládě, vydal proklamaci vyzývající k loyaltě vůči sovětům pod trestem exkomunikace, a to jak pro pravoslavné v Rusku, tak i v emigraci. Tato zpráva jevila se podezřelou na první pohled. Nyní pak oznamují »Times«, že proklamace byla výsledkem jednání, jež se konalo — ve vězení, v němž byla držena celá řada pravoslavných církevních hodnostářů. Když sovětská vláda se zmocnila moci ve státě, blásala podle marxistických nauk úplnou odluku církve a státu. Nicméně však zasahovala do záležitostí ruské církve, kdykoli se jí to jevílo oportuním.

V prvních letech také kněží se stávali velmi často oběťmi teroru. V církvi nastal rozkladný proces, a to v prvních měsících roku 1922, konfliktem mezi patriarchou Tychonem a vládou. Vláda učinila u patriarchy dotaz, chce-li věnovati část chrámových pokladů fondu pro blodovějící. Patriarcha byl srozuměn a vydal okružní list k duchovenstvu, v němž dovolil odevzdání drahocenných předmětů, pokud nebyly posvěceny. To však sovětské vládě nestačilo a zdráhání patriarchovo proti vydání předmětů posvěcených učinila si záminkou pro krutá opatření. Šlo o to, aby Tychon byl odstraněn, protože církev a její patriarchát byly jediné veřejné instituce, jež přetrvaly převrat. Nyní následovala groteska v rozměrech světového dějství. Sovětská vláda našla pomocníky v kruzích pravoslavné církve samotné. Mezi osobnostmi, jež se daly k dispozici sovětské vládě, byl biskup Antonín, který byl již dříve proti Tychonovi v oposici. S ním šla celá řada kněží, kteří za starého režimu byli smýšlení krajně reakčního, a jako sloužili oddaně vládě carské, tak se stali nyní nástroji sovětů. Zanedlouho byl patriarcha zatčen. Týž osud čekal skoro všechny členy moskevské ústřední správy církevní. Biskup Antonín se zmocnil vlády nad církví a tak povstala t. zv. »Živá církev«. Aby udržela svou autoritu, chtěli její zástupci přiměti patriarchu Tychona, aby vydal prohlášení. Nepodařilo se donutiti ho, aby učinil svým zástupcem osobnost příjemnou Antonínovi, ale prohlásil konečně, že se podrobuje, a že nebude nadále nepřitelem sovětů, a že uznává oprávněnost svého pohnání před světský soud. Nato byl připravován sjezd »živé«, t. j. rudé, čili reformované církve. Osobnostem sovětům nepohodlným bylo zabráněno v cestě, takže se dostavili jenom stoupenci rudého

režimu. Tento kongres sesadil Tychona pod vedením Wedenského, jenž ještě dnes je hlavou »živé církve«. Ale této církvi ubývá věřících, protože její účel byl brzo prohlédnut. Stará církev je daleko živější, než »živá«. Nyní pak znovu vypukl teror, o němž se optimisté domnívali, že již náleží minulosti a prvním dnům popřevratovým; uplatňuje se proti konservativnímu duchovenstvu pravoslavnému. Celkem lze však říci, že se ruské duchovenstvo chová statečně i v nejhorších dobách. Prohlášení pravoslavných duchovních jest vykládáno spíše jako kapitulace sovětů: jest vidět, že stát jest nucen tolerovati i staré pravoslaví, a aby to mohl učiniti, potřeboval prohlášení loyality.

»The Times« oznamují ve zprávě svého říšského korespondenta, že sovětské úřady propustily na svobodu metropolitu Sergeje, který byl vůdčí hlavou pravoslavné církve po dobu uprázdněného úřadu patriarchy. Kromě toho bylo propuštěno několik jiných duchovních. — Propuštění toto je výsledkem jednání, které bylo vedeno od jara. Hlavní podmínky sjednané dohody jsou tyto: Církev musí prohlásiti svou loyaltitu k sovětské vládě, odsouditi protisovětské duchovenstvo v zahraničí, vyzvati sovětské občany, aby podporovali sovětskou vládu proti jejím zahraničním nepřátelům, a upustiti od teroristických činů. Splní-li církev tyto podmínky, zaručuje jí sovětská vláda jakýsi legální status a dovoluje jí vytvořiti centrální církevní úřad na novém základě. Za tím účelem mohou nynější představitelé církve svolati zvláštní všeruský sněm. — Metropolita Sergej utvořil »prozatímní synod«, jehož členy jsou kromě něho metropolitové Silvestr a Arsenius a arcibiskupové Anatolij, Pavel, Alexis, Filip, Konstantin a Šebestián. Vydal zároveň žádané svolání k věřícím, v

němž je vyzývá, aby přestali podporovati nepřátele sovětské vlády.

Situace katolické církve na Rusi je stále velmi vážnou. Mnoho kněží je uvězněno, jiní jsou za hranicemi rozptýleni téměř po celé Evropě. Největší arcidiecése katolická v Rusku, mohylevská, má svého metropolitu ve Varšavě. Suffraganní diecése žitoměřská nemá biskupa, kamenická osířela, májc svého biskupa dr. Petra Mankowského ve vyhnanství ve Vladimíru Volyňském, diecése tyraspolsko-saratovská, jejíž biskup žije v Berlíně, a minská, jsou taktéž uprázdňené. Mimo to jsou ještě diecése přímo závislé na sv. Stolicích. Tak vladivostocká s biskupem Karlem Sliwowskim v čele, jemuž podléhají provincie celého východu, část Sachalinu a polské kostely v Mandžursku. Vikariát sibiřský řídí kněz P. Gerard Piotrowski z O. F. M. a má sídlo v Charbině, Bez apoštolského administrátora je celý Kavkaz, Tyflis, Gruzínsko, Administrátorem apoštolským pro katolické Armény je kněz P. Jakub Bacarration. Celá správa arcidiecése mohylevské i s metropolitou Roppem a generálním vikářem dlu ve Varšavě. Mohylevská arcidiecése je rozdělena na 17 děkanátů. Kněží pracuje v arcidiecési 88 mezi 227.504 věřícími, rozdělenými na 119 farností s 204 kostely, kaplemi a oratoriemi. Mimo arcidiecése žije ve vyhnanství 150 kněží, z toho v Polsku 81 a ostatní rozptýlení v celém širém světě. Kleriků a kněží na studiích je 19. Zpravodaj »Frankfurter Zeitung« obdivuje se jako skutečným hrdinkám víry — řeholnicím. Ony hájí útočiště víry proti útokům atheismu. Každého večera jest možno je viděti, jak jejich dvojice či trojice zvoní s neúmavnou silou chrámovými zvony. Pokládají to za svou svatou povinnost. Jest to výzva k boji. Dvěře chrámů jsou

věřícím stále ještě otevřeny. Zvonění zvony chrámovými jest jedinou propagandou církve, neb žádná jiná není trpěna. Zvony nezvoní také nadarmo. Zvláště o svátcích bývají kostely přeplněny. Cizincům jeví se Moskva se svými 1600 chrámy jako nejzbožnější město na světě. Na každých 1200 obyvatelů připadá kostel. Denně je možno viděti, jak se lidé před kostely křížují, ale jde bohužel jenom o starší generaci. Mladá generace již víry nemá. Kněží jsou ošumělí a vyzábílí. Také mohamedáni musí o své náboženství bojovati. Nedávno bylo uvězněno 88 lámů, protože vystupovali proti vládě.

V září 1927 bylo v Praze rokování tak zvané kongrese pro pokrok v náboženství. Jeho jediným účelem bylo dáti protikatolickému boji v naší republice určitou formu, vytýčiti styčný bod, položití koleje. Bylo rozhodnuto, že nejlepší vějíčkou, na níž se dají nachytati polovzdělanci a plýtcí lidé, bude — náboženství. Půjde se vpřed zlepšenými metodami. Bude se propagovati co nejvíce tak zvaná církev československá (ta také byla středem všeho jednání), jejíž obřady přizpůsobeny jsou obřadům katolickým. Tak ušije se zástěra, za níž chovají se záluďné plány světovlády. Lidé nemyslíci budou myslet, že je to jedno, jsou-li tam či onde, tu i tam se křtí, slouží mše, přijímá, ale v československé je to všechno národní, české, člověk se cítí doma, zkrátka budou se malovati lidem straky na vrbách. Nepřítele katolické církve, který u nás zvedá tím směleji hlavu, čím více se zdá, že náboženské probuzení se vzmáhá, nelze přehlížeti a jeho moc i sílu podceňovati. Nejde o církev katolickou, neboť má záruku Kristovu, že nezhyne, ale jde o lidské duše. Ty nesmí propadnouti schismatu! Nesmíme jim dáti zahynouti v obratně maskovaných pohanských

polopравdách, oděných v křesťanský háv. Dnes je více než kdy jindy zapotřebí práce pro obrodu našich rodin, dětí, celé lidské společnosti, je nutno učit lidi, že není jedno, jsem-li matrilkovým katolíkem anebo žiji-li jako pohan, nebo plním-li důsledně příkazy církve!

KATOLICITA

„Jdouce do celého světa učte všechny národy... Já s vámi jsem po všechny dny až do skonání světa.“ Tato slova božského Zakladatele dala církvi vlastnost nejskvělejší, katolicitu. Katolicita se bere obvykle jen ve smyslu času a prostoru, ale ona má význam mnohem hlubší. Církev je katolickou, to je všeobecnou, nejen rozsahem, nýbrž i obsahem. Katolicita církve co do obsahu je něco úchvatného. Církev má vše, co mítí má. Je suverenní, svébytná, absolutní, universální. Správně řekl evangelický slovenský biskup dr. Zoch v Praze: »Církev římsko-katolická je nejdokonalejší společnost náboženská, jaké kdy svět poznal. S ní se musí počítati.« V ní jsou všechny božské síly, všechny milosti, všechny zjevené pravdy, všechna tajemství; v ní je všechna moudrost, všechna filosofie, všechna mravouka, všechno zjevení. Má vše své: vzory, cíl, umění, výchovu a prostředky. Ona jediná má všechny známky pravé církve: nepomíjivost, všelidskost, apoštolskost, jednotu, svatost, všenárodnost, nepřemožitelnost, blahodárnost a tak dále. Ona má léky na všechny choroby ducha, vyhovuje všem jeho potřebám, odpovídá na všechny otázky životní; je přiměřena každé době, každé situaci. Je věčně mladá, věčně svěží, věčně nová a vždy časová. Je všestranná, je pro všechny stavy, pro všechny třídy, je pro bohaté i chudé, pro prosté i učené, pro

císaře i pastýře, pro děti i dospělé, pro muže i ženy. Je vždy časová a moderní (v dobrém smyslu). »Všichni nevěrci a jinověrci z ní žijí,« jak napsal dr. Ehrenberg. Vynáší nové poklady, poskytuje nová poznání, dává nové a lepší porozumění, je v pravém smyslu pokroková. »Dosud se nevyčerpala,« přiznává dr. Scheler. Přechkala kultury řeckou, latinskou, egyptskou, přechkala dynastie a císaře, přechkala Aria, Mahmeda, Lutra, Voltaira, Haeckla. Přežila středověk, přechkala renesanci a feudalismus, racionalismus a revoluce. Není pouhou sektou, není pouhým hnutím, není jen školou. Je světovou náboženskou organizací. Ji není rovné. Jakkoli je mnohostranná, když tolik sekt a církví z ní se vytesalo. Tyto hynou, ona trvá. Dí v The World dr. Wells: »Tolik vím, že protestantismus skončí, katolicismus zůstane.« Je to nezmar ženoucí se věky jako blesk. Ona jediná bojuje proti všem bludům. Jediná je všemi bludaři a všemi temnými mocnostmi nenáviděna a tof její největší svatozář. Ona přechkala vlastní slabost. Končila a vždy znova začala. Je to královna panující od moře k moři. Je kruhem, jehož středem je Řím. Do Říma vedou všechny cesty. Tam se scházejí všechny národy u společného jednoho otce. Církev je všesvětová rodina. Je to moře, kde mizí hranice národů a států. Církev je všelidská, všenárodní. Je obrazem Boží všudypřítomnosti a věčnosti. K ní směřují všechny dějiny. »Ona hledí na svět stem oken,« jak dí Chesterton v »Nesmrtelném člověku«. Ona jediná vyhovuje všem zájmům; dovede všechny sbratřiti; ona jediná může přivést světový mír a všecko uvést v soulad. Ona přijímá vše pravdivé a vše dobré od všech. Souvisí se všemi obory. Ač všenárodní, nechává každému národu a každému jedinci jeho ráz. Ač je všelidská, má v ní každý

jedinec možnost sebe uplatnití. Ona jediná může svolati pravý sněm světový. Není jezírkem, je mořem. Má jednu největší autoritu. Není africká ani evropská, není americká, je kosmická, nesmírná, bezmezná, bez konce, nehynoucí, jedním slovem — je božská!

RUSKÁ INTELIGENCE A UNIONISMUS DLE „ŽIVOTA“

V »Schönere Zukunft« vysvětluje arcibiskup mohylovský Ropp, proč inteligence ruská staví se k unionistické otázce tak netečně. Ruská inteligence nemá dostatečně pevné víry, která by byla založena na rozumovém základě. Pravoslavná theologie není ani s to vysloviti se jasně o rozdílech mezi katolicismem a pravoslavím, poněvadž je zabíjena protestantismem, a možno říci, že ztratila správné ponětí víry. Jsou mezi inteligencí a bohoslovci zbožní lidé, ale přihlídneme-li blíže, sledujeme, že za nejvyšší kritérium u nich platí osobní mínění. Uznávají zjevení, ale nechťejí nic slyšeti o božském řízení Církve po definicích osmi oekumenických sněmů. Odtud ten odpor proti Řámu. Připustili by leda nějakou vnější jednotu, ale neuznávají podrobení jako od Boha žádaného. K šíření takového pojetí přispívá celá výchova, literatura, semináře a university.

Pravoslavní pokládají pravoslaví za projev národního ducha; jest jejich národním náboženstvím.

Nacionalista pozbývá uní významného postavení; má za to, že ubývá jí národní síla. Nezná národní síly a mezinárodní lásky. U něho vládne místo lásky kritika, ba nenávisť. Mnich, vychovaný v orientálním mlhavém mysticismu, vidí úpadek v činném mnišství západním, a to tím

spíše, že jeho psycha staví se proti právnícky precisní psyše Říma.

Mnozí z těch, kteří se po rozpadnutí ortodoxie vrátili do katolické církve, učinili tak ne z důvodů víry, ale proto, že byli uchváteni organizací Církve římské, nebo že se jim líbila její tvořící a bojující síla. Když v XVIII. století byla v Rusku ujednána unie, věřili téměř všichni biskupové v primát Petrův. Kdyby dnes přestoupil ke katolicismu biskup, nebude mít jeho přestoupení větší odezvu. Kdyby byl dříve přestoupil car, přestoupily by i široké lidové masy. Bylo by to vnější a bylo by třeba další výchovou je uvědomiti. Dnes sotva lze počítati s přestoupením mas. Jsou zde překážky politické a protestantské orientace vůdců. Jen hluboce inteligentní a věřící duchovní by zde mohli vykonati veliký kus práce.

Pravoslavný klerus valné inteligence neměl, a co bylo na něm dobrého, bylo valně poškozeno výchovou, protestantským a řeckým bludařstvím a falšováním dějin.

Východ jest u srovnání se Západem jako mlhovina vedle hvězdné soustavy. Budoucnost ukáže, je-li ve stavu komposice nebo rozkladu, ale o zdravé a jasné činnosti nelze zatím příliš hovořiti.

Překážky unie možno vyjádřiti těmito slovy: špatné chápání víry, nacionalistický, úzký obzor a výchova.

Kníže Massalsky v témže časopise dospěl při studiu unionistické otázky k těmto závěrům: 1. Propaganda katolické víry je snazší v Rusku než na Ukrajině. V Rusku je katolicismus neznám, jinak tomu je v Ukrajině, kde se učili znáti katolicism toliko pod vládou polskou, jež si počínala vždy špatně, potlačujíc ukrajinský nacionalism a ukrajinskou církev, takže ještě

dnes intelligence i lid ztotožňují polské panství s katolicismem.

2. Jest známým nepřátelství sovětské vlády proti křesťanské víře. Toto nepřátelství dosahuje nejvyššího stupně, když jde o Sv. Stolicí a katolickou církev, kterou komunisté pokládají právem za svého největšího nepřítele. Komunističtí agenti dostávají od vlády pokyny, aby ostře potírali katolickou církev, poněvadž jediné ona brání úplnému vítězství komunismu.

3. Katolická církev nesmí ukázati sovětské vládě přátelskou tvář. Neboť nesmí se zapomínati, že komunistů v Rusku je nepatrná menšina. Třeba býti stále pamětlivou konfliktu mezi ruským lidem a vládou, který se tuze často projevuje. Nenávist toho lidu přenáší se i na ty, kteří sovětům nadržují. Příklad »Živé církve« jest výmluvný. Ač jest ruskou, pozbyla vši vážnosti, právě proto, že drží s bolševiky.

4. Katolická církev má dva nepřátele: komunisty a orthodoxní hierarchii. Kdyby se chovala přátelsky k sovětům, vyvstal by jí třetí nepřítel: ruští emigranti, jichž jest ve světě rozptýleno přes 2 miliony, většinou intelligence. Nepřátelství jejich mohlo by míti, až se vrátí do Ruska, velkou ozvěnu v lidu a mohlo by na dlouho zameziti možné sjednocení Církve katolické s pravoslavnou.

Mezi ruskými emigranty jest dvojitá mínění: Jedno, jehož zástupcem byl velký kardinál Mercier, jenž jest emigranty velice milován, věří v návrat emigrantů do Ruska a v jejich spolupráci na přestavbě ruského státu. Kardinál Mercier stavěl most mezi katolicismem a ruskými emigranty. Prvně po schismatě byly za něho, katolického arcibiskupa a kardinála, slouženy smuteční mše svaté v ruských chrámech.

Druhé mínění hlásá, že emigranti nemají v

Rusku žádné budoucnosti a že jejich osudem jest zemřítí ve vyhnanství. Ale i tehdy emigranti mají určitý vliv na ruský národ, vliv, který nesmí býti podceňován.

S názory knížete Massalskyho (jistě též emigranta) nelze souhlasiti. Přeceňuje vliv emigrantů, podceňuje politickou sílu bolševismu. Bolševismus se svým atheismem ztroskotá. Kdyby duchovenstvo ruské bylo na výši doby, dovedlo by zvládnouti nábožensky Rusko v krátké poměrně době. Toho se od pravoslavného duchovenstva sotva v dohledné době dočkáme. Jen katolicismus dovedl by ruskému duchovenstvu dáti páteř.

Sledujeme-li dějiny rozkolu, přijdeme ke zkušenosti, že katolický západ dovedl si uhájiti nezávislost na politické moci, kdežto východní církve jí podlehly. A z politické závislosti počlo velké to zlo.

Jde tu o dvojí kulturu, budovanou po celá staletí za rozdílných podmínek etnografických, geografických, politických.

Světové imperium římské dovedlo až do V. století svým kosmopolitismem překlenouti rozdíly, které již tenkrát byly patrné a hluboké. Přišel středověk. Na jeviště dějin vystupují na západě Germáni, na východě Slované. Jakmile se tyto skupiny včlenily do rozbitého útvaru římského, nastává kulturní diferenciace. Rovnováha mezi složkou řeckou a římskou byla porušena a řecký prvek nabývá převahy. Byl to mimo jiné důsledek toho, že říše východní čili byzantská se udržela, kdežto západní (římská) padla pod úderý barbarů.

Na říši byzantskou působil intensivně východ. Staré kultury: syrská a egyptská, vlivy maľoasijské a mezopotamské prvky arabsko-semitské postřehujeme nejenom v umění, nýbrž i

v názorech náboženských. Pod jejich vlivem nacházelo se i křesťanství východní.

Věroučně se dlouho nedají zjistiti odchylky. Jen v poměru církve a státu, jak jsme se zmínili, byl tu zcela jiný vývoj než na Západě. Kdežto v rozbité Itálii mohl si papež zachovati politickou nezávislost, třebaš i bojem s mocí světskou, na Východě podléhá církev moci státní.

Východ na počátku středověku kulturně vede. Zde vlastně vytváří se křesťanská věrouka. A proto tím nebezpečnější byly věroučné difference, které se objevily ve III. století a které byly řešeny často pod vlivem státní moci.

Byly to spory o božství Kristovo. A sotva ty utichly, objevily se nové, které po staletí zmítaly říší byzantskou a vedly konečně ke schismatu. Byl to spor o poměr božské a lidské přirozenosti Boha-člověka v osobě Kristově. Proti monofysitismu Východu precisoval římský papež stanovisko o dvojí přirozenosti, ale jedné podstatě. Církev západní a východní se těmito spory navzájem odcizovaly. V církvi západní se poukazuje na závislost církve východní na mocí světské a z toho plynoucí odchylky věroučné. Západ se theologicky osamostatňuje a tvoří své křesťanství životní praxe. Kdežto východ soustřeďuje svůj zájem na vysvobození člověka od smrti a na splnutí s Bohem, Západ chce dříve zbaviti člověka hříchu a viny a tak ho uzpůsobiti k přijetí nesmrtelnosti.

Na Východě slouží se mše sv. k povznesení člověka od hroudy zemské k nebi, na Západě jest mše sv. obětí, zadostiučiněním za hříchy. Proto pokání jest centrem náboženského života, kdežto východní církev odvrací se od světa pozemského, církev západní snaží se tento svět získati Kristu. Mnich východní je asketa, utíkající ze světa, na Západě jest mnich bojovníkem

(jesuité). Západní církev chce býti ústavem spásy, chce říditi výchovu národů i jednotlivců, církev východní stává se pouhou bohoslužebnou institucí.

Na Východě zesiluje panovnický imperialism v despotism, opírající se o byrokracii a kastovníctví, na Západě vlivem církve feudalism (šlechta, města, zemanstvo), který byl protivou centralisticko-byrokratického a militaristického státu a dává základ ke státu stavovskému, který není ničím jiným než středověkým konstitucionalismem, chcete-li demokracií.

Východ přestal býti učitelem, stal se ztrnulým a nepokrokovým. Za takového stavu věcí došlo v IX. století k rozkolu Fotiovu a ve XIII. století k rozkolu Kerulariovu. Rozkol Fotiův dotýká se i nás. Fotios byl totiž učitelem Konstantinovým (Cyrilovým) a bylo na snadě podezření, že solunští bratři jsou jeho stoupenci. V Byzancii vypukl tenkrát spor o »Filioque« — o otázku, zda Duch sv. vychází zároveň z Otce i Syna.

Stanovisko Říma k Filioque před Fotiem bylo toto: Papežové schvalovali, aby se Filioque užívalo v soukromých modlitbách a vyznáních víry, ale nedovolovali zprvu vkládati je do nýcejsko-cařihradského vyznání víry, jež podle výroku sněmu efesského mělo zůstatí neměnným. Řekové, u nichž byla obvyklejší formule »per Filium« poboršovali se nad vsouváním Filioque do starého symbolu církve. Ale Frankové neuposlechli rad papežových a vkládali Filioque do symbolu při mši, obviňujíce nadto Řeky z kacířství. Na obou stranách bylo nahromaděno tolik nedůvěry, že otázka sama o sobě disciplinární, vedla k roztržce. Papežové zakazovali dodatek »Filioque« z důvodu kázně, Frankové vnucovali slovíčko toto proti papežovým

výstrahám ohánějící se kacířstvím. Zdá se, že kněží němečtí pojímali »Filioque« nepřesně a celý spor byl vlastně jen příležitostí k zahájení boje mezi Východem a Západem, mezi Řeky a Latinci, Slovary a Němci.

Fotiovi, strůjci rozkolu, více než o »Filioque« jednalo se o otázku primátu papežského. Tentýž Fotios, který ve svém vlastním zájmu se dovolával papežova rozhodnutí a tím uznával primát římského biskupa, přešel ze sporu o svůj patriarchát do otevřeného boje proti římské kurii a primátu papežskému. V té době přišli soluňští bratři na Moravu. Dnes není sporu o tom, že slovanští bratři byli pravověrní. Nebyli politickými emisary byzantské vlády, byli apoštolové, jímž šlo o spásu duší jim svěřených. Proto také svůj spor s německými kněžími vyhráli.

Ani urputný zápas s německými biskupy, Svatoplukem a Wichingem nedovedl zlomit jejich přichylnost k Stoliči římské, kterou také mnohokrát veřejně osvědčili.

Plán Konstantinův a později Metodějův byl prostý:

Chtěli získati pomocí církevně-slovanského bohoslužebného jazyka Slovary křesťanské. Chtěli vytvořiti svéráznou kulturu slovanskou, která by odolávala postupující kultuře germánské. Spolupůsobily tu jistě motivy politické. Byzantský vladař Bardas mohl doufat, že soluňští bratři získají Slovary. Toužil po expansi na Balkáně a v Podunají, kam se tlačili Frankové. Chtěl izolovat Bulhary, kteří byli ochotni přijmouti nadvládu frankou. Frankové usílovali o Moravu. O důležitosti Moravy, jež ležela na křižovatce cest a otevírala slovanský Východ misionářům, věděl i papež a proto vycházel oběma apoštolům všemožně vstříc. Svatopluk svým nepřátelským postupem proti Me-

todějovi pomáhal vlastně svým úhlavním nepřátelům.

A přece nezničili dílo slovanských apoštolů ani Němci ani Maďaři. Jejich žáci zavedli slovanskou liturgii do Čech, do Panonie, pod Karpaty, na Balkán k jezeru Ochridskému.

V Čechách zvítězil sice po pádu Velké Moravy obřad latinský, ale několikrát přece stal se pokus o obnovení cyrilometodějské liturgie. Tak o připuštění slovanské liturgie stal se pokus za Boleslava III., pak je tu Sázava, za Vratislava krále a posléze za Karla IV. opakují se nové pokusy. Tomuto papež nemohl odepřít a 9. května r. 1346 svoluje k založení slovanského kláštera. V bulle Klimenta VI. je zajímavý pasus: Papež schvaluje krok Karlov proto, že na hranicích (lépe za hranicemi) království českého jsou schismatické a nevěřící, kteří nechtějí rozuměti svatému Písmu, když se jim toto objasňuje a hlásá v jazyku latinském (narážka na Polabské Slované). Těch možno slovanskou liturgií získati.

Karel též si vyhradil, že v jeho přítomnosti může býti kdekoliv sloužena mše svatá jazykem staroslovanským. Palacký vidí v tom úsilí Karlovo o unii církve západní s církví východní, jež chválí jako čin ušlechtilý a dalekosáhlý. Karel IV. skutečně navázal roku 1355 styky s carem srbským Dušanem, který měl úmysl spojití se s Římem.

Cyrilometodějství se v Čechách přes tyto pokusy neujalo, poněvadž vliv latinského Západu byl u nás příliš mocný. Na Balkáně byl boj mezi oběma proudy prudší a skončil se tím, že část Jihoslovánů dostala se do sféry západní (Slovinci, Chorvaté a část Srbů), druhá část (Srbové a Bulhaři) přijali pravoslaví. Rusové, kteří ve století IX. měli intenzivní kulturní styky s By-

zanci, zůstali pravoslavní, kdežto Poláci, kteří přijali křesťanství prostřednictvím Čechů, přiklonili se k Západu. To je historie rozkolu.

Naskytá se otázka, zda lze tento církevní i kulturní rozkol mezi Slovany odstranit, zda zdaří se kdy provéstí unii.

Věroučných překážek by nebylo. Příčiny rozkolu, jak jsme naznačili, byly spíše kulturní a církevně právní než věroučné. Kdyby Rusko bylo katolické, byla by dnes Asie křesťanskou a nebylo by se třeba báti asiatskví rudého ani žlutého. Proč mělo pravoslaví tak malou průbojnost? Církev východní nezůstala jednotná. Vedle pravoslavné církve ruské je tu církev řecká, ukrajinská, srbská, bulharská, rumunská. Všechny tyto církve jsou nesvobodné, neboť podléhají světským panovníkům. Vladař světský je zároveň hlavou nesjednocených církví. Proto se kladou unii překážky zejména z těchto míst. Bez primátu není jednoty v církvi. Doufejme, že pokusy stále opakovanými se odstraní předsudky.

Rusové, o něž v první řadě jde, nezřikají se unie. Již roku 1863, kdy se slavilo tisící výročí příchodu sv. věrozvěstů k nám, byli oba světci unionističtí Cyril a Metoděj prohlášeni za patrony národních škol na Rusi a úcta jejich zůstala živá, jak svědčí původní názvy prvních pluků našich na Rusi. Svatý Václav, sv. Cyril s Metodějem byli prohlášeni v Kyjevě za patrony pluků. Tradice tu tedy jest — a jest na Slovanech, aby se poznali a při sobě stáli. Sblížili jsme se politicky s Jihoslovany a Poláky, sblížíme se bohdá s Bulhary a Rusy.

Někomu by se zdálo, že usilování o náboženské sjednocení neskýtá dosti záruk k reální kulturní a politické spolupráci. Není to snad cesta jediná, ale touto cestou lze nejučinněji pronik-

nouti k srdci národa. Nám, katolíkům, jde především o jednotu u víře.

Tradice cyrilometodějská jest tradicí slovanské budoucnosti. Proto ji právem postavil ministr Hodža vedle husitství, které by dnes mohlo mít odezvu v reformovaném světě německo-anglosaském. A tam nesměřují touhy národní. Husitství by nás mohlo rozdvajovat, cyrilometodějství spojuje. Jest to tradice kladu a svorné spolupráce. Je to tradice slovanská. Nesmíme ztráceti naději a nechati se odraditi počátečním nezdarem.

Pěkně a prostě to řekl rektor římského východního ústavu biskup d'Herbigny: »My, cizí hosté, až se vrátíme do svých vlastí, učiníme vše pro rozšíření apoštolátu cyrilometodějského.«

Tím více musíme pracovati my, domácí. Velké myšlenky zrají jen pomalu. Úkolem unionistických sjezdů jest připravovati lepší časy. Kdyby se během dvou, tří století všechny slovanské země vrátily do lůna církve, bylo by to plodem velehradských sjezdů.

Třetí díl spisu

VELEHRAD

vyjde samostatně a již je v tisku.

OBSAH:

Strana

Díl I.

1. Sv. Cyril a Metoděj	7
2. Naši vzorové a jejich úcta	9
3. Některé záhady cyrilometodějské	17
4. Význam sv. Cyrila	28
5. Sv. Cyril a Metod nebo M. J. Hus	32
6. Husitství a idea cyrilometodějská	36
7. Liturgie slovanská	44

Díl II.

8. Unie	49
9. Postup myšlenky cyrilometodějské	51
10. Smysl idey cyrilometodějské	63
11. Za ideálem jednoty	67
12. Ruští konvertité	71
13. Naše styky s Východem	73
14. Sjednání Rusínové	75
15. Nové cíle Apoštolátu	82
16. Idea cyrilometodějská	86
17. Náměty k snahám unionistickým	88
18. Po kongresu 1924	90
19. Rozhled po unii dnes	94
20. Několik myšlenek cyrilometodějských	110
21. Náboženské poměry v Rusku	115
22. Katolicita	129
23. Ruská inteligence a unionismus dle »Života«	131

**AUTOREM
VYDANÉ SPISY:**

1. Náboženství a pokrok. (Rozebráno).
2. Náboženství věc veřejná. (Rozebráno).
3. Mravní záhady dneška. (V Čas. úvahách).
4. Mravní výchova a škola. (V Čas. úvahách).
5. Časové záhady výchovy. (V Čas. úvahách).
6. Náboženství a škola. (V Čas. úvahách).
7. Katolíci a škola. (Vlastním nákladem).
8. Hlas velké doby. (Rozebráno).
9. Učebnice našich škol. (Matice Cyrilomet.)
10. Výchova rodinná. (V tisku).
11. Výchovné směry a rady. (V tisku).
12. Velehrad. (V tisku).

Knihy, časopisy, brožury, obchodní a reklamní tiskopisy zhotoví Vám v bezvadném provedení, levně a rychle

Společenská knihtiskárna

v Přerově,

Masarykovo náměstí číslo 16. — Číslo telefonu 178.

Moderně zařízený závod. Americké sázecí a tiskací stroje.

